

**T.C.
KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ YAZMA
FİKİH ESERLERİNİ İNCELEME**

**Tezi Hazırlayan
Mesut KURBANİ**

**Danışman
Doç. Dr. Alparslan HANZADE**

Yüksek Lisans Tezi

Ağustos 2023, KAYSERİ

**T.C
KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ YAZMA FIKIH
ESERLERİNİ İNCELEME
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
Mesut KURBANİ**

**Danışman
Doç. Dr. Alparslan HANZADE**

Ağustos 2023, KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu tezin kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynaklar listesine aldığımı, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Mesut KURBANİ

T.C.
KAYSERİ ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı : Temel İslam Bilimleri

Program Adı : Yüksek Lisans

Tez Başlığı : Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'ndeki Yazma Fıkıh Eserlerini İnceleme

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Önsöz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 204 sayfalık kısmına ilişkin 18/09/2023 tarihinde Turnitin intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: %19' dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Giriş dahil
 - 2- Ana Bölümler dahil
 - 3- Sonuç dahil
 - 4- Alıntılar dahil
 - 5- Kapak hariç
 - 6- Önsöz ve Teşekkür hariç
 - 7- İçindekiler hariç
 - 8- Kaynakça hariç
 - 9- Özet hariç
 - 10- Yedi (7) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
- Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Önerisi Hazırlama, Tez Yazma ve Teslim Yönergesini inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim. 20/09/ 2023

Danışman: Doç. Dr. Alparslan HANZADE

Öğrenci: Mesut KURBANİ

YÖNERGEYE UYGUNLUK

Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi’ndeki Yazma Fıkıh Eserlerini İnceleme adlı Yüksek Lisans Tezi, Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi ’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Mesut KURBANİ

Danışman

Doç. Dr. Alparslan HANZADE

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Başkanı

Doç. Dr. Alparslan HANZADE

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Alparslan Hanzade danışmanlığında Mesut Kurbani tarafından hazırlanan “KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ’NDEKİ YAZMA FIKIH ESERLERİNİ İNCELEME” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

23 /08 / 2023

JÜRİ:

Danışman: **Doç. Dr. Alparslan HANZADE** İmza

Üye : **Doç. Dr. Halis DEMİR** İmza

Üye : **Dr. Ahmet YALÇIN** İmza

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... / / 2023

Doç. Dr. Ahmet TERZİ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Tarih boyunca her toplumun kendisine ait bir kültürü ve değerler mirası olmuştur. Bu değerler toplumların uygarlığını ve zenginliğini gösteren ölçütler olup, sonraki nesillere aktarımı sanat, edebiyat, dil ve yazı aracılığıyla sağlanmıştır. Bu araçların başında hiç şüphesiz yazma eserler gelmektedir. Türk-İslâm dünyasında ve hassaten Anadolu sınırları içinde bulunan yazma eserler hazine niteliğinde birer kültür mirası olarak karşımızda durmaktadır.

Türkiye'nin önemli yazma eser kütüphanelerinden olan Konya Yusuf Ağa Yazma Eser Kütüphanesi nadide yazma eserleriyle hizmet vermeye devam etmektedir. Biz de çalışma alanımıza giren İslâm Hukuku (Fıkıh) ile ilgili yazma eserleri incelemeye karar verdik. Hazırlamış olduğumuz tez çalışmasının faydalı olmasını temenni ediyorum.

Bu çalışmanın meydana gelmesinde sabır gösterip, emeğini esirgemeyen ve bilgisiyle vizyon katan saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Alparslan HANZADE hocama sonsuz teşekkürlerimi arz ederim. Yine çalışma sürecinde bilgisinden istifade ettiğimiz değerli hocam Doç. Dr. Halis Demir'e şükranlarımı sunarım. Araştırma sürecinde yardımcı olan Yusuf Ağa Kütüphanesi yetkililerine müteşekkirim. Ayrıca tez dönemimde fedakârlık gösteren her daim yanımda olan kıymetli eşime teşekkürü bir borç bilirim.

Mesut KURBANİ, Kayseri, 2023

KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ YAZMA FIKIH ESERLERİNİ İNCELEME

Mesut KURBANİ

Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2023

Danışman: Doç. Dr. Alparslan HANZADE

ÖZET

Hazırlamış olduğumuz bu çalışmada Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde bulunan yazma Fıkıh eserlerini ele aldık. Bilindiği üzere bilimsel araştırmalarda literatür bilgisi önemli bir konuma sahiptir. Bu bağlamda kadim geleneğimizin mirası olan yazma eserlerin kütüphanelerde mahfuz olduğu malumdur. Konya'da bulunan Yusuf Ağa kütüphanesi de bu bakımdan zengin bir koleksiyona sahiptir. İnceleme konumuz olan bu eserler bize dönemin eğitim sistemi hakkında ışık tutması açısından büyük önem arz etmektedir. Kütüphanede 3157 cilt yazma eser bulunmaktadır. Bu eserler Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelâm, Tasavvuf ve Felsefe konularında kaleme alınmışlardır. Biz çalışma alanımıza giren muhtasar usûl metinleri, usûl şerhleri ve haşiyeleri, fûru fıkıh ve muhtasar fûru fıkıh metinleri, fûru fıkıh şerhleri ve haşiyeleri, ilmihâl eserleri, fetva ve muhtasar fetva metinleri, muhtasar kazâ metinleri, kazâ şerhleri ve haşiyeleri, külli kâide eserleri, hilâf eserleri, vakıf eserleri gibi fıkıh alanına ait yazma eserleri inceledik. Yaptığımız çalışmada yazma eserlerin tam künyeleri, müellifleri, içerikleri, fiziki özellikleri hakkında görsellerle beraber bilgi verdik. Kütüphane kayıtlarında bulunan eksik ve yanlışlıkları veya demirbaşa kaydedilirken sehven yapılan hataları tespit etmeye gayret ettik. Çalışmamızın Fıkıh alanında araştırma yapanlara, bu konuya ilgi duyanlara ve Yusuf Ağa Kütüphanesi hakkında tetkik yapanlara da katkı sağlayacağını umut ediyoruz.

Anahtar Kelimeler: İslâm Hukuku, Yazma eser, Konya, Yusuf Ağa Kütüphanesi.

**KONYA YUSUF AGHA LIBRARY MANUSCRIPTS: AN EXAMINATION OF
ISLAMIC JURISPRUDENCE (FIKIH) WORKS**

Mesut KURBANI

Kayseri University Institute of Graduate Education

Ms. D Program Thesis, August 2023

Supervisor: Doç. Dr. Alparslan HANZADE

ABSTRACT

In this study we have prepared, we have discussed the Fiqh works of writing found in the Yusuf Ağa Library in Konya. As it is known, the knowledge of literature has an important position in scientific research. In this context, it is known that the written works, which are the heritage of our ancient tradition, are preserved in libraries. The Yusuf Ağa library located in Konya also has a rich collection in this regard. These works, which are the subject of our examination, are of great importance in terms of shedding light on the educational system of the period. There are 3157 volumes of written works in the library. These works are written on the subjects of Tafsir, Hadith, Fiqh, Kalam, Sufism and Philosophy. We have examined concise procedural texts, procedural annotations and hashiyas, furu fiqh and concise furu fiqh texts, furu fiqh annotations and hashiyas, catechetical works, fatwa and concise fatwa texts, concise accident texts, accident annotations and hashiyas, complex pedestal works, khilafah works, foundation works, such as works of writing belonging to the field of fiqh. In our study, we gave information about the exact tags, authors, contents, physical characteristics of the written works together with visuals. We have tried to identify the deficiencies and inaccuracies found in the library records or the errors made earlier when recording the fixtures. We hope that our study will also contribute to those who conduct research in the field of Fiqh, those who are interested in this topic, and those who conduct research on the Yusuf Ağa Library.

Keywords: Islamic law , Writing work, Konya, Yusuf Ağa library.

İÇİNDEKİLER

KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ YAZMA FIKIH ESERLERİNİ İNCELEME

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
TEZ İNTİHAL RAPORU TESLİM FORMU	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK.....	iii
KABUL VE ONAY SAYFASI	iv
ÖNSÖZ	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
TABLolar LİSTESİ.....	xix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YUSUF AĞA YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN FIKIH ESERLERİ

1.1. Müellifi Belli Olan Eserler.....	3
1.1.1. Vefât Tarihi Bilinen Müelliflerin Eserleri.....	3
1.1.1.1. Ebu.Abdullah Muhammed bin el-Hasen bin Ferkad Şeybânî (ö..189/805) محمد بن الحسن الشيباني	3
1.1.1.2. Ebû.Bekir.Ahmed bin Ali.er- Razî (ö. 370/981) CESSÂS الجصاص	5
1.1.1.3. Ebu'l.Leys. İmamü'l. hüda.Nasr. b. Muhammed.b. Ahmed. b. İbrahim es- Semerkandî (ö. 373/983) أبو الليث السمرقندي	8
1.1.1.4. Ebu. Ca'fer. Muhammed. b. Ali.b. el- Hüseyin b. Musa.b. Babeveyh Kumî شيخ صدوق ابن بابويه (ö. 381/991)	10

1.1.1.5. Ebu'l-Hüseyin Ahmed b. Ebubekir Muhammed b. Ahmed Kudûrî (ö. 428/1037) القُدُورِي	11
1.1.1.6. Ebu'l-Hasan. Ali b..Muhammed b. Habib.Basrî el-Mâverdî (ö. 450/1058) المَاورِدِي	14
1.1.1.7. Ebu'l. Hasan (Ebu'l Hüseyin) Rüknu'l. İslâm Ali b..Hüseyin. b. Muhammed Suğdî (ö. 461/1068) السَّغْدِي	16
1.1.1.8. Ebu'l. Hasen. Ebu'l. Usr Fahrû'l. İslâm Ali b. Muhammed b..Hüseyin b. Abdulkerim Pezdevî (ö. 482/1089) أَبُو الْعَسْرِ الْبَزْدَوِي	17
1.1.1.9. Hücetü'l. İslam. Ebu. Hamid. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed.b. Ahmed.el- Gazzâlî et- Tûsî (ö. 505/1111) الْغَزَالِي	19
1.1.1.10. Ebu Bekir Alâüddin Muhammed. b. Ahmed. b. Ebu Ahmed Semerkandî (ö. 539-1144) عَلَاءُ الدِّين السَّمَرْقَنْدِي	21
1.1.1.11. İftiharüddin. Tahir.b. Ahmed. b. Abdürreşid Buhârî (ö. 542-1147) طَاهِرُ بْنُ أَحْمَدَ الْبُخَارِي	23
1.1.1.12. Ebu'l. Kâsım. Nâsirüddîn Muhammed. b. Yûsuf b. Muhammed. b. Ali Hüseyinî Medenî Semerkandî (ö. 556/1161).....	25
1.1.1.13. Ebu'l Mehâsin. Fahrüddin.Hasen b. Mansur. b. Mahmud el- Özkendî el-Fergânî (ö. 592/1196) قَاضِيخَان	26
1.1.1.13. Cemalüddin Ahmed b. Muhammed b. Mahmud Gaznevî (ö. 593/1197) أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْغَزْنَوي	28
1.1.1.15. Ebu Tahir Sirâcüddin Muhammed b. Muhammed b. Abdirreşid es-Secavendî (ö. 596/1200'den sonra) مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدٍ السَّجَاوَنْدِي	30
1.1.1.16. Burhanüddin (Burhânü'-ş- Şeria) Mahmud b. Ahmed b. Abdulaziz Buhârî el-Merginânî (ö. 616/1219) بُرْهَانُ الدِّين الْبُخَارِي	31
1.1.1.17. Ebu Bekir Zahîrüddin Muhammed b. Ahmed b. Ömer Buhârî (ö. 619/1222) ظَهِيرُ الدِّين الْبُخَارِي	33
1.1.1.18. Ebu Muhammed Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâilî el- Makdisî (ö. 620/1223) مَوْفَّقُ الدِّين ابْنُ قِدَامَةَ	35
1.1.1.19. Ebu'l Feth Mecduddîn Muhammed b. Mahmud b. Hüseyin b. Ahmed Üsrûşenî (ö. 637/1240) الْأَسْرُوشَنِي	37
1.1.1.20. Yusuf b. Ebi Said Ahmed Sicistânî (ö. 639/1240) السَّجِسْتَانِي	38

- 1.1.1.21. Alauddîn Muhammed b. Mahmud et- Tercümânî el- Mekkî el- Harizmî (ö. 645/1247) **خوارزمي**39
- 1.1.1.22. Ebu Abdillâh Zeynüddîn Muhammed b. Ebi Bekr b. Abdilkâdir er-Râzî (ö. 666/1268'den sonra) **محمد بن أبي بكر الرازي**41
- 1.1.1.23. Ebü's-Senâ Siracüddin Mahmud b. Ebi Bekr b. Ahmed b. Hamid Urnevî (ö. 682/1283) **سراج الدين الأرموي**42
- 1.1.1.24. Ebu'l Fazl Mecduddin Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd Mevsilî (ö. 683/1284) **عبد الله بن محمود الموصلی**44
- 1.1.1.25. Ebû Abdillâh Sedîdüddîn Muhammed b. Muhammed b. Kâşgarî (ö. 705/1305) **الكاشغري**46
- 1.1.1.26. Ebu'l Berekât Hafızuddin Abdullah b. Mahmud en- Neseî (ö. 710/1310) **أبو البركات النسفي**47
- 1.1.1.27. Ebu's Senâ Şemsüddin Mahmud b. Abdirrahman b. Ahmed İsfahanî (ö. 749/1349) **محمود بن عبد الرحمن الإصفهاني**51
- 1.1.1.28. Ebu'l Fazl Adudüddin Abdurrahman b. Ahmed b. Abdilgaffar İcî (ö. 756/1355) **عضد الدين الإيجي**53
- 1.1.1.29. Ebu Said Tahir b. İslâm b. Kâsım b. Ahmed Nemedpoş el-Ensârî el-Hârizmî (ö.771/1369)55
- 1.1.1.30. Abdulkadir Muhammed b. Muhammed b. Nasrullah b. Ebi Vefa el-Kureşî el-Mısrî ö. (775/1373) **القرشي**57
- 1.1.1.31. Ekmeluddîn Muhammed b. Mahmud Bâbertî (ö. 786/1384) **البابرتي**58
- 1.1.1.32. Feriduddin Âlim b. el Alâ Enderpetî (ö. 786/1384)60
- 1.1.1.33. Sadüddin Mesûd b. Fahriddîn Ömer b. Burhâniddîn Herevî Horâsânî Teftâzânî (ö. 792-1390) **التفتازاني**62
- 1.1.1.34. Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Alî Seyyid Şerîf Cürcânî el- Hanefî (ö. 816/1413) **السيد الشريف الجرجاني**64
- 1.1.1.35. Hafızuddîn.Muhammed b. Şihâb Kerderî el- Harizmî el- Bezzâzî (ö. 827/1424) **البزازي**65
- 1.1.1.36. Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Muhammed.Halebî (ö. 879/1474) **ابن أمير حاج**67
- 1.1.1.37. Molla Hüsrev Muhammad b. Farâmüz (ö. 885/1480)69

1.1.1.38. İbn-i Kemal Şemseddin Ahmed b. Süleyman (ö. 940/1534).....	71
1.1.1.39. Molla. Miskin. Muinüddin Muhammed b.. Abdillâh.(İbrâhim).el-Ferâhi el-Herevî (ö. 954/1547) ملا مسكين.....	73
1.1.1.40. İbrâhim b. Muhammed.b. İbrâhim.el-Halebî (ö. 956/1549) إبراهيم بن محمد الحلبي.....	75
1.1.1.41. Şemsüddin Muhammed b. Hüsâmüddîn el Horasânî el- Kuhistânî (ö. 962/1555) القهستاني.....	78
1.1.1.42. Zeynüddin.b. İbrâhim.b. Muhammed Mısrî (ö. 970/1563) زين الدين ابن نجم.....	80
1.1.1.43. Takıyyüddin Mehmed Birgivi Mehmed Efendi (ö. 981/1573).....	82
1.1.1.44. Ebussuûd Efendi (ö. 982/1574) إِبْرَاهِيمُ السَّعُودُ أَفَنْدِي.....	84
1.1.1.45. Pîr Mehmed Üskübî (ö. 1020/1611).....	86
1.1.1.46. Azmîzâde Mustafa Hâletî (ö. 1040/1631).....	87
1.1.1.47. İsmail b. Sinan Sivasî (ö. 1048/1638).....	89
1.1.1.48. Sâdık.Mehmed.Efendi, Sakızî (ö. 1059/1649)’dan sonra.....	91
1.1.1.49. Ebu’l.İhlâs.Hasen b..Ammâr b..Alî Şürûnbülâlî Vefâî el- Mısrî (ö. 1069/1659) الشرنبلالي.....	92
1.1.1.50. Hayruddîn.b. Ahmed b..Ali Eyyübî.Uleymî.Fârûkî el- Remlî (ö. 1081/1671) خير الدين بن أحمد الرملي.....	96
1.1.1.51. Abdülkâdir b..Yusuf.b. Muhammed.el- Kâdirî (1084-1674).....	98
1.1.1.52. Minkârîzâde Yahyâ Efendi (ö. 1088/1678).....	100
1.1.1.53. Mehmed Emin Efendi, Ankaravî (ö. 1098/1687).....	101
1.1.1.54. Çatalcalı Ali Efendi (ö. 1103/1692).....	103
1.1.1.55. Feyzullah Efendi, Seyyid (ö. 1115/1703).....	105
1.1.1.56. Pâdişâh Gazi Âlemgir Ebu Muzaffer Muhammed Muhyiddîn Evrengzîb (ö. 1118/1707) أورنگزيب.....	107
1.1.1.57. Mûsâ b. Ahmed el-Berekâtî Niğdevî (ö. 1142/1730).....	109
1.1.1.58. Abdulganî b. İsmâîl b. Nâblusî (ö. 1143/1731) عبد الغني بن إسماعيل النابلسي.....	110
1.1.1.59. Abdullah Efendi, Yenişehirli (ö. 1156/1743).....	112
1.1.1.60. Atâullah Mehmed Efendi, Topal (ö. 1225/1811).....	114

1.1.1.61. Alâüddîn.Muhammed.b. Alî.b. Haskefî Dımaşkî (ö..1088/1677) الحصكفي	115
1.1.1.62. Kırk Emre Mehmed b. Mustafa El-Hamîdî el-Karamanî (ö.1475)	117
1.1.1.63. Vankulu Muhammed b. Mustafa el- Vâî (ö. 1592)	118
1.1.2. Vefât Tarihi Bilinmeyen Müelliflerin Eserleri	120
1.1.2.1. Hâcî Rasûl b. Sâlih el-Aydînî	120
1.1.2.2. Ebû'l-Fazl Şerafeddin.Ahmed b..Mûsâ b. Yunus el-İrbîlî	121
1.1.2.3. Ebû'l-Kâsîm Ali b. Muhammed b. Ahmed es-Simnani	122
1.1.2.4. Mîr Ebu'l-Feth Muhammed b. Emîn Tâcüddîn es-Sa'idî el-Erdebîlî	123

İKİNCİ BÖLÜM

YUSUF AĞA YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN MÜELLİFİ VE İSMİ BİLİNMEYEN ESERLERİN TESPİTİ

2.1. Mesâil-i fıkhiyye :	124
2.2. Fıkıh 1	125
2.3. Fıkıh 2	126
2.4. Fıkıh 3	127
2.5. Fıkıh 4	128
2.6. Fıkıh 5	129
2.7. Fıkıh 6	130
2.8. Fıkıh 7	131
2.9. Fıkıh 8	132
2.10. Fıkıh 9	133
2.11. Fıkıh 10	134
2.12. Fıkıh 11	135
2.13. Fıkıh 12	136
2.14. Fıkıh 13	137
2.15. Fıkıh 14	138
2.16. Fıkıh 15	139
2.17. Fıkıh 16	140

2.18. Fıkıh 17	141
2.19. Fetâvâ	142
2.20. Fıkıh 18	143
2.21. Fıkıh 19	144
2.22. Fıkıh 20	145
2.23. Fıkıh 21	146
2.24. Fıkıh 22	148
2.25. Fıkıh 23	149
2.26. Fıkıh 24	150
2.27. Fıkıh 25	151
2.28. Fıkıh 26	152
2.29. Fıkıhdan bir kitap	153
2.30. Kitab et-Tekmil min İlmi el-Fıkh.....	154
2.31. Usul-ü Fıkıh 1	155
2.32. Usul-ü Fıkıh 2	156
2.33. Usul-ü Fıkıh 3	157
2.34. Ferâiz 1	158
2.35. Ferâiz 2.....	159
2.36. Ferâiz 3.....	160
2.37. Ferâiz 4.....	161
2.38. Ferâiz 5.....	162
2.39. Fıkıh Şerhi.....	163
2.40. Şurutü's-Salat	164
SONUÇ.....	165
KAYNAKÇA	167
ÖZ GEÇMİŞ.....	177
TEZ İNTİHAL RAPORU	178

KISALTMALAR

b.	: bin/ibni
Cuıfd.	: Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi
Eaüıfd.	: Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum
H.	: Hicri
İü.	: İstanbul Üniversitesi
m.	: Miladi
mm.	: Milimetre
Müif.	: Marmara İlahiyat Fakültesi
nr .	: Numara
ö.	: Ölüm tarihi
s.	: Sayı
Sdü.	: Süleyman Demirel Üniversitesi
St.	: Satır
Sy.	: Sayfa
Tdv.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Thk.	: Tahkik eden
vb.	: Ve benzeri
vr.	: Varak
Yk.	: Yaprak
y.y	: Basım yeri yok

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1.	el-Câmiu's-sağır.....	5
Şekil 1.2.	Şerhu Muhtasari't Tahâvî	8
Şekil 1.3.	Hizânetü'l-fikh.....	10
Şekil 1.4.	el-Muhtasar	13
Şekil 1.5.	Ahkâmü's sultâniyye	15
Şekil 1.6.	en-Nütef-fi'l-fetavâ.....	17
Şekil 1.7.	Usûlü'l Pezdevî.....	19
Şekil 1.8.	Tuhfetü'l-fukahâ	23
Şekil 1.9.	Hulâsatü'l-fetâvâ.....	24
Şekil 1.10.	Câmiu'l fetâvâ.....	26
Şekil 1.11.	Fetâvâ Kâdîhân	28
Şekil 1.12.	el-Mukaddimetü'l Gazneviyye fî'l fûrûi'l Hanefiyye	29
Şekil 1.13.	Ferâizü's Sirâciyye	31
Şekil 1.14.	el- Muhîtü'l Burhânî fî'l fikhi'n Nu'mânî	33
Şekil 1.15.	el-Fetâva'z-Zahîriyye.....	34
Şekil 1.16.	el-Muğnî.....	36
Şekil 1.17.	Münyetü'l-müftî.....	39
Şekil 1.18.	Yetimetü'd dehr fî fetavâ ehli'l-asr:	40
Şekil 1.19.	Tahsîl mine'l Mahsûl	43
Şekil 1.20.	el-Muhtâr li'l fetvâ.....	45
Şekil 1.21.	Münyetü'l musallî ve gunyetü'l mübtedî.....	47
Şekil 1.22.	Kenzü'd dekâ'ik.....	49
Şekil 1.23.	Menârü'l envâr.....	50
Şekil 1.24.	Şerhu'l-Müntehab fî usûli'l-mezheb.....	51
Şekil 1.25.	Şerhu Muhtasari İbni'l-Hâcib	53
Şekil 1.26.	Şerhu Muhtasari'l-Müntehâ.....	55
Şekil 1.27.	Cevâhiru' l-Fikh.....	56
Şekil 1.28.	Cevâhirü'l-mudîyye fî tabakâti'l-Hanefiyye	58

Şekil 1.29.	Şerhu Muhtasari'l Muntehâ	60
Şekil 1.30.	Fetava't Tatarhâniyye	61
Şekil 1.31.	Hâşiye alâ Şerhi Muhtasari Muntehe's sül ve'l emel	63
Şekil 1.32.	Şerhu'l Ferâ'izi's Sirâciyye	65
Şekil 1.33.	Fetâva'l-Bezzâziyye.....	67
Şekil 1.34.	Halbetü'l mücellî ve buğyetü'l mühtedî fî şerhi Münyeti'l musalli	69
Şekil 1.35.	Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm	71
Şekil 1.36.	Eşkâlü'l ferâ'iz.....	73
Şekil 1.37.	Şerhu Kenzüd dekâ'ik.....	74
Şekil 1.38.	Mülteka'l ebhur:	77
Şekil 1.39.	Gunyetü'l mütemellî fî şerhi Münyeti'l musalli	78
Şekil 1.40.	Fethu'l ğaffâr fî Şerhi'l Menâr.....	81
Şekil 1.41.	el- Fevâidü'z Zeyniyye fî mezhebi'l Hanefiyye	82
Şekil 1.42.	Muaddilü's salât.....	84
Şekil 1.43.	Fetavâyı Ebussuûd Efendi	85
Şekil 1.44.	Fetâvâ yı Üskûbî	87
Şekil 1.45.	Hâşiye alâ Şerhi'l Menâr	89
Şekil 1.46.	Şerhu Mültekâ'l-ebhur	90
Şekil 1.47.	Surretü'l Fetâva:	92
Şekil 1.48.	Nûru'l îzâh ve necâtü'l ervâh.....	94
Şekil 1.49.	Teysîrü'l makâsîd bi şerhi Nazmi'l ferâid	95
Şekil 1.50.	Gunyetü zevi'l ahkâm fî buğyeti Düreri'l hükkâm.....	96
Şekil 1.51.	Fetâva'l Hayriyye	98
Şekil 1.52.	Fetâvâ'l Kâdiriyye	99
Şekil 1.53.	Fetâvâ-yı Minkârîzâde	101
Şekil 1.54.	Fetâvâ- yı Ankaravî	103
Şekil 1.55.	Fetâvâ-yı Ali Efendi.....	105
Şekil 1.56.	Fetâvâ- yı Feyziyye.....	107
Şekil 1.57.	Fetâva'l Hindiyîye	109
Şekil 1.58.	Muaddilü's-salât	110

Şekil 1.59.	Hulâsatü't tahkîk fî beyânî hükmi't taklîd ve't telfîk	112
Şekil 1.60.	Behcetü'l fetâvâ	113
Şekil 1.61.	Fetâvâ-yı Atâullah.....	115
Şekil 1.62.	ed-Dürrü'l-muhtâr.....	117
Şekil 1.63.	Câmiu'l Fetâvâ.....	118
Şekil 1.64.	Nakdû'd Dürer	120
Şekil 2.1.	Mesâil-i fıkhiyye (Muvatta).....	125
Şekil 2.2.	Mecmau'l bahreyn ve mülteka'n neyyireyn	126
Şekil 2.3.	el- İhtiyâr li ta'lîli'l Muhtâr	127
Şekil 2.4.	Kenzü'd deka'ik şerhi	128
Şekil 2.5.	Vikayetü'r rivâye fî mesâ'ili'l hidâye şerhi	129
Şekil 2.6.	Fıkıh 5:.....	130
Şekil 2.7.	Fıkıh 6:.....	131
Şekil 2.8.	Bidâyetü'l müctehid:.....	132
Şekil 2.9.	Fıkıh 8:.....	133
Şekil 2.10.	Fıkıh 9:.....	134
Şekil 2.11.	Şir'atü'l İslâm ilâ dâri's selâm:.....	135
Şekil 2.12.	Fıkıh 11:.....	136
Şekil 2.13.	Fıkıh 12:.....	137
Şekil 2.14.	Tenvîrü'l ebsâr ve câmiu'l bihâr.....	138
Şekil 2.15.	Kemâlû'd dirâye fî şerhi'n Nukaye	139
Şekil 2.16.	Fıkıh 15:.....	140
Şekil 2.17.	el- Muhtasar:.....	141
Şekil 2.18.	Fıkıh 17:.....	142
Şekil 2.19.	Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi	143
Şekil 2.20.	Fıkıh 18:.....	144
Şekil 2.21.	Fıkıh 19:.....	145
Şekil 2.22.	Fetâvâ Kâdîhân:	146
Şekil 2.23.	Dürerü'l hükkâm fî şerhi Gureri'l ahkâm	147
Şekil 2.24.	Mecmau'l enhur:.....	148

Şekil 2.25.	Tenbihü'l Gafilin:	149
Şekil 2.26.	Fıkıh 24:	150
Şekil 2.27.	el- Câmîu's sağîr:	151
Şekil 2.28.	Osmanlıca vaaz:	152
Şekil 2.29.	el- Mühezzeb:	153
Şekil 2.30.	Kitab et-Tekmil Min İlm el-Fıkıh:	154
Şekil 2.31.	Usul-û Fıkıh 1:	155
Şekil 2.32.	Usul-û Serahsî:	156
Şekil 2.33.	Şerhü't Telvih ala et Tavdih:	157
Şekil 2.34.	Feraiz 1:	158
Şekil 2.35.	Feraiz 2:	159
Şekil 2.36.	Feraiz 3:	160
Şekil 2.37.	Feraiz 4:	161
Şekil 2.38.	Feraiz 5:	162
Şekil 2.39.	Şerhu'l Fıkıh:	163
Şekil 2.40.	Şurutü's-Salat	164

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1.	el-Câmiu's-sağir eserinin fizikî özellikleri:	5
Tablo 1.2.	Şerhu Muhtasari't-Tahavî eserinin fizikî özellikleri:.....	7
Tablo 1.3.	Hizânetü'l-fikh eserinin fizikî özellikleri:	9
Tablo 1.4.	Kitâbü'l-Mukni eserinin fizikî özellikleri:.....	11
Tablo 1.5.	el-Muhtasar eserinin fizikî özellikleri:.....	13
Tablo 1.6.	Ahkâmü's sultâniyye eserinin fizikî özellikleri:	15
Tablo 1.7.	en-Nütef-fi'l-fetavâ eserinin fizikî özellikleri:	17
Tablo 1.8.	Usûlü'l Pezdevî eserinin fizikî özellikleri:	19
Tablo 1.9.	el- Müstasfâ fi' ilmi'l usûl eserinin fizikî özellikleri:	21
Tablo 1.10.	Tuhfetü'l-fukahâ eserinin fizikî özellikleri:.....	22
Tablo 1.11.	Hulâsatü'l-fetâvâ eserinin fizikî özellikleri:	24
Tablo 1.12.	Câmiu'l fetâvâ eserinin fizikî özellikleri:	25
Tablo 1.13.	Fetâvâ Kâdîhân eserinin fizikî özellikleri:.....	27
Tablo 1.14.	el-Mukaddimetü'l Gazneviyye fi'l fûrûi'l Hanefiyye eserinin fizikî özellikleri:	29
Tablo 1.15.	Ferâizü's Sirâciyye eserinin fizikî özellikleri:	31
Tablo 1.16.	el- Muhîtü'l Burhânî fi'l fikhi'n- Nu'mânî eserinin fizikî özellikleri:	32
Tablo 1.17.	el-Fetâva'z-Zahîriyye eserinin fizikî özellikleri:	34
Tablo 1.18.	el-Muğnî eserinin fizikî özellikleri:	36
Tablo 1.19.	Ahkâmu's sığâr eserinin fizikî özellikleri:.....	38
Tablo 1.20.	Münyetü'l-müftî eserinin fizikî özellikleri:	39
Tablo 1.21.	Yetimetü'd dehr fi fetavâ ehli'l-asr eserinin fizikî özellikleri:	40
Tablo 1.22.	Tuhfetü'l-mülûk eserinin fizikî özellikleri:	42
Tablo 1.23.	Tahsîl mine'l Mahsûl eserinin fizikî özellikleri:.....	43
Tablo 1.24.	el-Muhtâr li'l fetvâ eserinin fizikî özellikleri:	45
Tablo 1.25.	Münyetü'l musallî ve gunyetü'l mübtedî eserinin fizikî özellikleri:	46
Tablo 1.26.	Kenzü'd dekâ'ik eserinin fizikî özellikleri:	48
Tablo 1.27.	Menârü'l envâr eserinin fizikî özellikleri:	49
Tablo 1.28.	Şerhu'l-Müntehab fi usûli'l-mezheb eserinin fizikî özellikleri:	50

Tablo 1.29. Şerhu Muhtasari İbni'l-Hâcib eserinin fizikî özellikleri:.....	52
Tablo 1.30. Şerhu Muhtasari'l-Müntehâ eserinin fizikî özellikleri:	54
Tablo 1.31. Cevâhiru' l-Fıkh eserinin fizikî özellikleri:	56
Tablo 1.32. Cevâhirü'l-mudıyye fî tabakâti'l-Hanefiyye eserinin fizikî özellikleri:	58
Tablo 1.33. Şerhu Muhtasari'l Müntehâ eserinin fizikî özellikleri:.....	59
Tablo 1.34. Fetava't Tatarhâniyye eserinin fizikî özellikleri:.....	61
Tablo 1.35. Hâşiye alâ Şerhi Muhtasari Müntehe's sûl ve'l emel eserinin fizikî özellikleri:	63
Tablo 1.36. Şerhu'l Ferâ'izi's Sirâciyye eserinin fizikî özellikleri:.....	65
Tablo 1.37. Fetâva'l-Bezzâziyye eserinin fizikî özellikleri:	67
Tablo 1.38. Halbetü'l mücellî ve buğyetü'l mühtedî fî şerhi Münyeti'l musalli eserinin fizikî özellikleri:	68
Tablo 1.39. Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm eserinin fizikî özellikleri:	71
Tablo 1.40. Eşkâlü'l ferâ'iz eserinin fizikî özellikleri:	72
Tablo 1.41. Şerhu Kenzüd dekâ'ik eserinin fizikî özellikleri:	74
Tablo 1.42. Mülteka'l ebhur eserinin fizikî özellikleri:	76
Tablo 1.43. Gunyetü'l mütemellî fî şerhi Münyeti'l musalli eserinin fizikî özellikleri:...	77
Tablo 1.44. Câmi'u'r rumuz eserinin fizikî özellikleri;	79
Tablo 1.45. Câmiu'l mebâni li mesâili (fî şerhi) fıkhi'l Keydâni eserinin fizikî özellikleri:	80
Tablo 1.46. Fethu'l ğaffâr fî Şerhi'l Menâr eserinin fizikî özellikleri:	81
Tablo 1.47. Eserin fizikî özellikleri:	82
Tablo 1.48. Muaddilü's salât eserinin fizikî özellikleri:	83
Tablo 1.49. Fetavâyı Ebussuûd Efendi eserinin fizikî özellikleri:	85
Tablo 1.50. Fetâvâ yı Üskûbî eserinin fizikî özellikleri:.....	87
Tablo 1.51. Hâşiye alâ Şerhi'l Menâr eserinin fizikî özellikleri:	88
Tablo 1.52. Şerhu Mültekâ'l-ebhur eserinin fizikî özellikleri:	90
Tablo 1.53. Surretü'l Fetâva eserinin fizikî özellikleri:	92
Tablo 1.54. Eserin fizikî özellikleri:	93

Tablo 1.55. Teysîrû'l makâsîd bi şerhi Nazmî'l ferâid eserinin fizikî özellikleri:.....	94
Tablo 1.56. Gunyetü zevi'l ahkâm fî buğyeti Düreri'l hükkâm eserinin fizikî özellikleri:.....	95
Tablo 1.57. Fetâvâ'l Hayriyye eserinin fizikî özellikleri:	97
Tablo 1.58. Fetâvâ'l Kâdiriyye eserinin fizikî özellikleri:	99
Tablo 1.59. Fetâvâ-yı Minkârîzâde eserinin fizikî özellikleri:.....	101
Tablo 1.60. Fetâvâ- yı Ankaravî eserinin fizikî özellikleri:	102
Tablo 1.61. Fetâvâ-yı Ali Efendi eserinin fizikî özellikleri:	104
Tablo 1.62. Fetâvâ- yı Feyziyye eserinin fizikî özellikleri:	107
Tablo 1.63. Fetâvâ'l Hindiyye eserinin fizikî özellikleri:	108
Tablo 1.64. Muvazzah'ül Muadil'üs Şerhi Muadil'üs Salat eserinin fizikî özellikleri:.....	109
Tablo 1.65. Eserin fizikî özellikleri:	111
Tablo 1.66. Behcetü'l fetâvâ eserinin fizikî özellikleri:.....	113
Tablo 1.67. Fetâvâ-yı Atâullah eserinin fizikî özellikleri:	114
Tablo 1.68. ed-Dürrü'l-muhtâr eserinin fizikî özellikleri:	116
Tablo 1.69. Câmiu'l Fetâvâ eserinin fizikî özellikleri:	118
Tablo 1.70. Nakdü'd Dürer eserinin fizikî özellikleri:.....	119
Tablo 2.1. Mesâil-i fıkhiyye (Muvatta) eserinin fizikî özellikleri:	124
Tablo 2.2. Mecmau'l bahreyn ve mülteka'n neyyireyn eserinin fizikî özellikleri:...	125
Tablo 2.3. el- İhtiyâr li ta'lîli'l Muhtâr eserinin fizikî özellikleri:	126
Tablo 2.4. Kenzü'd deka'ik şerhi eserinin fizikî özellikleri:	127
Tablo 2.5. Vikayetü'r rivâye fî mesâ'ili'l hidâye şerhi eserinin fizikî özellikleri: ...	128
Tablo 2.6. Fıkıh 5 eserinin fizikî özellikleri:.....	129
Tablo 2.7. Fıkıh 6 eserinin fizikî özellikleri:.....	130
Tablo 2.8. Bidâyetü'l müctehid eserinin fizikî özellikleri:	131
Tablo 2.9. Fıkıh 8 eserinin fizikî özellikleri:.....	132
Tablo 2.10. Fıkıh 9 eserinin fizikî özellikleri:.....	133
Tablo 2.11. Şir'atü'l İslâm ilâ dâri's selâm eserinin fizikî özellikleri:	134
Tablo 2.12. Fıkıh 11 eserinin fizikî özellikleri:.....	135

Tablo 2.13. Fıkıh 12 eserinin fizikî özellikleri:.....	136
Tablo 2.14. Tenvîrû'l ebsâr ve câmiu'l bihâr eserinin fizikî özellikleri:	137
Tablo 2.15. Kemâlû'd dirâye fî şerhi'n Nukaye eserinin fizikî özellikleri:	138
Tablo 2.16. Fıkıh 15 eserinin fizikî özellikleri:.....	139
Tablo 2.17. el- Muhtasar eserinin fizikî özellikleri:.....	140
Tablo 2.18. Fıkıh 17 eserinin fizikî özellikleri:.....	141
Tablo 2.19. Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi eserinin fizikî özellikleri:.....	142
Tablo 2.20. Fıkıh 18 eserinin fizikî özellikleri:.....	143
Tablo 2.21. Fıkıh 19 eserinin fizikî özellikleri:.....	144
Tablo 2.22. Fetâvâ Kâdîhân eserinin fizikî özellikleri:.....	146
Tablo 2.23. Dürerü'l hükkâm fî şerhi Gururî'l ahkâm eserinin fizikî özellikleri:.....	147
Tablo 2.24. Mecmau'l enhur eserinin fizikî özellikleri:	148
Tablo 2.25. Tenbihü'l Gafilin eserinin fizikî özellikleri:	149
Tablo 2.26. Fıkıh 24 eserinin fizikî özellikleri:.....	150
Tablo 2.27. el- Câmiu's sağîr eserinin fizikî özellikleri:	151
Tablo 2.28. Osmanlıca vaaz eserinin fizikî özellikleri:.....	152
Tablo 2.29. el- Mühezzeb eserinin fizikî özellikleri:	153
Tablo 2.30. Kitab et-Tekmil Min İlm el-Fıkh eserinin fizikî özellikleri:.....	154
Tablo 2.31. Usul-û Fıkıh 1 eserinin fizikî özellikleri:.....	155
Tablo 2.32. Usul-û Serahsî eserinin fizikî özellikleri:	156
Tablo 2.33. Şerhü't Telvih ala et Tavdih eserinin fizikî özellikleri:.....	157
Tablo 2.34. Feraiz 1 eserinin fizikî özellikleri:	158
Tablo 2.35. Feraiz 2 eserinin fizikî özellikleri:	159
Tablo 2.36. Feraiz 3 eserinin fizikî özellikleri:	160
Tablo 2.37. Feraiz 4 eserinin fizikî özellikleri:	161
Tablo 2.38. Feraiz 5 eserinin fizikî özellikleri:	162
Tablo 2.39. Şerhu'l Fıkıh eserinin fizikî özellikleri:.....	163
Tablo 2.40. Şurutü's-Salat eserinin fizikî özellikleri:.....	164

GİRİŞ

Anadolu Selçuklu Devleti ve Karamanoğulları zamanında İslam Devletlerine başkentlik yapan, farklı medeniyetlerin beşiği olan Konya, İslami ilimler açısından önemli bir yere sahiptir. Kısa bir zaman dilimi içerisinde ilim ve kültür başkenti haline gelmiş ve bu görevini günümüze kadar sürdürmüştür. Şehirde süreç içerisinde birçok medrese tesis edilmiştir. Bu medreseler bize ilmi faaliyetlere verilen önemi göstermektedir. Osmanlı Devleti zamanında da Konya'nın ilmi konumu, değerini kaybetmemiş bilakis artarak devam etmiştir. Selçuklularda her medresenin yanında bir kütüphane olduğu bilinmektedir. Konya'da bulunan medrese yanı kütüphanelerden başka halkın kullanımına arz edilmiş halk kütüphaneleri de bulunmaktadır.

Çalışmamız iki bölümden ve sonuçtan oluşmaktadır. Birinci kısmında Yusuf Ağa kütüphanesi hakkında kısaca bilgi verip, kütüphanede bulunan Fıkıh alanına ait 63 müellifin vefat tarihlerini kronolojik olarak sıralayarak hayatları hakkında ve yazdıkları eserleri hakkında tablolarla ve fotoğraflarla bilgi verdik. Ayrıca vefat tarihi bilinmeyen ve haklarında bir bilgiye ulaşamadığımız 4 müellifin kütüphane kayıtlarını baz alarak sadece eserleri hakkında tablo ve fotoğraf şeklinde bilgi sunduk. İkinci bölümde kütüphane kayıtlarında müellifi bilinmeyen 40 eseri tespit edip haklarında bilgi verdik.

Tezimizin konusu, “Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi’ndeki Yazma Fıkıh Eserlerinin İncelenmesi” olarak belirlenmiştir. Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde 3157 cilt yazma eser bulunmaktadır. Kitapların tümü dijital ortama aktarılmıştır. Selçuklu ve Osmanlı döneminin önemli kültür merkezlerinden biri olan Konya da bulunan kütüphanede elde edilen kitaplar çeşitli medrese, cami vb. eğitim kurumlarından nakledilen kitaplardan oluşmaktadır. Kütüphanede katalog çalışması olmasına rağmen eksiklik ve yanlışlıklar sebebiyle eserlere, müelliflere ve eserlerin fiziksel özelliklerine tam olarak ulaşamamaktadır. Çalışmamızın kapsamı olarak eserlerin fiziksel özellikleri, muhtevası ve müelliflerin hayatı hakkında özet bilgiler verilmesi hedeflenmiştir.

Tezimizin amacı, Yusuf Ağa kütüphanesindeki İslam Hukukuna dair içinde bilgi barındıran eserlerin, müellifleri, içerikleri ve fiziki özellikleri bakımından incelenmesi, üzerinde herhangi bir çalışma yapılmayan eserlerin tespit edilmesi ve elde ettiğimiz verilerin İslam Hukuku alanında araştırma yapanlara tanıtılmasıdır.

Tezimizin yöntemi, kütüphane araştırması ve verilerin incelenmesi şeklinde olacaktır. Nitel bir araştırma metodu takip edeceğiz. Eserler kütüphane kataloğundan detaylı bir şekilde taranacak, müelliflerinin vefat tarihlerine göre listelenecektir. Daha sonra eserler hakkında genel bilgiler verilecek, müelliflerin hayatı hakkında tabakât türü eserlerden faydalanılacaktır. Ayrıca eserler hakkında yapılmış Türkçe tez, makale ve sempozyumlar tespit edilmeye çalışılacaktır. Son olarak veri ve analiz sentezi yapılacaktır.

KONYA YUSUF AĞA YAZMA ESER KÜTÜPHANESİ

Yusuf Ağa Kütüphanesi, Konya Mevlânâ müzesine yakın bir konumda Sultan Selim Camii avlusunda yer almaktadır. Kütüphane, 1794 ve 1796 yılları arasında III. Selim Han'ın validesi Mihrişah Sultan'ın hizmetlisi olan Yusuf Ağa tarafından yaptırılmıştır. Aslen Girit'in Hanya sancağına bağlı İspaniko köyünden olan Yusuf Ağa İstanbul'da yetişmiş, mühüdarlık, hazinedarlık, Darphane Eminliği, Kapıcılarbaşılık¹ ve Kethüdalık görevlerinde bulunmuştur.² Vakfiyesinde kütüphaneyi Konya'ya yaptırmasının sebebini ilim ve âlim merkezi olan Konya'da öğrencilerin yazılı eser bulmalarındaki zorluk ve Konya'nın manevi havası olarak açıklar.³ Kütüphanenin yapımından sonra kendisine ait olan 750 cilt kitabı kütüphaneye vakfetmiştir.⁴ Kütüphane yapı olarak da bir şaheser niteliğinde olup maharetli ustaların dokunuşunu hissettirmektedir. Kubbe sekiz köşeli kasnağa oturtulup kurşun kaplama yapılmıştır. 22 adet pencere iki farklı renk ve iki sıra halinde üç tarafını çevrelemiştir. Kütüphane, müstakil tek kat şeklinde okuma salonu ve görevli odasından oluşmaktadır. İç çapı 10,80 metre olup toplam alanı 110 metrekaredir. Giriş kapısı kitabelerin yazılı olduğu kısımdan Sultan Selim camisine açılmakta iken halihazırda pencereden bozma bir kapıdan giriş yapılmaktadır.⁵

¹ Mehmed Süreyya, (1308), Sicilli Osmanî, IV, İstanbul.

² Yörük, Doğan (2008). Osmanlı Devleti'nde Kütüphane Yaptırmanın Maliyeti Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi Örneği 1794-1796 . MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, (19), 85–104.

³ Cunbur, Müjgan (1963). Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfiyesi. Tarih Araştırmaları Dergisi , 1 (1) , 203-217 . DOI: 10.1501/Tarar_0000000322.

⁴ Erünsal, İsmail E. (2020). Yûsuf Ağa Kütüphanesi. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 259. İstanbul: TDV Yayınları.

⁵ Önge, Yılmaz. “Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi” Yusuf Ağa Kütüphanesi Tarihçe Teşkilat ve Kataloğu, Konya, s. 9-11.

BİRİNCİ BÖLÜM

YUSUF AĞA YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN FIKİH ESERLERİ

1.1. Müellifi Belli Olan Eserler

1.1.1. Vefât Tarihi Bilinen Müelliflerin Eserleri

1.1.1.1. Ebu.Abdullah Muhammed bin el-Hasen bin Ferkad Şeybânî6 (ö..189/805)

محمد بن الحسن الشيباني

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “İmam Muhammed Hasan eş Şeybani” olarak kaydedilmiştir.⁷ Müellif ’in, 131, 132 veya 135 (749-50) yıllarından birinde Vâsıt’ da doğduğu söylenmektedir. Abbâsî devletinin yönetime geçmesinden sonra ailesiyle birlikte Vâsıt’ dan ayrılıp Kûfe’ye gitmiş, dolayısıyla Şeybânî hayatının büyük bir bölümünü burada geçirmiştir. On dört yaşına geldiğinde Ebu Hanîfe’nin (ö. 150/767) ders topluluğunda bulunan Şeybânî, hocasının vefat etmesinin ardından fikhî görüşlerini ve metodunu Ebu Yûsuf (ö. 182/798) başta olmak üzere diğer öğrencilerinden almaya devam etti. Kûfe’deki diğer âlimlerin de ders halkalarına dahil olarak ilim tahsilini sürdürdü. Kûfe’deki eğitimini nihayete erdirince hadis alanında uzmanlaşmak için gittiği Medine’de üç yıldan fazla kalarak İmam Mâlik’ten (ö. 179/795) *el-Muvatta* isimli eserini sema yoluyla aldı. Daha sonra Mekke’de Süfyan b. Uyeyne (ö. 198/814)’den, Dımaşk’ta Evzâi (ö. 157/774) ’den, Horasan şehrinde Abdullah b. Mübarek’ten (ö. 181/797) ve Basra’da farklı ilim adamlarından ders okudu. İlmi çalışmalarının ardından Bağdat’a gidip orada ikamet etmeye karar verdi. İsmini ve yetkinliğini duyanlar kendisinden hadis ve fıkıh okudu. İlmî donanımı ve üstün öğreticilik

⁶ Şeybânî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İbn Sa’d, et-Tabakat. III, 150-161. VII, 336; İbn Kutluboğa, Tâcû’t-terâcim fî tabakâti’l-Hanefiyye. s. 54; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s.163; İbnü’l Esir, el-Lübâb. II, 219; İbn Hallikân. Vefeyâtü’l-a’yan. IV, 184-185; Kevserî, M. Zahid. Bulûğu’l-emânî fî sîreti’l-İmâm Muhammed bin Hasan eş- Şeybânî.

⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7503.i

kabiliyetiyle herkesin takdirini kazandı. İmam Ebû Yusuf'un vefatından sonra Hanefilerin imamı oldu. Şeybânî'nin ders halkasında; İmam Şâfiî (ö. 204/820), Şuayb b. Süleyman el-Keysanî (ö. 204/819), Ebu Süleyman el-Cüzcanî (ö. 200/816), Ebu Hafs el-Kebir (ö. 217/832), İsa b. Eban (ö. 221/836), İbn Semaa (ö. 233/848) ve Mâlikî fikhının tedvininde önemli yere sahip olan Esed b. Furat (ö. 213/828) yer almaktadır.

Şeybânî, Abbasi halifeleri Ebu'l Abbas es- Seffah (ö. 136/754), Mansûr (ö. 158/775), Mehdî Billah (ö. 169/785), Hâdî İlelhak (ö. 170/786) ve Hârûn Reşid' in (ö. 193/809) iktidar dönemlerini görmüştür. Kaynaklarda Ebu Yusuf' un tavsiyesi üzerine Hârûn Reşid ile olan görüşmelerinden bahsedilir. Yine Hârûn Reşid, Şeybânî 'yi Ebu Yusuf'un isteği üzerine Rakka kadılığına tayin etmiştir. Şeybânî bu göreviyle beraber ilmî çalışmalarına ara vermeyip Rakkıyyât ve Secedât adlı iki eser yazdı. Bazı kaynaklarda 187 veya 189 (805) yılında Hârûn Reşid'in refakatinde gittiği Rey şehrinde vefat ettiği ve aynı yere defnedildiği yazılmaktadır.⁸

Eserleri: el-Asl, Câmiu's- sağır⁹, Câmiu'l- kebir, Ziyadât, Siyerü's- sağır, Siyerü'l kebir, Keysaniyyât, Meharic fil hiyel, el-Kesb (el- İktisâb fi rızkı'l müstetâb), el- Hücce alâ ehli'l Medine, Kitabü'r Radâ.

el- Câmiu's sağır: Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Câmi es Safir Fi'l Fıkh" adıyla kaydedilmiştir. Doğru isimlendirme (el-Câmi'u's-sağır) dir. Kütüphanedeki kayıtlarda eserin müstensihi "Yusuf b. Ali b. el Hasan b. İbrahim" olarak geçmektedir.¹⁰ Furû meseleleri ele alan el- Câmiu's sağır, 1532 hukukî meseleye değinmiş ve bunları delilleri zikretmeden yazmıştır. Şeybânî, eserini bölümlere ve alt bölümlere tasniflemeyen yazmışsa da, daha sonra Ebû Tahir ed-Debbâs (ö.?) kitabı bölümlendirmiştir. Hassan b. Ahmed ez-Za'ferânî (ö. 393/1003) de başka bir sınıflandırma yapmıştır.

⁸ Taş, Aydın. "ŞEYBÂNÎ, Muhammed b. Hasan", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 39/ 38-42. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

⁹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Boynukalın, Mehmet (2008). "Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'nin el-Câmiu's-sağır'ı". İslam Araştırmaları Dergisi., Yılmaz, Ömer (2012). "el-Câmiu's-sağır ve Hanefi Fıkıh Kitaplarının Tasnifi Açısından Şerhi en-Nafiü'l Kebir". Dicle Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi. Civelek, Ercan (2021). "İmam Muhammed'in el-Câmiu's-sağır isimli eserine özgü meselelerin tespit ve tahlili". Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.

¹⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7503.

Tablo 1.1. *el-Câmiu's-sağir* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7503
Müstensih	Yusuf b. Ali b. el-Hasan b. İbrahim
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin kâğıt kaplı, miklepli, şirazeli
Boyutları	307 Yk. 614 Sy. 21 St. 256x177-206x125mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7503.

Şekil 1.1. *el-Câmiu's-sağir*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7503.

1.1.1.2. Ebû Bekir Ahmed bin Ali er- Razi (ö. 370/981) CESSÂS¹¹ الجصاص

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Abu Bakr Ahmad bin Ali el Varak er- Razi” olarak kaydedilmiştir.¹² Cessâs, 305 yılında İran’ın en eski yerleşim yerlerinden olan Rey şehrinde dünyaya geldi. Kireççi olmasından dolayı Cessâs lakabıyla tanınmaktadır. 325 senesinde Bağdat’a gitmiş ve burada devrinin en büyük Hanefî fakihlerinden el-Kerhî (ö. 340/952) den fıkıh okumuştur.¹³ Hocaları arasında, Abdalbaki b. Kânî (ö. 351/962),

¹¹ Cessâs hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İbn Kutluboğa, Tâcü't-terâcim fî tabakâtî'l-Hanefiyye, s. 6; Taşköprüzâde, Tabakâtü'l-Hanefiyye, s. 66-67; Serkis, Mu'cemü'l- matbûâtî'l- Arabiyye, I, 698; Leknevî, Abdülhay, el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye, s.27; Güngör, Mevlüt, “Cessâs ve Ahkâmü'l-Kur'ân'ı”, Ankara: Elif Matbaası, 1989. Boynukalın, Mehmet Fıkıh Usulü Âlimleri ve Eserleri (İstanbul: İFAV, 2017), 88-89.

¹² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5381.

¹³ Özel, Ahmet, Hanefî Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 44.

Hakîm en- Nisaburî (ö. 405/1014), Abdullah b. Cafer b. Ahmed b. Faris (ö. 347/958), Süleyman b. Ahmet et- Taberanî (ö. 360/971), Ebu Sehl Züccacî (ö.?), Muhammed b. Gulam Sa'leb (ö. 345/956), Ebu Ali el Farisî (ö. 377/956) ve Da'lec b. Ahmed b. Da'lec (ö. 351/962) gibi isimler yer almaktadır.¹⁴ Bağdat şehrinde yaşanan kıtlıktan dolayı Ahvaz şehrine giden Cessâs, daha sonra Bağdat'a geri döndü. Hocasının tavsiyesi üzerine Nişabur'a gidip Hâkim en-Nişabûrî' den hadis okumuştur. Kerhi 'nin vefatına müteakip Bağdat'a tekrar geri dönen Cessâs, hocasının ilim halkasında onun yerine geçerek dersler vermeye başladı. Vefat ettiği tarihe kadar Ebû Bekir Muhammed b. Musa el- Hârizmî (ö. 403/1012), Ebû Abdullah Muhammed b. Yahya el- Cürcanî (ö. 398/1018), Ebû Cafer Muhammed b. Ahmed en-Nesefî (ö. 414/1023) , Ebu'l Hüseyin Muhammed b. Ahmed ez- Za'ferânî, Muhammed b. Ahmed el- Vâsîî (ö. , Ebû Cafer el- Üsrüşenî (ö. 404/1013) başta olmak üzere birçok öğrenci yetiştirdi.¹⁵ Cessâs 370 tarihinde 65 yaşında iken Bağdat'ta vefat etmiştir. Cessâs, müctehidler tabakâtında Kemalpaşazâde tarafından Ashâbü't-Tahrîc sınıfından sayılmıştır. Ancak Bilmen, Cessâs'ı "müctehid fi'l mezheb" olan ikinci tabakada sınıflandırmaktadır. Hanefî mezhebinin görüşlerini savunurken bazen aşırıya kaçan Cessâs'ın İmam Şafii'yi sık sık tenkit etmesi, Şafii mezhebi mensuplarının eleştirmelerine sebep olmuştur. Buna rağmen yer yer Hanefî mezhebine ve çoğu İslam fakihine aykırı görüşler sunduğu görülmektedir. Özel hayatında zühd, takva, verâ ve ilimden ayrılmayan Cessâs, kendisine teklif edilen baş kadılık makamını iki defa geri çevirmiş "emr-i bi'l-ma'rûf nehiy ani'l münker" emrinin devlet adamlarına karşı sık sık yapılması gerektiğini eserlerinde ifade etmiştir.

Eserleri: Şerhu Muhtasari't Tahâvî¹⁶, Ahkâmu'l Kur'ân, Usûlü'l fikh, Muhtasaru İhtilâfî'l fukaha, Şerhu Edebi'l kadî, Şerhu Câmiu'l kebîr.

¹⁴ Güngör, Mevlüt. "Cessâs ve Ahkâmü'l-Kur'ân'ı", Ankara: Elif Matbaası, 1989, s. 13-16.

¹⁵ Güngör, Mevlüt. "CESSÂS", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 7/ 427-428. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

¹⁶ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Karakaya, Şeyda (2015). "Serahsî'nin Mebsut isimli şerhiyle, Cessâs'ın Şerhü't-Tahavî İsimli şerhinin Edebü'l-Kadî Bölümlerinin mukayesesi". Yüksek Lisans Tezi.; Korkmaz, Ömer. (2020). "Usulün Furu'a Yansıması Bağlamında Cessâs 'ın Ahad Haber Anlayışı -Şerhu Muhtasari-t-Tahavî Örneği-". Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.; Korkmaz, Ö. (2020). "Şerhu Muhtasari't-Tahavî Bağlamında Cessâs 'ın Tahavî'ye İtirazları. Antakiyat.; Uğur, Seyyit. M. (2021). "Cessâs ın Şerhu Muhtasari't-Tahavî İsimli Eserindeki Asıl Teriminin Mahiyeti ve İşlevi Üzerine Bir İnceleme". Hitit İlahiyat Dergisi.; Kılıç, Şehide (2022). "Cessâs'ın muhtasar ve Debûsî'nin el-Esrâr isimli eserlerindeki diyet ve cinayetler bölümünün hilâf ilmi açısından değerlendirilmesi". Yüksek Lisans Tezi. İbn Haldun Üniversitesi.

Şerhu Muhtasari't- Tahavî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şarh Muhtasar et Tahavi” şeklinde kaydedilmiştir.¹⁷ Doğru isimlendirme Şerhu Muhtasari't- Tahavî 'dir. el-Muhtasar, Hanefî fıkhnın ilk telif türü sayılan eserin bazı kaynaklarda el- Muhtasarü'l- kebîr ve el-Muhtasarü's-sağîr şeklinde iki farklı versiyonu bulunduğu kaydedilmektedir.¹⁸ Fihristlerin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi büyük ölçüde Müzenî 'nin (ö. 264/878) Muhtasarındaki tertibin esas alındığı eserin önsözünde Cessâs, Ebû Hanîfe, Ebû Yûsuf ve Muhammed'in görüşlerine yer verdiğini belirtirse de eserde bu üç imamdan başka Züfer b. Hüzeyl 'in (ö. 158/775) görüşlerine de yer vermiştir. el-Muhtasar üzerine çok sayıda şerh yazılmış olup Kâtib Çelebi'nin (ö. 1067/1657) bir kısım özelliklerine değindiği dokuz şerh zikretmiştir.

Tablo 1.2. *Şerhu Muhtasari't-Tahavî eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5381
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. Şemseli, miklepli, ıstanbajlı ve şirazeli. (İstanbajsız)
Nüsha	4 adet (5382-5383-5384 numaralı)
Boyutları	255 x 185 - 170 x 120 yk. 1+220 s. 1+440 st. 21 S

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5381.

¹⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5381.

¹⁸ Demir, Halis. Kitâbiyat. İstanbul. Hacıveyiszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınları. 2021. s, 154.

Şekil 1.2. *Şerhu Muhtasari't Tahâvî*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5381.

1.1.1.3. Ebu'l-Leys. İmamü'l. hüda.Nasr. b. Muhammed.b. Ahmed. b. İbrahim es-Semerkandî¹⁹ (ö. 373/983) أبو الليث السمرقندي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Ebu el-Leys es Semerkandî Nasr bin Muhammed el-Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.²⁰ Müellif, hicri dördüncü asırda dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi ve doğum yeri hakkında kaynaklarda bilgi bulunmayan Semerkândî'nin nispesine bakılarak bugün Özbekistan sınırlarında yer alan Semerkant şehrinde doğduğu söylenebilir. Kendisinden yaklaşık 80 yıl önce vefat eden Mu'tezilî alim Ebu'l Leys Nasr bin Seyyar b. el-Feth Semerkandî ed Daverî el Mu'tezilî (ö. 294/907) ile zaman zaman künyelerinden dolayı karıştırılmaktadır. Fakat Hanefî fakihi olan es-Semerkandî fakih, müfessir, zahit diye meşhur olmuşken, el-Mu'tezilî “el hâfız Ebü'l Leys” lakabıyla tanınmaktadır. Semerkândî'nin yaşadığı zaman diliminde Maverâünnehir'de Samaniler (204/395) hanedanlığı hüküm sürmekteydi. Bu dönemde

¹⁹ Semerkandî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Ziriklî, el-A'lâm VIII, s. 348; İbn Kutluboğa, Tâcü't-terâcim fî tabakâti'l-Hanefiyye. s. 79; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 220;

²⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 559.

Hanefî mezhebinin Semerkant'ta yayılmaya başladığı görülmektedir.²¹ Hocaları arasında fıkıh derslerini tahsil ettiği “Küçük Ebû Hanîfe” olarak isimlendirilen Hinduvânî el- Belhî (ö. 362/973) hayatında önemli bir yer tutar. Hinduvânî'nin dışında, Semerkândî'nin, Muhammed b. Fadl el-Buhârî'den (?) ve Ebu Nasr Muhammed b. Muhammed b. Sehl b. Nisaburî'den (ö. 432/1041) hadis nakletmiştir. Semerkândî'nin özellikle vaaz, nasihat, irşad türü eserleri sebebiyle İslam dünyasında tanınırlığını arttırmış, yaşadığı dönemde yaptığı faaliyetler hakkında bilgi sahibi olmamız sağlanmıştır. Ebu'l-Leys 'in 11 Cemâziyelevvel 373'te Belh şehrinde vefat ettiği ve hocası Hinduvânî'nin yanına defnedildiği²² rivayet edilmiştir.²³

Eserleri: Hizânetü'l fikh, Fetâva'n nevâzil, Uyûnü'l- mesâil, Mukaddime fi's salât, Muhtelifü'r rivâye (Muhtelifü'r-rivâye), Beyanü akîdeti'l usûl, Şerhu'l Fıkhi'l ekber, Tefsîrü'l Kur'ân-i Kerîm (Tefsiru Ebi'l Leys-es-Semerkandî), Tenbihül-gafilîn, Bostanul-ârifîn, Ukûbetü ehli'l-kebâir.

Hizânetü'l-fikh²⁴: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Hizanet el Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.²⁵ Doğru isimlendirme Hizânetü'l-fikh 'dır. Özet bir eser niteliğindedir.

Tablo 1.3. Hizânetü'l-fikh eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 559
Müstensih	İsa b.Hüseyin
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarı, miklebi meşin, ebrulu kâğıt kaplı, şirazeli.
Nüsha	2 Adet (7119 numaralı)
Boyutları	77 Yk.21 St.153 Sy.200x145-135x80

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 559.

²¹ Çelik, Habibe. “Ebû'l-Leys Es-Semerkândî'nin Tefsirinde İsrâiliyyât” Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. 2019.

²² Nâhî, Selahaddin Abdüllatif, “en-Nazariyyetü'l-amme, fi'l-kanuni'l-mevazin ve ilmi 'hilaf,” Mektebetu Es 'ad, Bağdad, 1968.

²³ Yazıcı, İshak. "SEMERKANDÎ, Ebû'l-Leys", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 36/473-475. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

²⁴ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 559.

Şekil 1.3. *Hizânetü'l-fikh*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 559

1.1.1.4. Ebu. Ca'fer. Muhammed. b. Ali.b. el- Hüseyin b. Musa.b. Babeveyh Kummi²⁶ (ö. 381/991) شيخ صدوق ابن بابويه

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “İbn Babuyat el Kami Muhammed b. Ahmed b. Ali b.Hüseyin b. Musa Ebu Cafer eş Şi’i” olarak kaydedilmiştir.²⁷ Doğduğu tarihle ilgili kesin bir bilgiye ulaşılamamış olup, bununla birlikte bugünkü tabirle ifade edeceğimiz ikinci büyükelçi Muhammed b. Osman’ın vefatından sonra, Hüseyin b. Rûh’un elçiliğinin ilk dönemlerinde 305 (917-18) yılları gibi tahmin edilen tarihlerde Kum’da dünyaya geldiği ağır basmaktadır. Klasik kaynaklardan olan Necaşi’nin Ric’alinde 308 (918) tarihlerinden sonra doğduğu ifade edilmiştir. Genellikle Şeyh Saduk ve İmadüddin nisbeleriyle bilinmektedir. Dönemin önemli ve büyük alimlerinden olan “es Sadûkul evvel” diye anılan Ebü’l-Hasan İbn Bâbeveyh babasıdır.²⁸

²⁶ İbn Bâbeveyh hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İbn Bâbeveyh. “Risâletü'l-i'tikadâti'l-İmâmiyye” Şiî-İmamiyye’nin İnanç Esasları (Tercüme: Ethem Ruhi Fığlalı), Ankara. 1978; İbnü’n-Nedîm, el-Fihrist, s. 246. Muhammed Rızâ el-Hakîmî, Târîhu'l-‘ulemâ, Beyrut 1983, s. 479-484.

²⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 699.

²⁸ Öz, Mustafa. "İBN BÂBEVEYH, Şeyh Sadûk", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 19/ 345-348. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

Eserleri; Kitâbü'l-Mukni, Men lâ yahdurühü'l fakih, Me'âni'l ahhâr, Risâletu'l i'tikâd (Kitâbü'l İ'tikâdât), et- Tevhîd, Kemâlüddîn ve temâmün ni'me (İkmalüddîn ve itmâmün ni'me), el- Hidâye, İlelû's-şerâ'i ve'l ahkâm, Meûnü'l menkûlât fî şerhi şürûti's- salât, Sevâbü'l a'mâl ve ikâbü'l a'mâl, Kitâbü'l Hisâl, Musâdekatü'l İhvân, Fezâilu'l eşhûri's- Selâse, Emâli's-Sadûk (Mecâlis, Arzu'l mecâlis), Uyûnü ahhâri'r Rızâ.

Kitâbü'l-Mukni²⁹: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Mukni Fi'l Fıkh eş Şi'a” olarak kaydedilmiştir.³⁰ Doğru isimlendirme (Kitâbü'l-Mukni) dir. Eser, Klasik tarzda yazılmış bir fıkıh kitabıdır. Kütüphane kayıtlarında eserin özellikleri mevcut olup fiziki olarak yoktur. Dolayısıyla resimleri yüklenememiştir.

Tablo 1.4. *Kitâbü'l-Mukni eserinin fiziki özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 699
Müstensih	Muhammed Huseyin b. Hadi
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin şemseli, ıstambajlı, miklepli ve şirazeli (Fersude)
Boyutları	346 Yk.bb St.690+6 Sy.200x180-165x100 mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 699.

1.1.1.5. Ebu'l-Hüseyn Ahmed b. Ebubekir Muhammed b. Ahmed Kudûrî³¹ (ö. 428/1037) القدوري

Yusuf Ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Ebu Hüseyin Ahmet b. Muhammet kuduri” olarak kaydedilmiştir.³² Ebü'l Hüseyin Ahmed el- Kudûrî, 362 yılında İslam dünyasının ilim merkezlerinden biri olan ve halife Mansur tarafından kurulan Bağdat şehrinde dünyaya geldi. Lakabının tam olarak kökeni bilinmemekle beraber, kıdr (çömlek) zanaatıyla ilgilenmesiyle veya Bağdat'ın Kudûre köyü ile ilişkilendirilmiştir. Kudûrî 'nin künyesi bazı kaynaklarda Ebü'l-Hasan şeklinde zikredilmiştir. Kudûrî 'nin yaşadığı dönemde Bağdat medreseleri şöhret bulmuş ve ilmî münazaralar çoğalmıştı. Dolayısıyla Kudûrî kendisini ilmî yönden geliştirme imkanına sahip olmuştu.³³ Ebû Abdullah Hakîm

²⁹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

³⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 699.

³¹ Kudûrî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Ömer Rızâ Kehhale, Mu'cemü'l-müellifin. II, 66; İbn Kutluboğa, Tâcü't-terâcim fî tabakâti'l-Hanefiyye. s. 7; Taşköprüzâde, Miftâhu's-sa'âde, II, 280-281; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s.30.

³² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9884.

³³ Özaydın, Abdülkerim "Bağdat", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4/ 437-441. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Nişabûrî (ö. 405/1014), Ebû İshâk İsferâyînî (ö. 418/1027), Ebu Zeyd Debûsî (ö. 430/1039) Ebu'l Hasan Mâverdî (ö. 450/1058) gibi alimlerle aynı ilim ortamlarını paylaşması, kendisinin bu ilmî çevreden faydalanmasını sağlamıştır.³⁴ Döneminin Irak Hanefî ulemasının önde gelenleri arasında sayılan³⁵ Kudûrî, “Ashâbü't tercih ”den kabul edilir. Müellifimiz 5 Recep 428 tarihinde Bağdat'ta vefat etmiştir.³⁶

Eserleri; el- Muhtasar, et- Takrîb, et- Tecrîd, Şerhu Muhtasari'l Kerhî, Nübze min menakıbı Ebi Hanîfe.

el-Muhtasar:³⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Kuduri” olarak müellifin ismiyle kaydedilmiştir.³⁸ Doğru isimlendirme (el-Muhtasar) dır. Eser, yüzyıllarca Hanefî Fıkhının öğretiminde temel ders kitaplarından biri olarak okutulmuştur. Bu sahada önemli bir yeri olan eser, yazıldığı dönemden itibaren büyük ilgi görmüş, Farsça ve Türkçe başta olmak üzere birçok dile tercüme edilmiştir. Eser hakkında şerhler ve haşiyeler yapan bazı alimler şunlardır; Akta el- Bağdâdî, Hahezâde, Muhammed b. Ahmed el-İsbicâbi, Zahidi, Ebû Bekir el-Haddad, İbn Kutluboğa, Abdulğanî el-Meydanî.³⁹

³⁴ Hedayatullah, Yusufi. “Kudûrî'nin “Et-tecrîd” Adlı Eserinde Hanefî ve Şafîlilerin Naslara Dayalı İhtilafları” -Kitâbu's Salât Özelinde- Yüksek Lisans Tezi. Konya. 2018.

³⁵ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 48.

³⁶ Kallek, Cengiz. "KUDÛRÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 26/ 321-322. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.

³⁷ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Korkmaz, Zeynep (1968). “Eski Bir Kudûrî Çevirisi”. Ankara.; Hüseynova, Sevda (2009). “Abul Hüseyin Ahmed bin Muhammed el-Kudûrî'nin “Muhtasar al-Kuduri fi furu-il Hanefiyye” eserinin hukuk enstitüleri” Bakü. Bakü Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin İlmi Mecmuası.; Gündüz, Havva (2004). “Tahâvî ile Kudûrî'nin Muhtasarlarının aile hukuku bölümlerinin muhteva ve metot açısından karşılaştırılması” Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.; Ençakar, Orhan (2013). “Kerhî'nin Muhtasar'ının Hanefî Muhtasar Geleneğine Etkisi - Kudûrî'nin Muhtasar'ının "İcâre" Bölümü Çerçevesinde”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.; Güman, Osman., Duman, Soner. (2017). “Muhtasaru'l Kuduri Tercümesi”. Beka Yayınları.; Kökay, Ali (2019). “Muhammed Emin Fehim Paşa ve “Aziziye” (Kudûrî Şerif Tercümesi) Adlı Eseri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.; Tosun, Mustafa (2019). “Kudûrî'nin El-Muhtasar İsimli Eserindeki Rivâyetlerin Değerlendirilmesi” Necmettin Erbakan Üniversitesi.; Macit, Yahya (2019). “Fıkıh tarihinde ihtisar geleneği ve İmam Tahavi'nin "el-muhtasar isimli eseriyle İmam Kudûrî'nin "el-muhtasar" isimli eserini mukayesesı”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi.; Söyler, Mehmet Fatih (2019). “Kudûrî'nin el-Muhtasar eseri bağlamında İmam Muhammed'in ibadetle ilgili görüşleri”. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.; Doğan, Cihan (2022). “Kudûrî'nin El-Muhtasar Adlı Eserinin En Eski Türkçe Tercümesi”. Dil Araştırmaları.

³⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9884

³⁹ Koca, Ferhat. " el-MUHTASAR", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 31/ 64-66. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.

Tablo 1.5. el-Muhtasar eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 9884
Müstensih	Mustafa b. Seyid Hâkî
Yazı Hattı	Nesih Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam Meşin ,miklepli, şemseli
Nüsha	22 Adet (5,11,523,5312,5313,6733,6744,6886,6908,6963,6985,6997,7045,7049,7055,7101,7104,7137,7147,7182,7398-1,9884)
Boyutları	37 Yk.72 Sy.21 St.209x145-170x80 mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9884.

Şekil 1.4. el-Muhtasar

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9884.

1.1.1.6. Ebu'l-Hasan. Ali b..Muhammed b. Habib.Basrî el-Mâverdî⁴⁰ (ö. 450/1058)

الموردي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Ebul Hasan Ali b. Muhammed Maverde el Şafî” olarak kaydedilmiştir.⁴¹ Mâverdî, Basra’da dünyaya gelmiştir. Ailesi gül suyu ticaretiyle meşgul olduğundan dolayı “mâû’l verd” terkibine binaen kendisine bu lakap verilmiştir. Kendisi Şâfiî Fakihî olup Basra’da Abdülvahid Hüseyin es- Saymeri’den (ö. 436/1045) fıkıh okumuştur. Bağdat’ta Ebu Hâmid el İsferyânî (ö. 406/1016), Kudûrî, Ebu’l Kâsım İbnü’l Mâristânî, Muhammed b. Adî el- Minkarî gibi çeşitli alimlerden ilim almıştır. Basra ve Bağdat’ta ilim yolculuğunu tamamladıktan sonra müderrislik yapmıştır. Ardından Nişabur yakınlarındaki Üstuvâ’ya baş kadî olarak gitmiştir. Görevini yerine getirdikten sonra, Bağdat’a dönmüştür. Müellif, Tefsir, Fıkıh, Usûlü Fıkıh ve Ahlâk dersleri verip, Hadis rivayetinde bulunmuştur. Mezhebinin hafızı, yüksek mertebe sahibi bilgin, baş kadî gibi övgülere mazhar olmuştur. Öğrencileri arasında Hatib el-Bağdâdî (ö. 463/1071), Ebu’l Fadl İbn Hayrûn (ö. 488/1095) ve Ebü’l Ferec İbn Ebi’l Bekâ gibi önemli ilim adamları bulunmaktaydı. Kaynaklarda ilim, vakar, hayâ, hilim, tevazu, ihlâs ve üstün zekâ sahibi olarak nitelenen Müellif, 450 yılında Rebûlevvel ayının 30’unda Bağdat’ta vefat etmiş ve Bâbuharb muhitindeki mezarlığa defnedilmiştir.⁴²

Eserleri; Ahkâmü’s sultâniyye⁴³, el- Havil kebîr, el- İkna, Tefsîrû’l Kur’ân (en- Nüket ve’l uyûn), A’lâmü’n nübüvve (Delâ’ilü’n nübüvve), Kavanînü’l vizare ve siyâsetü’l mülk, Teshilü’n nazar ve ta’cîlüz zafer, Nasîhatü’l mülûk, Edebü’d dünyâ ve’d dîn, el- Emsâl ve’l hikem.

⁴⁰ Mâverdî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Hatîb el-Bağdâdî, Târîhu Bağdat, I, 53-54; XII, 102-103. Ebü’l-Ferec Abdurrahman b. Ali el-Bağdâdî, el-Muntazam fî târîhi’l-mülûk ve’l-ümem. VIII, 26, 41, 65. Selâhaddin Halil b. Aybeg es-Safedî, Kitâbü’l-Vâfi bi’l-vefeyât XXI, 451-453. Tâceddin Abdülvehhâb b. Ali es-Sübkî, Tabâkâtü’s-Şâfi’iyyeti’l-kübrâ. V, 267-285. İsmâîl b. Ömer b. Kesîr, el-Bidâye ve’n-nihâye. XII, 26, 33, 40, 43-44. Ebû Bekir Ahmed b. Muhammed b. Kâdî Şühbe, Tabâkâtü’s-Şâfi’iyye. I, 230-232. Kallek, Cengiz, "MÂVERDÎ", TDV İslâm Ansiklopedisi.

⁴¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 261.

⁴² Kallek, Cengiz. "MÂVERDÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 28/ 180-186. İstanbul: TDV Yayınları, 2003.

⁴³ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Bakır, Musa Kazım (2009). “Ebû'l-Hasen el-Mâverdî ve Ebû Ya’la el- Ferrâ ‘nın el-Ahkâmü's-Sultâniyye adlı eserlerinin mukayesesi (İmamet ve yargı konuları örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi.; Çolak, Abdullah (2016). “Mâverdî ve el Ahkâmü’s sultâniyyesi”. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi.; Demir, Muddessir (2018). “Mâverdî ‘nin el-Ahkâmü's-Sultâniyye ‘si ile Cüveynî'nin el-Gıyâsî'sinin Siyasi-Fikhî ahkâm açısından Mukayesesi (İmâmet konuları örneği)” Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.; Solmaz, Yahya (2020). “Ahkâm-ı Sultâniyye türü eserlerde yürütme ve yargı erkleri (Mâverdî, Ebû Ya’la ve Cuveynî örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.; Acar, Mustafa (2020). “Mâverdî ‘nin (ö. 450/1058) el- Ahkâmü's-Sultâniyye isimli eserinde ayetleri Kullanma yöntemi (En- Nüket Ve’l-‘uyûn-Te’vilâtu’l-Kur’ân karşılaştırmalı)” Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.

Ahkâmü's sultâniyye : Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Ahkâm el-Sultaniye” olarak kaydedilmiştir.⁴⁴ Doğru isimlendirme "el Ahkâmü's- Sultâniyye ve'l vilâyâtü'd dîniyye" dir. Eserin, Abbâsî halifesi Kâdir Billah yahut Kaim bi emrillâh'ın istemesi üzerine yazıldığı hakkında görüşler vardır. İslâm anayasası, idare hukuku, maliye ve devlet teşkilat yapısı gibi konular olmak üzere yirmi bölümden oluşmaktadır. Dolayısıyla Mâverîdî' nin ele aldığı konular devlet idaresiyle ilgili ana meseleleri kapsamaktadır. Eserin 1976 yılında İstanbul'da Ali Şafak tarafından Türkçe tercümesi yapılmıştır.

Tablo 1.6. *Ahkâmü's sultâniyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 261
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli, kenarları ıstambalı, şirazeli, miklepli
Boyutları	230 Yk.19 St.459 Sy.195x115-130x65mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 261.

Şekil 1.5. *Ahkâmü's sultâniyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 261.

⁴⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 261.

1.1.1.7. Ebu'l. Hasan (Ebu'l Hüseyin) Rüknu'l. İslâm Ali b..Hüseyin. b. Muhammed Suğdî⁴⁵ (ö. 461/1068) السغدی

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Ali b. Hüsayin” olarak kaydedilmiştir.⁴⁶ Müellif, 398 yılında Semerkant’ın Buhara tarafında bir Türk köyü olan Soğd veya Suğd bölgesinde dünyaya geldi.⁴⁷ Türk devletlerinin hakim olduğu Buhara’da ikâmet etti ve kadılık yaptı. 1068 yılında burada vefat etti.⁴⁸ Hayatı hakkında kaynaklarda az bilgi bulunan Suğdî’nin İbrâhim b. Selman el-Buhârî’ den hadis rivayet ettiği ve aynı zamanda ‘meselede müctehid’ sayılan⁴⁹ Şemsüleimme Abdülazîz b. Ahmed el-Halvânî (ö. 452/1060) ile bazı fikhî meseleleri müzakerelerde bulunduğu anlatılmaktadır. Öğrencileri arasında el- Mebsût adlı eseriyle tanınan Şemsü’l eimme es- Serahsî (ö. 483/1090) ve Osman b. İbrâhim el- Fadlî el- Buhârî (ö. 508/1114) en bilinenleridir. Leknevî, Hanefî fakihlerine dair ele aldığı biyografik eseri olan Fevâidü’l Behiyye’ de V. ve VI. yüzyıllarda “şeyhülislâm” lakabını alan âlimler arasında Suğdî ’yi de zikreder.⁵⁰

Eserleri; en Nütef fil fetâvâ, Şerhus Siyeri’l kebîr, Şerhu Edebi’l Kadî, Feva’id.

en- Nütef fi’l-fetâvâ:⁵¹ Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Natif Fi’l Fatâvâ” olarak kaydedilmiştir.⁵² Doğru isimlendirme “en Nütef fi’l fetâvâ” dır. Yargı ve fetva konularında azami derecede faydası olan eser, fikhî hükümlere genel kural ve ilkelerle ele almakta olup delillere çok az yer vermiştir. Sadece sünnî mezheplerle sınırlı kalmayıp, diğer mezheplerden ve Selef ulehasının içtihatlarından da nakiller yapmıştır. Fetâvâ- yı Kâdîhân, İbn Nüceym’in el- Bahrü’r- râ’ik ve İbnü’l Hümâm’ın Fethu’l kadîr’i dahil olmak üzere ilerleyen dönemlerdeki Hanefî fıkıh kitaplarında, fetvalarda adı geçen esere çoğunlukla atıf yapılması eserin mezhep içindeki değerini göstermektedir. Eser Selâhaddin Abdülatif en-Nahi tarafından yayınlanmıştır.

⁴⁵ Suğdî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Abdülkâdir b. Muhammed b. Muhammed el-Kureşî. el- Cevâhirü’l-mudîyye fî tabakâtî’l-Hanefiyye, II, 567.; İbn Kutluboga, Tâcü’t-terâcim fî tabakâtî’l-Hanefiyye. s. 43.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s.121.; Hayreddin ez-Ziriklî, el-A’lâm IV, 279.

⁴⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4789.

⁴⁷ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 55.

⁴⁸ en-Nahi, Selahaddin Abdülatif. "SUĞDÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 37/ 474-475. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

⁴⁹ Şahin, Kâmil. " HALVÂNÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 15/ 383. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

⁵⁰ Leknevî, el-Fevâ’idü’l-behiyye, s. 241.

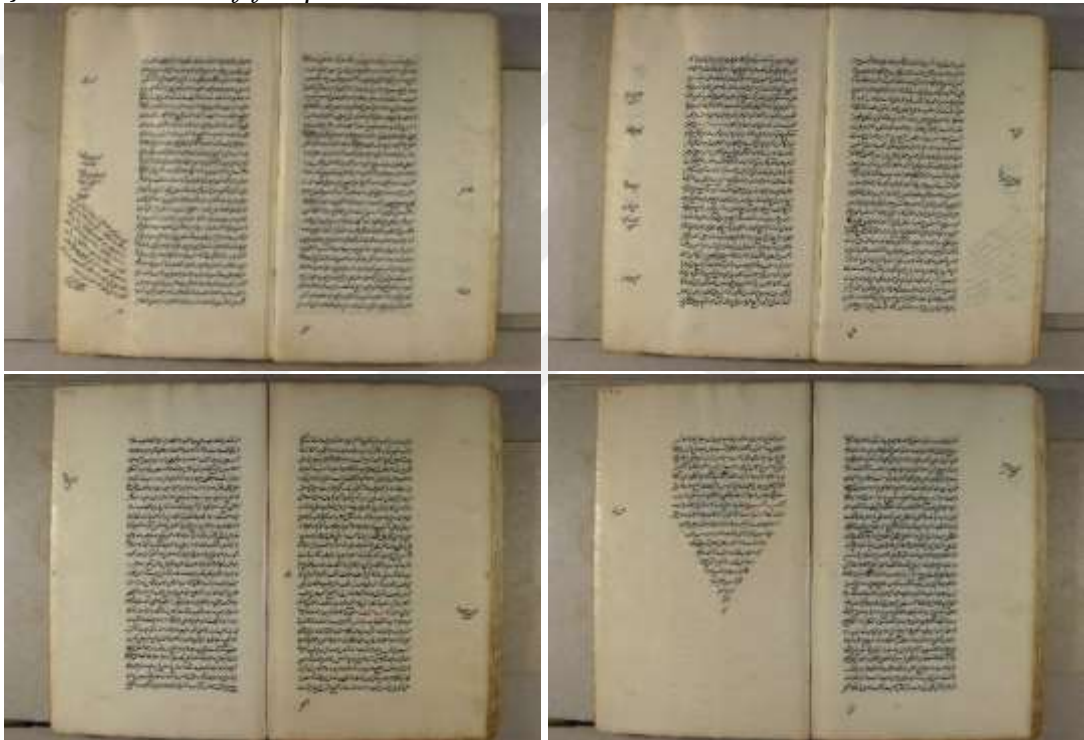
⁵¹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

⁵² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4789.

Tablo 1.7. *en-Nütef-fi'l-fetavâ* eserinin fiziki özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4789
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin. Miklepli, şirazeli, şemseli, yaldızlı kılıflı
Boyutları	210 x 140 - 155 x 100 yk. 314 s. 20+628 st. 29 S

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4789.

Şekil 1.6. *en-Nütef-fi'l-fetavâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4789.

1.1.1.8. Ebu'l. Hasen. Ebu'l. Usr Fahrü'l. İslâm Ali b. Muhammed b..Hüseyin b. Abdulkerim Pezdevî⁵³ (ö. 482/1089) أبو العسر الپزدوي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Ali Muhammedî el Pezdevi” olarak kaydedilmiştir.⁵⁴ Müellif, 400 yılında Karahanlılar devleti zamanında, şu anda Özbekistan sınırlarının içinde yer alan, Nesef şehrinin otuz kilometre kuzeydoğusunda bulunan kale şehir Pezde’de dünyaya gelmiştir. Bilinen ve en çok kullanılan lakapları

⁵³ Pezdevî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İbn Kutluboğa, Tâcü't-terâcim fî tabakâti'l-Hanefiyye. s. 41; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s.124; Taşköprüzâde, Tabakâtü'l-Hanefiyye. s. 29b.

⁵⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 365.

Fahrü'l İslam, İmâmu'l Kebir, Üstâzü'l-Eimme ve İmâdü'd-Dünya'dır. Ayrıca eserlerinin anlaşılması zor olduğu için kendisinden "Ebu'l Usr" olarak bahsedilmektedir. Pezdevî, büyük ilim adamlarının bulunduğu bir aileye mensuptur. Dedesi Ebu'l Huseyn, İmam Maturidi'nin öğrencisidir. Babası Muhammed b. Hüseyin, Semerkant ve Buhara şehirlerinde kadılık yapmıştır. Kardeşi Sadrü'l İslam Ebu'l Yüsr Muhammed b. Abdilkerîm de önemli bir hanefî alimidir.⁵⁵

Hocası Halvânî⁵⁶ ve kendisi gibi Halvânî' den Fıkıh öğrenen Serahsî ile her biri mesâilde müctehid kabul edilir. Pezdevî, 5 Recep 482 tarihinde Keş şehrinde vefat etmiş, Semerkand şehrine defnedilmiştir.⁵⁷

Eserleri; Usûlü'l Pezdevî, Şerhu'l Câmiü's sağır, Şerhu Ziyâdâtî'z Ziyadât (Şerhu'z Ziyadât), Kitâbü'l Mebsût li'l Fetâvî.

Usûlü'l Pezdevî:⁵⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Usul ü Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.⁵⁹ Doğru isimlendirme " Usûlü'l Pezdevî " dir. Eser, fukaha metoduyla yazılmış ve fıkıh usulü alanında kemâle ulaşmış, müstesna bir klasiktir. Pezdevî' nin bu eserinden sonra fıkıh usulü sahasında ortaya koyulan eserler ve hassaten hazırlanan ders kitapları bu eser örnek alınarak meydana getirilmiştir. Mesela bu ders kitaplarının en önemlileri, Ahsikesî' nin Müntehab, Neseffî'nin Menâru'l Envâr, Sadru's Şeriâ'nın Tenkîhu'l Usûl, isimli eserleridir. Aynı şekilde mütekellimîn ve fukaha metoduyla yazılan eserlere bakıldığında da bunu görmek mümkündür.

⁵⁵ Kavakçı, Yusuf Ziya. XI. ve XII. Asırda Karahanlılar Devrinde Maverâünnehir'de İslâm Hukukçuları, Ankara 1976 s.61.

⁵⁶ Bedir, Murteza. Koca, Ferhat. "PEZDEVÎ, Ebü'l-Usr", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34/ 264-266. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

⁵⁷ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 57.

⁵⁸ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Ovacı, Vahap (2013). "İslam Hukuk metodolojisinde aklın Teşrii rolü: Usul-ü Pezdevi ve el-Müstasfâ örneğinde hüsn-kubuh". Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi.; Ovacı, Vahap (2013). "Usul i Pezdevi Sistematiğinde Hüsn Kubuh". Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.; Agitoğlu, Nurullah (2017). "Usûl Adlı Eseri Bağlamında Hanefî Usûlcü Pezdevî 'ye Göre Sünnet ve Haberin Çeşitleri" Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.; Yıldırım, İlyas (2019). "Sadrüşşeriâ'nın Usûlü'l-Pezdevî Güncellemesi" Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.; Bulut, Abdurrahman (2021). "Serahsî'nin Debûsî ve Pezdevî 'nin Usûl Eserlerindeki Bazı Görüşlerine Yönelik İtirazları ve Bu İtirazlar Bağlamında Usûlü's-Serahsî'nin Temel Kaynaklarına Dair Bir Değerlendirme". Marife Dini Araştırmalar Dergisi.

⁵⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 365.

Tablo 1.8. *Usûlü'l Pezdevî* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 365
Müstensih	Mahmud b.Mahmud b.Haccac el-Semerkandi
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, miklebi, kenarı meşin, şirazeli, ebrulu kâğıt kaplı
Boyutları	240 Yk.19 St.479 Sy.215x150-135x90mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 365.

Şekil 1.7. *Usûlü'l Pezdevî*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 365.

1.1.1.9. Hüccetü'l. İslam. Ebu. Hamid. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed.b. Ahmed.el- Gazzâlî et- Tûsî60 (ö. 505/1111) الغزالي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Gazali, Abü Hâmid Muhammad b. Muhammad” olarak kaydedilmiştir.⁶¹ Müellif, 450 yılında İran sınırları içinde yer alan,

⁶⁰ Gazzâlî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İbnü'l Esir, el-Lübâb. II, 379; İbn Hallikân. Vefeyâtü'l-a'yan. III, 216; W. Montgomery Watt, al-Ghâzâlî. EI, 1038,1041.; Selâhaddin Halîl b. Aybeg es-Safedî, Kitâbü'l-Vâfî bi'l-vefeyât. I. 274-277.; Zeydan, Corci. Târîhu edebî'l-luğati'l-Arabiyye. III, s. 105.

⁶¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5443/5.

bugün adı Meşhed olan Tûs şehrinde dünyaya gelmiştir. Gazzâlî nisbesinin kökeni tam olarak bilinmemekle beraber, bazı alimler babasının iplikçi (Gazzâl) olmasından kaynaklandığını, bazı alimler ise Gazâle denilen bir köyde dünyaya geldiği için bu nispeyle anıldığını iddia etmektedirler.⁶² Ayrıca Hücetü'l İslâm, Bahr, Zamanının mucizesi, Hücetü'd din, Zeynüddin onun lakaplarından bazılarıdır. Kaynakların ittifakla üzerinde durduğu hususlardan birisi de Gazzâlî'nin sıradışı bir zekâyâ ve hâfızaya sahip olduğudur. Kelâm, mantık, fıkıh usûlü, fıkıh, felsefe ve tasavvuf ilimlerinde önde gelen alimlerden olmuştur. İmam Gazzâlî 505 yılında Cemaziyülahır ayının 14' ünde Tûs şehrinde vefat etmiştir.⁶³

Eserleri; el- Müstasfâ fî' ilmi'l usûl⁶⁴, el Menhûl fîl usûl, el Basît fî'l fûrû, el- Vasît, el- Vecîz, el- Fetavâ, Hulâsatü'l Muhtasar ve nukâvetü'l mu tasar, Gayetül gayr fi dirâyetid-devr, et- Ta'lîka fî fûrû 'il mezheb, Meâhizü'l hilâf, Tehzibü'l usûl, Miyârü'l ilim, Mihakkü'n nazar fî ilmi'l mantık, Şifâü'l galil, el- Kistâsü'l müstakîm, Lübabü'n nazar, Tahsinü'l meâhiz, el- Mebâdî vel gâyat, Fedâihu'l Bâtıniyye, el- İktisâd fîl i'tikâd, el- Maksadü'l esnâ fî şerhi esmâ'illâhi'l hüsnâ, Faysalü't tefrika beyne'l İslâm ve'z zendaka, el- Kânûnu'l küllî fit te'vil, Risâle ilâ Ebu'l Feth Ahmed b. Selâme, Dürretü'l fâhire fî keşfi ulûmi'l âhire, İlcâmü'l avam an ilmi'l kelâm, Kavâidü'l aka 'id, Hücetü'l hak, Mufasssılül hilâf, Dürcü(ed-Dercü)'l merkur bil cedâvil, Münteihal (el-Menhûl) fî ilmi'l cedel, Makâsidü'l felâsife, Tehâfütü'l felâsife, Madnûnü'l kebîr, el- Madnûn bih alâ ehlih, Risâletü'l ledünniyye, Mişkâtü'l envâr, el- Münkız mined dalâl, Mîzânü'l amel, el- Maârifü'l akliye, İhyâ'ü ulûmiddîn, Bidâyetü'l hidâye, Cevâhirü'l Kur'ân, Kimyâyı Saadet, Eyyühe'l veled, Nasîhatül mülûk, el- İmlâ' alâ müşkilâtî'l İhyâ, Sırrü'l âlemin, Minhâcü'l âbidîn.

el- Müstasfâ fî' ilmi'l usûl: Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Kitâb el Müstafâ Fi Usûl el Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.⁶⁵ Doğru isimlendirme " el Müstasfâ fî' ilmi'l usûl

⁶² Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 396.

⁶³ Çağrı, Mustafa. "GAZZÂLÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 13/ 489-505. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

⁶⁴ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Ovacı, Vahap (2013). “el- Müstasfâ Sistematiğinde Hüsün Kubuh”. Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.; “Kâdî Abdülcebâr'ın Şer'iyyat'ında ve Gazzâlî'nin el-Mustasfâ'sında İcmâ' Anlayışlarının Karşılaştırması”. Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi.; Apaydın, Hacı Yunus. Aydın (2017). “Mustasfâ”. Klasik Yayın.; Ahmet (2017). “Serahsî'nin Usûl ve Gazzâlî'nin el-Müstasfâ Adlı Eserlerinde “İlletin Tahsîsi”. Mîzânü'l-Hak İslami İlimler Dergisi.; Taşcan, Abdullah (2021). “Gazzâlî'nin ictihad anlayışı (el-Müstasfâ Min İlmi'l-Usûl özelinde)”. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

⁶⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5443/5.

" dır. Eser, kelâm usûlcülerinin yöntemine göre yazılmış ve fıkıh usûlü eserlerinin yapıtaş sayılmıştır. Ayrıca sonraki dönemlerde yazılan usûl eserlerinin de çoğuna kaynaklık etmiş “el Umed, el Mu‘temed ve el Burhân” gibi ana kaynak olan dört kitaptan biridir. Eseri okuyan kişinin, daha başlangıçta usûl ilminin meselelerine genel bir bakış yapması açısından kolaylık sağlaması gayet düzenli ve tutarlı bir sistematığe sahip olması onu farklı kılan özelliklerindendir. Eserin ilk bakışta göze çarpan diğer bir özelliği ise mantık ilminin özetlendiği mukaddimeye yer verilmesidir. “Mantık ilmini bilmeyenin ilmine güven olmaz” diyen Gazzâlî, sadece Fıkıh Usûlü değil diğer bütün ilimler için de mantık bilmenin gerekli olduğunu vurgulamıştır. Müellif, fıkıh usûlü ile ilgili meseleleri hassaten Ehl-i sünnet yönünden ve daha sonra Mu‘tezile başta olmak üzere diğer ekollerle karşılaştırmalı bir şekilde en hassas konulara kadar tartışmış, eleştiri ve tekliflerini belirtmiştir.

Kütüphane kayıtlarında eserin özellikleri mevcut olup fiziki olarak yoktur. Dolayısıyla resimleri yüklenememiştir.

Tablo 1.9. *el- Müstasfâ fi’ ilmi’l usûl eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5443/5
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin bez kaplı ve şirazeli.
Boyutları	270 x 180 - 190 x 135 yk. 58 s. 116 st. 27 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5443/5.

1.1.1.10. Ebu Bekir Alâüddin Muhammed. b. Ahmed. b. Ebu Ahmed Semerkandî⁶⁶ (ö. 539-1144) علاء الدين السمرقندي

Yusuf Ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Alâ ed Din Muhammad b. Ahmad es Samarkandi” olarak kaydedilmiştir.⁶⁷ Hanefî alimlerin tanınmışları arasında yer almasına rağmen hayatı hakkında detaylı bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklarda Hanefî usulcüsü olarak bilinen Ebü’l Usr Fahrülsîlâm el- Pezdevî (ö. 482/1089)’den ders aldığı ve yine Hanefî âlimi olan Ebü’l Yüsr el- Pezdevî (ö. 493/1100) ile Mâtürîdî kelimcisi olan Ebü’l

⁶⁶ Semerkandî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn. I, 640.; Kehhale, Mu‘cemü’l-müellifin. VIII. 1047; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s.158; Serkis, Mu‘cemü’l- matbûâtî’l- Arabiyye. I, 1047.

⁶⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4786.

Muîn en- Neseî 'nin (ö. 508/1114) öğrencisi olduğu yazmaktadır. Meşhur talebeleri arasında kızı Fâtîma ve damadı Kasânî yer almaktadır. Hanefî mezhebinin Semerkant meşayihî arasında önemli yere sahiptir. Kelâm, Usûl, Münazara alanında mahir, Ehl-i Sünnet ve Zahid kişiliğiyle tanınan Semerkandî, rivayetlere göre 538, 539 veya 540 tarihlerinde Buhara'da vefat etmiştir.⁶⁸

Eserleri; Tuhfetü'l fukahâ⁶⁹, Mîzânü'l usûl fî netâici'l ukûl, Şerhu Tevîlâtî'l- Kur'ân.

Tuhfetü'l-fukahâ: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Tuhfat el Fukahâ Min badâyi eş Sanâyi” olarak kaydedilmiştir.⁷⁰ Doğru isimlendirme " Tuhfetü'l fukahâ " dır. Kudûrî' nin Muhtasar'ını esas alarak yazılan bu eser, Hanefi literatürünün, düzen, metot ve anlaşılır olması yönünden meşhur Furu' kitabıdır. Kasânî, tertip ve muhteva yönünden hocasının bu kitabından faydalananarak Bedâi'u's sanâ'i eserini yazmıştır.

Tablo 1.10. Tuhfetü'l-fukahâ eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4786
Müstensih	Abd el- Latif b. Abd el- Kâdir
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam Meşin şemseli miklepli , şirazeli yaldızlı kılıflı
Boyutları	244 x 135 - 185 x 80 yk. 334 s. 666 st. 29 S

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4786.

⁶⁸ Günay, Hacı Mehmet. "SEMERKANDÎ, Alâeddin", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 36/ 470-471. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

⁶⁹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Altuntaş, Havva (2008). “Alâeddin es-Semerkandî ve Tuhfetü'l-Fukaha adlı eserinde mezhep içi tercihler”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.; Emre, Muhammed Mücteba (2011). “Hanefi Fıkıh Bilgini Semerkandî'nin Tuhfetü'l-Fukaha adlı eserinde külli kaideler”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.

⁷⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4786.

Şekil 1.8. *Tuhfetü'l-fukahâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4786.

1.1.1.11. İftiharüddin. Tahir.b. Ahmed. b. Abdürreşid Buhârî⁷¹ (ö. 542-1147) **ظاهر بن أحمد البخاري**

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Tâhir b. Ahmad b. Abr er-Raşid el Buhari” olarak kaydedilmiştir.⁷² Müellif, 482 (1090) tarihinde Buhara’da dünyaya gelmiştir. Kaynaklarda hayatı hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşılmamıştır. Babası Kıvamuddîn Ahmed, dayısı Zahirüddîn Hasan b. Ali el Merginânî, Hammâd b. İbrâhim es- Saffâr ve Kâdîhan gibi alimlerden Fıkıh okuduğu bilinmektedir. Ayrıca Mâverâünnehir Hanefî uleması arasında üstün bilgisiyle tanınmıştır. Buhârî, Fıkıh alimlerinin seviyelerine göre sıraladığı İbn Kemal’in sınıflandırmasına göre mezhep imamlarından rivayet nakledilmemiş konularda içtihad yapabilen âlimlerden (meselede müctehid) sayılmıştır. 542 yılında Cemâziyelevvel (Ekim-Kasım 1147) ayında Serahs’ta vefat etmiş, Buhara’da defnedilmiştir.⁷³

⁷¹ Abdürreşid Buhârî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s.84.; Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn. I, 702, 703, 718.; Kehhale, Mu’cemü'l-müellifin. V. 32.

⁷² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5363.

⁷³ Kılıçer, M. Esat. "BUHÂRÎ, Tâhir b. Ahmed", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6/ 376. İstanbul: TDV Yayınları,1992.

Eserleri; Hulâsatü'l fetâvâ⁷⁴, Hizânetü'l fetâvâ (Hizânetü'l vâkıât veya el Vâkıât), en Nisâb.

Hulâsatü'l-fetâvâ: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Hulâsat el Fatâvâ” adıyla kaydedilmiştir. Doğru isimlendirme “Hulâsatü'l fetâvâ” dir. Kütüphanedeki kayıtlarda eserin müstensihisi “Yüsuf b. Çallı Muşlîli ad din” olarak geçmektedir.⁷⁵ Müellif, bir ciltten meydana gelen bu meşhur eserini Hizânetü'l fetâvâ ve Nisâb adlı kitaplarının özeti niteliğinde hazırlamıştır. Eser, matbu halde Leknevî’ nin kenarlarına Farsça tercümesiyle basılmıştır ve hadisleri Cemaluddin ez-Zeylaî tarafından tahrîc edilmiştir.⁷⁶

Tablo 1.11. *Hulâsatü'l-fetâvâ* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5363
Müstensih	Yüsuf b. Çallı Muşlîli ad-din
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarları meşin kâğıt kaplı, miklepli ve şirazeli.
Boyutları	265 x 175 - 200 x 120 yk. 180 s. 2+358 st. 19 s.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5363.

Şekil 1.9. *Hulâsatü'l-fetâvâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5363.

⁷⁴ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

⁷⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5363.

⁷⁶ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 72.

1.1.1.12. Ebu'l. Kâsım. Nâsirüddîn Muhammed. b. Yûsuf b. Muhammed. b. Ali Hüseyni Medenî Semerkandî⁷⁷ (ö. 556/1161)

Yusuf Ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Nasır ed-din Muhammed b. Yusuf es-Semerkandi” olarak kaydedilmiştir.⁷⁸ Hayatı hakkında detaylı bilgi bulunmamaktadır. Bazı kaynaklarda Hüseynî olarak geçen nisbesi, kütüphane kayıtlarında Hasenî şeklinde de çıkmaktadır. Özgeçmişi hakkında malumat bulunan eserlerde ilimde derinliğinden ve ahlâkının güzelliğinden övgüyle bahsedilmektedir. Bulunduğu dönemin önde gelen müçtehitlerinden sayıldığı ve soyunun Hz. Hüseyn’e dayandığı ifade edilmektedir. Kendisiyle alakalı mahdut bilgilerden dolayı yılında hacca gitmek için yola çıktığı, kısa dönem Bağdat’ta kaldığı memleketine döndükten sonra ulemaya dil uzattığı ve bu sebeple hapisteyken vefat ettiği düşünülmektedir. Muhtemeldir ki bundan dolayı bazı eserlerde “Şehid” diye anılmaktadır. Kâtip Çelebi vefat tarihini 656 diye zikretse de bunun yanlış olduğu, Keşfü’z zunûn ve diğer eserlerde ağırlıklı olarak bahsedilen 556 tarihi esas alınmaktadır.⁷⁹

Eserleri; Câmiu’l kebîr fi’l fetâvâ⁸⁰ (Câmiu’l fetâvâ), Fıkhi’n- nâfi (en- Nâfi fi’l fûrû), Mültekât fi’l fetâva.

Câmiu’l fetâvâ (Câmiu’l kebîr fi’l fetâvâ): Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Cami el-Fetâva” diye kaydedilmiştir.⁸¹ Doğru isimlendirme "Câmiu’l kebîr fi’l fetâvâ" dır. Kâtip Çelebi, eserin muteber bir kitap olduğundan bahseder.⁸²

Tablo 1.12. Câmiu’l fetâvâ eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6703
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Fersude, Tam meşin kaplı
Boyutları	10 Yk.2+20 Sy bb St.182x136-bxbmm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6703.

⁷⁷ Semerkandî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. el-Mültekât fi’l-Fetâva’l-Hanefiyye s. 454.; İbn Kutluboğa, Tâcü’t-terâcim fi tabakâti’l-Hanefiyye. s. 229-230, 338, 339.; Kâtip Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn. I, 565, 571, 717; II, 1313, 1386, 1574, 1697, 1813, 1861, 1921-1922.; Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fi terâcimi’l Hanefiyye. s. 125, 219-220.

⁷⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6703

⁷⁹ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s.76.

⁸⁰ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılammıştır.

⁸¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6703.

⁸² Kâtip Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn. I, 565.

Şekil 1.10. *Câmiu'l fetâvâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6703.

1.1.1.13. Ebu'l Mehâsin. Fahrüddin.Hasen b. Mansur. b. Mahmud el- Özkendî el-Fergânî⁸³ (ö. 592/1196) قاضیخان

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Fahreddin Hüsayin b. Mansür b. Mahmüd el Farğâni” olarak kaydedilmiştir.⁸⁴ Müellif Mâverâünnehir Fergana bölgesinde bulunan Özkent (Özcend) şehrinde dünyaya gelmiştir. Âlim bir aileye mensup olması hasebiyle Kâdîhan lakabıyla anılmıştır. Ders aldığı hocalar arasında babasının amcası Zahîrüddin Hasan b. Ali el Merginânî (ö. 600/1203) yer almaktadır. Ebu İshak Saffâr (ö. 534/1139) ve Ebu İshak Nizameddin İbrahim b. Ali Mergînânî (ö. 543/1149) diğer ilim okuduğu hocalar arasında sayılmaktadır. Talebeleri arasında Şemsuleimme Kerderî (ö. 642/1244), Mahmud b. Ahmed el Hasirî (ö. 636/1238) gibi âlimler vardır. Öğrencisi Hasirî'nin kendisini “fahrulmille, rüknulislam, müfti's Şark, bakıyyetüs Selef” gibi üstün vasıflarla nitelediği belirtilmektedir. İbnü'l Fuvatî ise müellifi büyük kadılardan ve seçkin

⁸³ Fergânî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Abdülkâdir b. Muhammed b. Muhammed el-Kureşî, el-Cevâhirü'l-mudîyye fî tabakâti'l-Hanefiyye.; II, 37, 93, 237.; Takıyyüddin b. Abdülkâdir et-Temîmî, et-Tabâkâtü's-seniyye fî terâcîmi'l-Hanefiyye. I, 185-186, 216.

⁸⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5366.

alimlerden biri olarak zikreder. Mesailde müctehidler arasında sayılan müellif, 592 (1196) yılında vefat etmiştir.⁸⁵

Eserleri; Fetâvâ Kadîhân⁸⁶ (el-Fetâva'l-Hâniyye), Şerhu'l Câmi'i's-sağîr, Şerhuz Ziyâdât.

Fetâvâ Kâdîhân (Fetâva'l Hâniyye): Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fatâvây-ı kâzi hân” olarak kaydedilmiştir.⁸⁷ Doğru isimlendirme " Fetâvâ Kâdîhân " dır. Eser, Klasik fıkıh kitaplarındaki sistemde meşhur bir kaynak olup, meydana gelmiş olaylardan ziyade nazarî konulara değinir. Günlük hayatta sıkça rastlanan olaylara ağırlık vermesi onu farklı kılan bir özellik olmakla beraber, fetva verme noktasında da büyük kolaylık sağladığı aşîkardır. Ayrıca İmâm-ı Azam ve öğrencilerinin görüşlerine de sıkça yer verilmiştir.

Tablo 1.13. *Fetâvâ Kâdîhân eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5366
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. şemseli ve şirazeli, miklepli.
Nüsha	4 Adet (5367-5368-5556 numaralı)
Boyutları	260 x 160 - 195 x 115 yk. 253 s. 506 st. 31 S

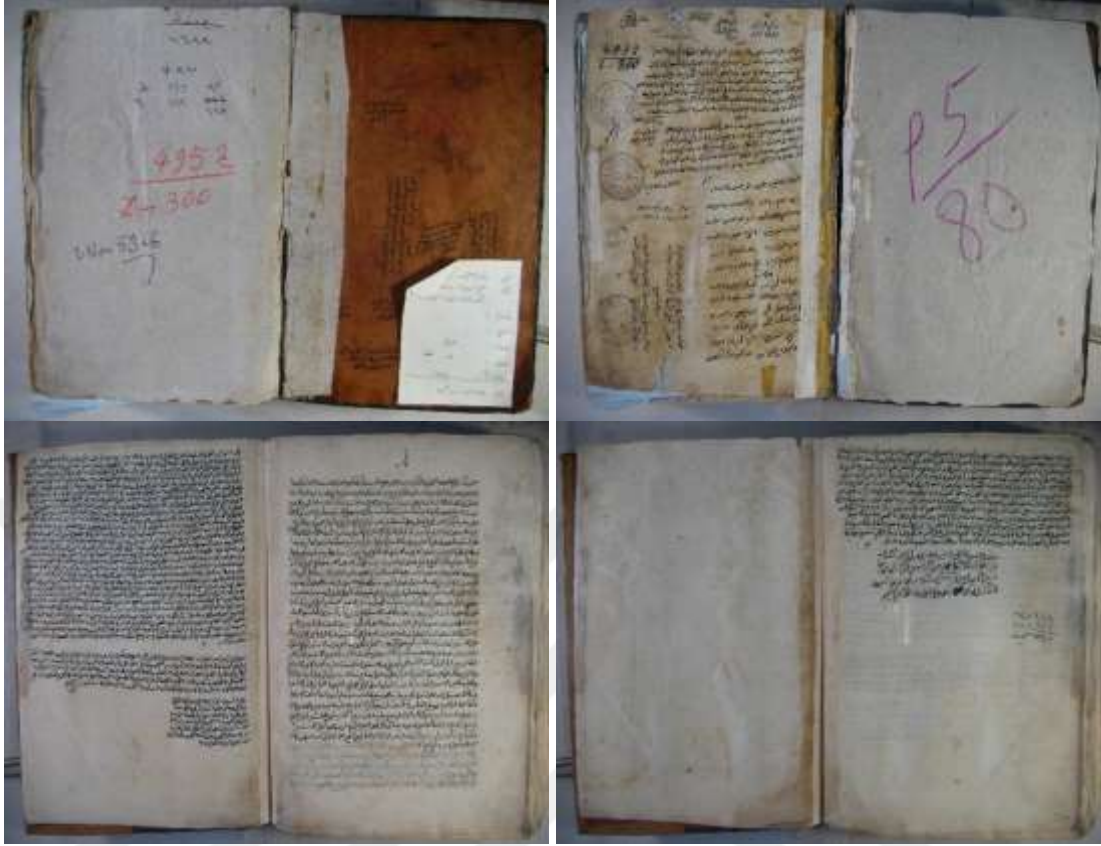
Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5366.

⁸⁵ Özel, Ahmet. "KÂDÎHAN", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 24/ 121-123. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

⁸⁶ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Bıyık, Tacetdin (2020). “Kâdîhan'ın Fetâvâ Adlı Eseri Özelinde Mûsiki Hakkındaki Görüşleri”. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

⁸⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5366.

Şekil 1.11. Fetâvâ Kâdîhân

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5366.

1.1.1.13. Cemalüddin Ahmed b. Muhammed b. Mahmud Gaznevî⁸⁸ (ö. 593/1197)

أحمد بن محمد الغزنوي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Cemal ed din Ahmed el Gaznevi” olarak kaydedilmiştir.⁸⁹ Müellifin hayatı hakkında kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Kureşî, Gaznevi’ nin “Melkü’l Ulema” lakabıyla anılan meşhur Hanefî fıkıh alimi Kâsânî’den (ö.587/1192) ders aldığını belirtir. Ayrıca öğrencileri arasında Muhammed b. Yusuf el- Alevî el- Hüseyinî’nin ismi zikredilmektedir. Müellif, yaşadığı dönemde Fıkıh ve Usûl-ü fıkıh alanındaki derin bilgisiyle Hanefîler’in seçkin âlimlerinden olmuştur. Birçok hukukçu yetiştiren müellif, 593 yılında Haleb şehrinde vefat etmiştir.⁹⁰

⁸⁸ Gaznevî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Taşköprüzâde İsmâüddin Ahmed Efendi, Miftâhu’s-sa’âde ve misbâhu’s-siyâde II, 284-285.; İbn Kutluboğa, Tâcü’t-terâcim fî tabakâti’l-Hanefiyye. s. 10.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s. 40. 43.; Ömer Rızâ Kehhale, Mu’cemü’l-müellifin. II, 156.; Hayreddin ez-Ziriklî, el-A’lâm. I, 209.; Abdülkâdir b. Muhammed b. Muhammed el-Kureşî, el-Cevâhirü’l-mudiyye fî tabakâti’l-Hanefiyye I, 315-316, 355; III, 409.

⁸⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7140/6

⁹⁰ Akgündüz, Ahmet. "GAZNEVÎ, Ahmed b. Muhammed", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 13/ 486-487. İstanbul: TDV Yayınları,1996.

Eserleri; Mukaddimetü'l Gazneviyye fi'l-fürûi'l Hanefiyye⁹¹, el Havi'l Qudsî, Akâidü'l Gaznevî, Ehâdisü'l ahkâm, el Müntekâ min Ravzati'l mütekellimîn.

el-Mukaddimetü'l Gazneviyye fi'l fürûi'l Hanefiyye: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Muhtasar fi İmi'l Fıkh” olarak kaydedilmiştir.⁹² Doğru isimlendirme " el-Mukaddimetü'l Gazneviyye fi'l fürûi'l Hanefiyye" dir. Eser, ibadetlerle alakalı sekiz babdan oluşan muhtasar bir kitap olup kütüphanelerde birçok yazma nüshası bulunmaktadır.

Tablo 1.14. *el-Mukaddimetü'l Gazneviyye fi'l fürûi'l Hanefiyye* eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7140/6
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin, şemseli, şirazeli
Nüsha	2 Adet (7651 numaralı)
Boyutları	9 Yk.16+5 Sy.13 St.203x145-160x95mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7140/6.

Şekil 1.12. *el-Mukaddimetü'l Gazneviyye fi'l fürûi'l Hanefiyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7140/6.

⁹¹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Cambaz, Hilal Demiralay (2016). “Cemâlüddin Ahmed bin Muhammed el-Gaznevî'nin Mukaddimetü'l-Gazneviyye fil-Furu'il Hanefiyye adlı eseri (Tahkik ve tercüme)”. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi.

⁹² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7140/6.

1.1.1.15. Ebu Tahir Sirâcüddin Muhammed b. Muhammed b. Abdirreşid es-Secavendî⁹³ (ö. 596/1200'den sonra) محمد بن محمد السجائوني

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Siraceddin Muhammed b. Muhammed b. Abd er Reşid es Secavendi” olarak kaydedilmiştir.⁹⁴ Kaynaklarda müellifin hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. el-Ensab, el- Lübab ve Mucemü'l büldân gibi biyografi alanında yaygın eserlerde de hakkında ayrıntılı bilgiye yer verilmemiştir. Hatta Zirikî, lügat eserlerinde ve coğrafya kitaplarında Secavendî ile ilgili bir bilgiye rastlamadığını ifade eder. Müellifin nisbesi Secâvend, Sekâvend'in (Segâvend) Arapça halidir. İlk Farsça coğrafya kitabı olarak bilinen Hudûdü'l âlem 'de Sekâvend'in dağın eteğinde küçük bir yerleşim yeri olduğu ve muhkem bir kalesinin olduğu ifade edilir. Secâvendî'nin talebeleri arasında Hamidüddin Muhammed b. Ali b. Muhammed Nevkadî el- Faradi zikredilir. Müellif, kıraat âlimi Muhammed b. Tayfur es- Secavendî ile karıştırılıp bazı kütüphane kayıtlarında hata yapıldığı görülmektedir. Müellifin vefat tarihiyle ilgili farklı rivayetler olsa da ağırlıklı olarak 596 tarihinde vefat ettiği anlaşılmaktadır.⁹⁵

Eserleri; Ferâizü's Sirâciyye⁹⁶, Fetâvâ Sirâciyye, et- Tecnis fî'l- hisâb, Risâle fî'l hisâb, Mesâil semaniye fî'l- hisâb, Risâletu'l- cebr ve'l mukabele, Usûl yûsteânü biha fî mesâili'l cebr ve'l mukabele, Şerhu misâhati şebîhil muayyin.

Ferâizü's Sirâciyye: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Feraiz i Secavendi” olarak kaydedilmiştir.⁹⁷ Doğru isimlendirme " Ferâizü's Sirâciyye " dir. Ferâiz yani miras hukuku alanında çalışılmış bir eserdir. Ağırlıklı olarak Hanefi mezhebinin görüşlerine yer verilse de zaman zaman diğer mezheplerin görüşleri de eserde zikredilmiştir. İslam dünyasında şöhret bulmuş ve üzerinde şerh, hâşiye, ihtisar tarzında çok sayıda çalışma yapılmış bir eserdir.

⁹³ Secavendî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Bağdatlı İsmâil Paşa, Hediyyetü'l-‘ârifin esmâ'ü'l- müellifin ve âsârü'l-musannifin, II, s. 106.; Serkis, Mu'cemü'l- matbûâtı'l- Arabiyye. I, 1007-1008.; Kemâleddin Muhammed b. Abdülvâhid b. Hümâm, Fethu'l-kadîr, I, s. 522.; Zeydan, Corci. Târîhu edebi'l-luğati'l-Arabiyye. III, s. 110.

⁹⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7296.

⁹⁵ Özel, Ahmet. "SECÂVENDÎ, Muhammed b. Muhammed", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 36/ 266-268. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

⁹⁶ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

⁹⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7296.

Tablo 1.15. *Ferâizü's Sirâciyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7296
Müstensih	Abdullah b. Ömer
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı
Nüsha	3 Adet (4803, 4804)
Boyutları	31 Yk.61 Sy.17 St.200x140-150x65mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7296.

Şekil 1.13. *Ferâizü's Sirâciyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7296.

1.1.1.16. Burhanüddîn (Burhânü's- Şeria) Mahmud b. Ahmed b. Abdulaziz Buhârî el- Merginânî⁹⁸ (ö. 616/1219) برهان الدين البخاري

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Burhaneddin Ali b. Ebibekr el Mürğınani” olarak kaydedilmiştir.⁹⁹ Müellifin hayatı hakkında farklı bilgiler yer almakla birlikte

⁹⁸ Merginânî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İzzeddin Ali b. Muhammed eş-Şeybânî, el-Kâmil fi't-târîh. XII, 257.; Abdülkâdir b. Muhammed b. Muhammed el-Kureşî, el-Cevâhirü'l-mudiyye fi tabakâti'l-Hanefiyye III, s. 42.; İbn Kutluboğa, Tâcu't-terâcim fi tabakâti'l-Hanefiyye. s. 70.; Taşköprüzâde, Mevzuâtü'l-ulûm, I, 734, 739.

⁹⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5358.

Mergînân'da doğduğu bilinmektedir. Uzun yıllar Karahanlılar'ın hâkimiyetinde olan Buhara'da çok sayıda alim yetiştiren Türkistanlı Burhan (Âli Burhan) ailesindendir. Babası dönemin meşhur âlimlerinden olan Sadrüşşehîd Tâceddin Ahmed, dedesi Burhaneddin el Kebîr Abdülazîz b. Ömer, amcası Sadrüşşehîd Hüsameddin Ömer b. Abdülazîz ve oğlu Sadrülsîlâm Tahir b. Mahmud olup aile bireyleri “sadr” unvanıyla bilinir. Bununla ilgili olarak kaynaklarda Selçuklu Sultanı Sencer'in dedesi Abdülazîz b. Ömer'i, Buhara baş kadılığına getirdikten sonra “Sadr” unvanını ilk defa ona verdiği yazmaktadır.¹⁰⁰ Vefat tarihiyle ilgili farklı görüşler bulunsa da 616 yılında olduğu bilinmektedir.¹⁰¹

Eserleri; el- Muhîtü'l- Burhânî fi'l fıkhi'n- Numânî¹⁰², Zahiretü'l fetavâ, Tetimmetü'l fetavâ, el- Vecîz fi'l fetavâ, Nisabü'l fukahâ, Şerhu'l- Câmiü's- sağır, Şerhu'l- Câmiu'l kebir, Şerhu'z- Ziyadât, el- Fetavâ, el- Vâkıât, et- Tecridül Burhanî, et- Tarikatü'l Burhaniyye.

el- Muhîtü'l- Burhânî fi'l fıkhi'n- Nu'mânî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Muhit em Burhâni Fi Fıkıh en Numân” olarak kaydedilmiştir.¹⁰³ Doğru isimlendirme " el Muhîtü'l Burhânî fi'l fıkhi'n Nu'mânî " dir. Müellif bu eserini, Şeybânî'nin “Zahir'ur rivâye” isimli eserindeki konulara “nâdir'ür rivâye” görüşleri ve alimlerin verdiği cevapları toplayarak meydana getirmiştir. Bu eserin Burhâneddin el- Kebir'e ait olduğunu düşünenler olmuştur. Ayrıca bu eseri Burhanülsîlâm Radyüddin Serahsî'nin el- Muhît eseriyle karıştıranlar olmuştur.

Tablo 1.16. el- Muhîtü'l Burhânî fi'l fıkhi'n- Nu'mânî eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5358
Müstensih	Umar b. Abü Bakır Muhammad el- Badrâvi.
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin şemseli, şirazeli, miklepli.
Nüsha	7 adet (615, 4816, 5359, 5360, 5361, 5362)
Boyutları	295 x 195 - 220 x 140 yk. 8+436 s. 16+865 st. 29.s

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5358.

¹⁰⁰ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 44.

¹⁰¹ Uzunpostalıcı, Mustafa. "BURHÂNEDDİN el-BUHÂRÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6/ 435-437. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

¹⁰² Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

¹⁰³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5358.

Şekil 1.14. *el Muhîtü'l Burhânî fî'l fikhi'n Nu'mânî*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5358.

1.1.1.17. Ebu Bekir Zahîrüddin Muhammed b. Ahmed b. Ömer Buhârî¹⁰⁴ (ö. 619/1222) **ظهر الدين البخاري**

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Zahireddin Abü Bakr Muhammad b. Ahmad el Kâzi el Muhtasab” olarak kaydedilmiştir.¹⁰⁵ Hanefî fıkıh alimlerinden olan müellifin, hayatı hakkında kaynaklarda detaylı bilgi bulunmamaktadır. Hocaları arasında babası ve Ebu'l Mehasin Hasan b. Ali Merginânî' nin olduğu bilinmektedir. Müellif, usul ve fûrû konularında dönemin seçkin alimlerindendir. Buhara'da muhtesiplik görevinde bulunmuştur. Mecdüddîn Ahmed Üsrûşenî onun öğrencilerindendir.¹⁰⁶

Eserleri; el-Fetâva'z Zahîriyye¹⁰⁷, el Fevâ'idü'z Zahîriyye.

¹⁰⁴ Zahîrüddin Buhârî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Abdülkâdir b. Muhammed b. Muhammed el-Kureşî, el-Cevâhirü'l-mudîyye fî tabakâti'l-Hanefiyye III, s. 55.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 122, 156.; Hayreddin ez-Ziriklî, el-A'lâm. VI, 214, 215.;

¹⁰⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5377.

¹⁰⁶ Kılıçer, M. Esat. "BUHÂRÎ, Zahîrüddin", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6/ 376-377. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

¹⁰⁷ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

el-Fetâva’z-Zahîriyye; Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fatâva’y ı Zahriyat” olarak kaydedilmiştir.¹⁰⁸ Doğru isimlendirme " el-Fetâva’z-Zahîriyye " dir. Eser, çok sayıda fetvanın bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bedreddin el-Aynî (ö. 855/1451), eseri inceledikten sonra sadeleştirerek el-Mesâilü’l Bedriyyetü’l müntehabe mine’l Fetâva’z- Zahîriyye isimli eserini yazmıştır.

Tablo 1.17. *el-Fetâva’z-Zahîriyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5377
Müstensih	Mahmüd b. Minhâc b. Yahyâ
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı kenarları meşin kâğıt kaplı. Miklepli ve şirazeli.
Nüsha	2 Adet (5378)
Boyutları	295 x 190 - 225 x 135 yk. 296 s. 591 st. 25 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5377.

Şekil 1.15. *el-Fetâva’z-Zahîriyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5377.

¹⁰⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5377.

1.1.1.18. Ebu Muhammed Muvaffakuddin Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme Cemmâilî el- Makdisî¹⁰⁹ (ö. 620/1223) موفق الدين ابن قدامة

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Muvaffali ed Din b. Kudâmat el- Makdasi” olarak kaydedilmiştir.¹¹⁰ Müellif 541 yılında Kudüs’e yakın bir yerde olan Nablus’a bağlı Cemmail köyünde dünyaya geldi. Çok sayıda âlim yetiştiren Kudâme ailesine mensup olduğu bilinir. O dönemde bölgede hüküm süren Franklar ’ın yaptığı zulümden dolayı aile 551 yılında Dimaşk’a yerleşti. Müellif, ilk eğitimini Sâlihiyye Medresesi’nde hocalık yapan babasından ve Ebü’l Mekârim İbn Hilâl gibi farklı hocalardan aldı. İlk başta Kur’ân-ı Kerîm’i ezberledi ve ardından Hırakî’nin el-Muhtasar’ını ve fıkıhla ilgili olan çeşitli kaynakları ezberledi. Kaleme aldığı bir şiirde “muvaffak” redifini yaptığı için bulunduğu muhitte kendisine “Muvaffakuddin” nisbesiyle hitap ettiler. Müellif, sağlam bir münazara yeteneğine sahip olup aynı zamanda Fıkıh, Hadis, Kelam, Ensab, Hilaf, Feraiz, Arap dili ve astronomi gibi dallarda yetkin bir âlim olmasına rağmen hususiyetle kelam ve fıkıh alanlarında daha fazla şöhret bulmuştur. Müellif, 620 yılında vefat etmiştir.¹¹¹

Eserleri; el- Muğnî¹¹², el- Umde fi’l fikhî’l Hanbelî, el- Muknî, el- Kâfi fi fikhî’l İmâmî’l mübeccel Ahmed b. Hanbel, Umdetü’l azîm fi telhisi’l mesâilî’l hariciyye an Muhtasarı Ebi’l Kasım, Zevâ’idü’l Kâfi ale’l Hıraki, Ravzatü’n nazır ve cünnetü’l münazır fi usûli’l fikh alâ mezhebi’l İmam Ahmed, Lümatü’l itikad el hâdi ilâ sebîli’r reşâd, İsbatu sıfati’l ulûv, Münazara fi’l Kur’âni’l azim, el Burhan fi beyani’l Kur’an, Zemmüt te’vîl, Tahrimün nazar fi kütübi ehli’l kelâm, Risaletüt tenzîh, el Akide fi ilmi’t tevhîd, Risale ileş Şeyh Fahriddin İbn Teymiyye fi tahlidi ehli’l bid’a fin nâr, Muhtasarı İleli’l hadis,

¹⁰⁹ Muvaffakuddin İbn Kudâme hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İsmâil b. Ömer b. Kesîr, el-Bidâye ve’n-nihâye. XIII, 99-101.; Abdülazîm b. Abdülkavî el-Münzirî, et-Tekmile li-vefeyâti’n-nakale. V, s. 158.; Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî, Siyeru a’lâmi’n-nübelâ. XXII, 165-173.; Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn. I, 343, 828, 924.

¹¹⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4828.

¹¹¹ Koca, Ferhat. "İBN KUDÂME, Muvaffakuddin", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 20/ 139-142. İstanbul: TDV Yayınları, 1999. Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 538.

¹¹² Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Atcı, İsa (2007). “Aynı Fikhî Meselede Ahmed b. Hanbel’den Nakledilen Farklı Görüşler (el-Muğnî Örneği)” İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi.; Hanafi, Abdulghafar (2020). “İbn Kudâme'nin el-Muğnî adlı eserindeki Ebu Hanife'ye nispet edilen görüşlerin tahkiki (İbadetler bölümü)” Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi.; Kılıç, Recep (2021). “İbn Kudâme'nin fıkıh ilmindeki yeri ve el-Muğnî adlı eseri”. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.; Dursun, Esmâ (2022). “İbn Kudâme'nin el-Muğnî adlı eserinin nikâh bölümünde Şâfiî mezhebine nisbet ettiği görüşlerin değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi.

Kun‘atü’l erîb fî tefsîri’l garîb min hadîsi Resûlillah ve’s sahâbe ve’t tâbi’în, Kitabü’t Tenvabîn, el Fevâ’id, el Vasıyye.

el-Muğnî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Uşûl el Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.¹¹³ Doğru isimlendirme " el-Muğnî " dir. Müellif, bu eserini Ebü’l Kasım el- Hırakî’ nin Hanbelî fıkıhına özgü yazılan ve ilk defa el kitabı şeklinde olan el- Muhtasar’ı üzerine yazmıştır. Bu eser yapılan diğer şerhlere göre daha meşhur olmuştur. Adeta fıkıh ansiklopedisi tarzında yazılan eser, sadece Hanbelî mezhebiyle sınırlı kalmayıp diğer mezheplerin görüşlerini de delilleriyle beraber zikretmiştir.¹¹⁴

Tablo 1.18. el-Muğnî eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4828
Müstensih	Hafid âz-Şühürî İshakzâde
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, yıldız çerçeve ve İstanbajlı, motifli beyzi şemseli, miklepli ve gilaptan şirazeli
Boyutları	240 x 140 - 185 x 25 yk. 438 s. 876 st. 25 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4828.

Şekil 1.16. el-Muğnî

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4828.

¹¹³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4828.

¹¹⁴ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 540.

1.1.1.19. Ebu'l Feth Mecdüddîn Muhammed b. Mahmud b. Hüseyin b. Ahmed Üsrûşenî¹¹⁵ (ö. 637/1240) الأسروشنى

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Muhammed b. Mahmut b. Hüseyin İstiraşini” olarak kaydedilmiştir.¹¹⁶ Üsrûşenî, nehrin ötesi anlamına gelen Mâverâünnehir’ de ve Ceyhun nehrinin kuzeyinde Üsrûşene bölgesinde dünyaya gelmiştir. Bundan dolayı Üsrûşenî nisbesiyle anılmaktadır. Kaynaklarda doğum tarihi ve hayatı konusunda detaylı bilgi mevcut değildir. Fakat ilk telif ettiği “el Fusûl fi’l muâmelât” eserinin sonundaki ferağ kaydında, 625 yılında tamamladığını ve yaşının 32 yıl 7 ay olduğunu belirtir. Bu bilgi ışığında onun 592 yılında doğduğu söylenebilir. Kendisi fakihler yetiştiren bir aileye mensuptur. Babası Celaleddin Mahmud, döneminin meşhur Hanefî fakihlerindendir. Üsrûşenî, 625 yılında tamamladığı Câmî’u ahkâmî’s şığâr adlı eserinde dedesinden “şeyh, büyük imam” nispeleriyle bahseder. Yine aynı isimli eserinde amcasının, dayısının ve annesinin dedesinin de alim oldukları zikredilmektedir.¹¹⁷ Leknevî el Fevâidü’l Behiyye adlı eserinde onun için “O, babasının yakın zamanda bulunan eserinden tabakasında idi, hatta onu bile geçmişti. Kendi asrında müçtehitlerden idi.” demektedir.

Kâtip Çelebi Keşfü’z Zünun adlı eserinde Üsrûşenî ’nin 630 ve 632 yıllarında vefat ettiğini belirtmektedir. Fakat Fakih’ in yakın bir zamanda bulunan eserinin sonundaki ferağ kaydından 637 yılında hayatta olduğu anlaşılmaktadır.¹¹⁸

Eserleri; el- Fusûl fi’l mu’âmelât, Câmî’u ahkâmî’s şığâr¹¹⁹, el Es’ile ve’l ecvibe, el Fetâva’l Üsrûşeniyye

Ahkâmu’s şığâr (Câmî’u ahkâmî’s şığâr, Câmîu’s-sığâr): Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Ahkâm el-Sığâr” olarak kaydedilmiştir.¹²⁰ Doğru isimlendirme " Câmîu ahkâmî’s şığâr " dir. Eser, çocuklarla ilgili fikhî hükümleri içeren bir kitaptır. İslam hukuk literatüründe özgün bir yere sahip olan Üsrûşenî ’nin, Câmîu ahkâmî’s-sığâr adlı eseri muhtemelen dünya tarihinde müstakil olarak ilk defa çocuk hukukuna dair kaleme

¹¹⁵ Üsrûşenî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Abdülkerîm b. Muhammed es-Sem’ânî, el-Ensâb. I, s. 141.; Kureşî, el-Cevâhirü’l-mudîyye fî tabakâtî’l-Hanefiyye IV, s. 134.; İbn Kutluboğa, Tâcû’t-terâcim fî tabakâtî’l-Hanefiyye. s. 279, 351.

¹¹⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 268/4

¹¹⁷ Bedir, Murteza. "ÜSRÜŞENÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 42/ 392-393. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

¹¹⁸ Ahmet Özel, Hanefî Fıkıh Alimleri, Ankara 2018, s. 100.

¹¹⁹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Kato, Musa Mahad (2015). “İslam’da Küçüklerin Hukuku; Üsrûşenî’nin Ahkâmü’s-Sığâr örneği”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.

¹²⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 268/4.

alınmış bir eserdir. Eserin çeşitli baskıları mevcuttur. Kütüphane kayıtlarında eserin özellikleri mevcut olup fiziki olarak yoktur. Dolayısıyla resimleri yüklenememiştir.

Tablo 1.19. *Ahkâmu's sığâr eserinin fiziki özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 268/4
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin, üzerine bez kaplı, şemseli, miklepli, şirazeli
Boyutları	66 Yk.39 St.131 Sy.200x120-160x70mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 268/4.

1.1.1.20. Yusuf b. Ebi Said Ahmed Sicistânî¹²¹ (ö. 639/1240) السجستاني

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Yusuf İbn-i Sa’d b. Ahmad es Sicistânî” olarak kaydedilmiştir.¹²² Müellif hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlayamadık. Sadece Hanefî alimlerinden olduğu ve Sivas’ta vefat ettiği bilgisi yer almaktadır.¹²³

Eserleri; Münyetü’l-müftî¹²⁴, Ğunyetü’l Fukahâ

Münyetü’l-müftî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Münyat el Müftî” olarak kaydedilmiştir.¹²⁵ Doğru isimlendirme " Münyetü’l-müftî " dir. Müellif eserini, Necmüddin el Hâsî’ nin “el Fetâva’s suğra” isimli kitabındaki ihtilaflı meseleleri ve ziyade yapılan görüşleri eleyerek mutemed görüşleri derlemiştir. Ayrıca Siracüddin el Uşî’ nin “el Fetâva’s Siraciyye” isimli kitabından faydalanarak bu eserini meydana getirmiştir.¹²⁶

¹²¹ Sicistânî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İbn Kutluboğa, Tâcü’t-terâcim, s. 82.; Hatîb el-Bağdâdî, Târihu Bağdat, II, 554.

¹²² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5389.

¹²³ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 101.

¹²⁴ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

¹²⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5389.

¹²⁶ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 102.

Tablo 1.20. *Münyetü 'l-müftî* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5389
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih kırmısı
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin kaplı. Miklepli, şemseli ve şirazeli.
Boyutları	270 x 185 - 170 x 105 yk. 147 s. 294 st. b.b. S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5389

Şekil 1.17. *Münyetü 'l-müftî*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5389.

1.1.1.21. Alauddîn Muhammed b. Mahmud et- Tercümânî el- Mekkî el- Harizmî¹²⁷ (ö. 645/1247) خوارزمي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Abd er-Rahim et Tercümânî” olarak kaydedilmiştir.¹²⁸ Hârizmî, Hanefî fıkıh alimlerindenidir. Kendisine tercümânî lakabının tercüman olduğundan dolayı mı verilip verilmediği tartışma konusu olmuştur. Müellifin

¹²⁷ Harizmî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 201; Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun 'an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn. II, 2049.; Ömer Rızâ Kehhale, Mu'cemü'l-müellifin. IX, s. 316.

¹²⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7232.

vefat tarihini incelediğimizde o dönemde Altın orda Devleti'nin hüküm sürdüğü ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber diğer bazı alimlerin de bu dönemde Gürgenç' te yaşadıkları bilinmektedir. Ta ki Moğol istilasından sonra bu bölgeye alimlerin tekrar gelmeleri bu bilgiyi desteklemektedir. Hârizmî 645 yılında Gürgenç' te vefat etmiştir.¹²⁹

Eserleri; Yetimetü'd dehr fî fetavâ ehli'l-asr

Yetimetü'd dehr fî fetavâ ehli'l-asr: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Kitab Yetimat ed-Dehr fî Fetâva Ehl el-Asr" olarak kaydedilmiştir.¹³⁰ Doğru isimlendirme " Yetimetü'd dehr fî fetavâ ehli'l-asr " dir.

Tablo 1.21. *Yetimetü'd dehr fî fetavâ ehli'l-asr* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7232
Müstensih	Muhammed b.Ahmed
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli,
Boyutları	15 Yk.29 Sy.15 St 220x155-165x95mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7232.

Şekil 1.18. *Yetimetü'd dehr fî fetavâ ehli'l-asr:*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7232.

¹²⁹ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 104.

¹³⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7232.

1.1.1.22. Ebu Abdillâh Zeynüddîn Muhammed b. Ebi Bekr b. Abdilkâdir er-Râzî¹³¹ (ö. 666/1268'den sonra) محمد بن أبي بكر الرازي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Zeyneddin Muhammed b. Ebi Bekr er Razi” olarak kaydedilmiştir.¹³² Müellifin soyu Türklere dayanmakta olup kendisi Rey’ de dünyaya gelmiş eğitimini Buhara ve Semerkant’ ta yapmıştır. Buhara ve Semerkant’ ta 616 ve 617 tarihlerinde Moğollar ’ın hüküm sürdüğü dikkate alınırsa bu tarihlerden önce tahsilini yaptığı ve dolayısıyla doğum tarihi VI. yüzyılın son çeyreğine denk gelmektedir. Büyük ihtimalle Moğol istilâsından dolayı batıya göç etmek zorunda kaldı, Mısır ve Şam kentlerinde bulunduktan sonra Anadolu’ya yerleşerek uzun süre Artuklular bölgesinde ve Mardin’de kaldı. Kitaplarının birçoğunu burada telif etti. Hanefi mezhebi fakihlerinden olan Razî itikatta Maturidi’ye mensuptu. Ömrünün son yıllarında Konya’da yaşadığı ve Sadreddin Konevi (ö. 673/1274) ile olan ilişkisi tasavvufla da ilgilendiğini göstermektedir. Râzî’nin vefat tarihi olarak 651, 660 gibi farklı rivayetler olsa da, 666’ dan sonra olduğu daha kuvvetlidir.¹³³

Eserleri; Tuhfetü’l-mülûk¹³⁴, Muhtârü’t-Tahbîr, el-Hidâye mine’l-i’tikâd, Kenzü’l-hikme, et-Târîh, Hadâ’iku’l-hakâ’ik, Risâle fi’t-Tevhîd, Dekâ’iku’l-hakâ’ik.

Tuhfetü’l-mülûk: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fıkıh Tufet” olarak kaydedilmiştir.¹³⁵ Doğru isimlendirme " Tuhfetü’l-mülûk " dür. Hanefî fıkıh sistematğine uygun olarak taharet, namaz, oruç, zekât, hac, cihad, ferâiz ve vasiyet gibi konuları işleyen muhtasar bir eser niteliğinde olup İbn Melek, Bedreddin el-Aynî ve Salih b. Muhammed gibi alimlerin şerh yazdığı bu eserin defalarca basımı yapılmıştır.¹³⁶ Kütüphane kayıtlarında eserin özellikleri mevcut olup fiziki olarak yoktur. Dolayısıyla resimleri yüklenememiştir.

¹³¹ Râzî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Muhammed Bâkır el-Hânsârî, Ravzâtü’l-cennât fi ahvâli’l-‘ulemâ’ ve’s-sâdât, VIII, 48.; Abdülkâdir b. Muhammed b. Muhammed el-Kureşî, el-Cevâhirü’l-mudîyye fi tabakâti’l-Hanefiyye.; II, s. 34.; Elmalî, Hüseyin. “Zeynüddin Muhammed b. Ebû Bekr er-Râzî: Hayatı, Eserleri ve Tefsiri Garîbi’l-Kur’âni’l-Azîm’i”, DÜİFD, IX (1995), s. 31-65.

¹³² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7025/1.

¹³³ Elmalî, Hüseyin. "RÂZÎ, Muhammed b. Ebû Bekir", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34/ 487-488. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

¹³⁴ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Keskin, Gülcan (2020). “Tuhfetü’l-Mülûk (Giriş-inceleme-metin-dizin-tıpkıbasım)”. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi.

¹³⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7025/1.

¹³⁶ İstanbul 1310; nşr. Şemseddin Hüseyin Ebû Ali, Kazan 1895; nşr. Abdullah Nezâr Ahmed, Beyrut 1417/1997.

Tablo 1.22. *Tuhfetü'l-mülûk eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7025/1
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı.
Boyutları	42 Yk.82 Sy.13 St.200x130-113x73mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7025/1.

1.1.1.23. Ebü's-Senâ Siracüddin Mahmud b. Ebi Bekr b. Ahmed b. Hamid Urmevî¹³⁷ (ö. 682/1283) سراج الدين الأرموي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Tahsil Sirâc ed din Mahmüd el Urmavi” olarak kaydedilmiştir.¹³⁸ Müellif, 594 tarihinde bugün İran Rızaiye olarak bilinen Azerbaycan’ın Urmiye şehrinde dünyaya geldi. Urmiye de öğrenimine başlayan Müellif akli ve dini ilimlerde daha iyiye ulaşmak için Musul'a gitti. Musul'un büyük alimlerinden olan Mantık Felsefe, Astronomi ve Tıp alanında meşhur olmuş Kemalettin İbn Yunus’tan (ö. 639/1242) ilim okumuştur. Evhadüddin ile tanışmak üzere Malatya'ya giden urmevi’ye 1 Alaaddin Keykubat çok ilgi ve alaka göstermiş hatta bir medresenin başına onu görevlendirmiştir. Müellif, sonraları Dimaşk’a ve oradan Mısır'a geçmiştir. Mısırdan sonra Konya’ya geçen müellif asıl şöhretini burada elde etmiş ve Letâifü'l hikme başta olmak üzere birçok eserini burada yazdı. Urmevî, 682 yılında Konya’da vefat etmiştir.¹³⁹

Eserleri; et-Tahsîl mine'l Mahsûl¹⁴⁰, Letâifü'l hikme, Metâliu'l envâr, Beyânü'l hak, Menâhic, Şerhu'l İşârât ve't tenbîhât, Resâ'il, Tehzîbü'n Nüket, Şerhu'l Mucez fi'l mantık, Lübabü'l Erba'în, Şerhu'l Vecîz, Gâyâtü'l Âyât.

et-Tahsîl mine'l Mahsûl: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fıkıh Tufet” olarak kaydedilmiştir.¹⁴¹ Doğru isimlendirme " et-Tahsîl mine'l Mahsûl " dür. Fahreddin Râzî'

¹³⁷ Urmevî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Bağdatlı İsmâil Paşa, Hediye'tü'l-ârifin esmâ'ü'l-müellifin ve âsârü'l-musannifin, II, 406.; Taşköprüzâde İsâmüddin Ahmed Efendi, Miftâhu's-sa'âde ve misbâhu's-siyâde I, 297-299.; Ahmed b. Ali el-Makrîzî, Kitâbü's-Sülûk li-ma'rifeti düveli'l-mülûk II, 351.; Hayreddin ez-Ziriklî, el-A'lâm. VIII, 42.

¹³⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5480.

¹³⁹ Çağrıçı, Mustafa. "SİRÂCEDDİN el-URMEVÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 37/ 262-264. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

¹⁴⁰ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Çiftci, Âdem (2016). “Bir Fıkıh Usulü Eseri Olarak Urmevî'nin et-Tahsîl Mine'l-Mahsul'ü Üzerine Bazı Değerlendirmeler”. Selçuklu Kadılarında Siraceddin el-Urmevî Sempozyumu

ye ait fıkıh usulüne dair yazılmış olan eserin özeti niteliğindedir. Abdülhamid Ebu Züneyd tarafından tafsilatlı bir mukaddimeyle birlikte iki cilt olarak yayınlanmıştır.

Tablo 1.23. *Tahsîl mine'l Mahsûl* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5480
Müstensih	Mağribi
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin bez kaplı. şirazeli.
Boyutları	253 x 173 - b.b. yk. 185 s. 370 st. b.b. S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5480

Şekil 1.19. *Tahsîl mine'l Mahsûl*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5480.

1.1.1.24. Ebu'l Fazl Mecdüddin Abdullah b. Mahmud b. Mevdûd Mevsilî¹⁴² (ö. 683/1284) عبد الله بن محمود الموصلی

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Macd ed din Abd Allah b. Mahmûd b. Mavdûd el Müşilî” olarak kaydedilmiştir.¹⁴³ Müellif, 29 Şevval 599 tarihinde Musul’da (Mevsil) doğdu. Dedelerinden bir tanesi için anılan (Beldecî-Büldecî) lakabı bir icâzetnâmede Belûcî şeklinde yazıldığı görülür. Dolayısıyla müellifin, büyük ihtimalle Belûcistan asıllı olması ağır basmaktadır. İlk eğitimine babasıyla başladı ve o dönemde Musul nakibi olan Kemaleddin Haydar Hüseyin’den ders aldı. Mahmud b. el Hasirî, Şehabeddin Sühreverdî, Abdurrahim b. Abdülkerim Sem’anî, İbnu’l Ahdar, İbn Sukeyne, İzzeddin İbnü’l Esir, Ruhavî ve İbnü’l Hâcib gibi sayılı alimlerden Musul, Dımaşk ve Bağdat’ta dersler almıştır. Belli bir zaman Kûfe kadılığı yapan Müellif bu görevinden sonra Bağdat’a göç ederek ömrünün sonuna kadar Meşhedi Ebu Hanife’ de tadrîs, telif ve fetva işlerine mesaisini harcadı. Müellif, Fıkıh ve Usûl alanında dönemin büyük alimleri arasında sayılır ve mezhepte “ashâbü’t-temyîz “ yani kuvvetli görüşleri zayıf görüşlerden ayırt edebilme yetkinliğine sahip olan fakihlerdendir. Müellif, 683 yılında Muharrem ayının 19’ unda Bağdat’ta vefat etti.¹⁴⁴

Eserleri; el-Muhtâr li’l fetvâ¹⁴⁵, el İhtiyâr li talîlî’l Muhtâr, Kitâbü’l Müştamil alâ mesâilî’l Muhtasar, Şerhu’l Câmiî’l kebîr li’s Şeybanî.

el-Muhtâr li’l fetvâ: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Muhtar li’l -Fatvâ” olarak kaydedilmiştir.¹⁴⁶ Doğru isimlendirme " el-Muhtâr li’l fetvâ " dır. Müellif, gelen istekler doğrultusunda gençlik yıllarında mübtediler için kaleme aldığı Ebû Hanîfe’nin fıkıh esaslarını içeren bu çalışma, Hanefî mezhebinde “mütûni erbaa” diye bilinen dört temel eserden biridir. Ebu Yusuf, İmam Muhammed ve İmam Şafi’nin karşıt görüşlerinin harf

¹⁴² Mevsilî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s. 106, 107.; İbn Kutluboğa, Tâcü’t-terâcim fî tabakâti’l-Hanefiyye. s. 114.; Takıyyüddin b. Abdülkâdir et-Temîmî, et-Tabâkâtü’s-seniyye fî terâcimi’l-Hanefiyye. IV, 239.; Kureşî, el-Cevâhirü’l-mudîyye fî tabakâti’l-Hanefiyye.; II, 349-350.

¹⁴³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5391.

¹⁴⁴ Yaylalı, Davut. "MEVSİLÎ, Abdullah b. Mahmûd", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 29/487-488. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.

¹⁴⁵ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Çeşme, Ayşe (2010). “El-Mevsilî ‘nin El-Muhtar’ında Züfer’e ait görüşlerin tahkiki”. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi., Kara, Seyfullah (2017). “Mevsilî ‘nin Muhtar adlı eserinin ibâdât ve muamelât bölümlerinde İmâmeyn’in ihtilâfı olan yerlerin tespit ve tahlili”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi., Erdem, Abdullah (2017). “Mevsilî ‘nin Muhtar adlı eserinin Kitâbü’n-nikah ile ferâiz bölümleri arasındaki İmâmeyn’e yapılan atıfların tesbit ve değerlendirilmesi”. Atatürk Üniversitesi., Kara, Seyfullah (2021). “el-Muhtâr’ın İbâdât Ve Mu’âmelât Bölümlerinde İmâmeyn’in Ebû Hanîfe’ye Muhâlefeti”. Sonçağ Akademi Yayınları.

¹⁴⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5391.

sembolleriyle gösterildiği bu eser, Ebû Hanîfe'nin görüşlerini dikkate alarak hazırlanmıştır. Eser üzerine çok sayıda şerh ve haşiyeler yazılmıştır. Ebu Abdullah Taceddîn Ali el Buharî' nin manzum hale getirdiği “el-Muhtâr” isimli eser Celal Yeniçeri' nin çalışmalarıyla Türkçe' ye tercüme edilmiştir.¹⁴⁷

Tablo 1.24. *el-Muhtâr li'l fetvâ* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5391
Müstensih	Ahmad b. Muhammad b. el-Münkar
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. Miklepli, şemseli ve şirazeli.
Nüsha	3 Adet (642, 7428 numaralı)
Boyutları	267 x 175 - 195 x 115 yk. 335 s. 669 st. 29 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5391.

Şekil 1.20. *el-Muhtâr li'l fetvâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5391.

¹⁴⁷ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıh Âlimleri, Ankara 2018, s. 113.

1.1.1.25. Ebû Abdillâh Sedîdüddîn Muhammed b. Muhammed b. Kâşgarî¹⁴⁸ (ö. 705/1305) الكاشغري

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Sedid al din Kaşgari” olarak kaydedilmiştir.¹⁴⁹ Müellif, Kaşgar asıllı olup Hanefî Fıkıh âlimlerindendir. Tasavvufa sülûk etmesinden dolayı aynı zamanda mutasavvıf kişiliğiyle de tanınmıştır. Mekke’de yaşadktan sonra Yemen’ e gitmiş ve Taiz bölgesine yerleşmiştir. Müellif, 705 yılında Mevza’ sahilinde vefat etmiştir.¹⁵⁰

Eserleri; Münyetü’l musallî ve gunyetü’l mübtedî¹⁵¹, Tâcû’s saâde, Mecmau’l garâib ve menbau’l acâib, Tâlibetü’t talebe.

Münyetü’l musallî ve gunyetü’l mübtedî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Münyetü’l Musalli ve Gunyet’l Mübtedi” olarak kaydedilmiştir.¹⁵² Doğru isimlendirme " Münyetü’l musallî ve gunyetü’l mübtedî " dir. Eser, Hanefî mezhebinde yaygın olarak kullanılmış meşhur ve muhtasar bir kitaptır. Eser kaleme alındıktan sonra medreselerde talebelere giriş metni olarak okutulmuştur. “Hilyetü’l mucellî ve bugyetü’l mübtedî” adında İbn Emîr el-Hac tarafından yazılmış bir şerh vardır. Yine Ğunyetü’l mütemellî (Halebî Kebîr) ismiyle İbrahim Halebî’ nin kaleme aldığı bir şerh bulunmaktadır.¹⁵³

Tablo 1.25. Münyetü’l musallî ve gunyetü’l mübtedî eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 0002
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talîk
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Fersude kâğıt kaplı
Nüsha	8 Adet (31, 6701, 6880, 6907, 6989, 7127, 7298, numaralı)
Boyutları	163 Yk. 11 St. 326 S 145x95-108x55mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 0002.

¹⁴⁸ Kâşgarî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn. II, 1603.; Kehhale, Mu’cemü’l-müellifin. XI. 249.; Serkis, Mu’cemü’l- matbûâtî’l- Arabiyye. II, 1541.; Hayreddin ez-Zirikli, el-A’lâm. VII, 261.

¹⁴⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 0002.

¹⁵⁰ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 121.

¹⁵¹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılammıştır.

¹⁵² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 0002.

¹⁵³ Kayapınar, Hüseyin. "MÜNİYETÜ’L-MUSALLÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 32/ 32-33. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Şekil 1.21. Münyetü'l musallî ve gunyetü'l mübtedî

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 0002.

1.1.1.26. Ebu'l Berekât Hafızuddin Abdullah b. Mahmud en- Nesefî¹⁵⁴ (ö. 710/1310) أبو البركات النسفي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Hâfız ed din en Nacafî, Abü'l Barakât Abd Allah b. Ahmad” olarak geçmektedir.¹⁵⁵ Kaynaklarda aktarılan bazı bilgilerden hareketle Müellif, 620 yılı civarında Buhara yakınlarında bulunan Nesef (Nahşeb/ Karşı) şehrinde dünyaya geldi. Neredeyse üç asır kadar mezhebin önemli bir ilim merkezi haline gelen ve Hanefî fıkına dair kaleme alınmış başyapıtlardan olan el Mabsûd, Usûlu'l Pezdevî, el Hidaye, Kadîhan ve Muhitü'l Burhânî gibi eserlerin yazıldığı Buhara kentinde yetişti. Her ne kadar Moğol istilâsı sebebiyle belli bir süre katliam ve yağma geçirmiş olsa da Buhara, yine de İslam şehirleri içinde nüfus oranıyla, gelişmiş yapısıyla dikkat çeken bir ilim merkeziydi. Eğitim gördüğü hocaları içinde Şemsuleimme Kerderi ve Hamiduddîn Darîr yer almaktaydı. Müellif, neredeyse temel İslâm bilimlerinin her alanında eser telif

¹⁵⁴ Nesefî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun 'an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn. II, 1168, 1867, 1922.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l-Hanefiyye. s. 101-102.; Kureşî, el-Cevâhirü'l-mudîyye fî tabakâti'l-Hanefiyye.; II, 294-295, 598; III, s. 426.

¹⁵⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5328.

etmiş ve bunların birçoğu Hanefî mezhebi çevrelerinde etkisini göstermiştir. Kaynaklarda geçtiğine göre müellif, 710 yılında Bağdat'a geldiği ve aynı yıl memleketine dönerken İzec (bugünkü Mâlûlemîr) şehrinde vefat etmiştir.¹⁵⁶

Eserleri; Kenzü'd deká'ik¹⁵⁷, Menârü'l envâr¹⁵⁸, Şerhu'l Müntehab fî usûli'l mezheb¹⁵⁹, el Musaffa el Münevvir fî Şerhi'l Menar, Keşfü'l esrar fî Şerhi Menari'l envâr, el Umde, İtimâd fî'l i'tikâd, Medarikü't tenzil ve hakâiku't tevîl.

Kenzü'd deká'ik: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Kanz ed Dakâ'ik” olarak kaydedilmiştir.¹⁶⁰ Doğru isimlendirme " Kenzü'd deká'ik " dir. el-Vâfi'nin özeti olan bu eser, Hanefî mezhebi içinde “mütûn-i erbaa” ismiyle anılan meşhur dört kitaptan birisidir. Diğerleri, “el- Muhtâr, Mecmau'l bahreyn ve el- Vikâye” dir.¹⁶¹

Tablo 1.26. Kenzü'd deká'ik eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5328
Müstensih	Murâd b. Ahmad b. Ali.
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı bez kaplı. Miklepli ve şirazeli.
Nüsha	14 adet (5127, 5128, 5129, 5130, 5131, 5329, 6723, 6830, 6961, 7210, 7356, 7460, 7516. numaralı)
Boyutları	250 x 175 - 140 x 100 yk. 151 s. 300 st. 11 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5328.

¹⁵⁶ Bedir, Murteza. "NESEFÎ, Ebû'l-Berekât", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 32/ 567-568. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

¹⁵⁷ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Yaman, Ahmet (1993). “Ebu'l-Berekât en-Nesefî ve Kenzü'd-deká'ik”. Diyanet İlmi Dergi.

¹⁵⁸ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Çil, Mustafa (2018). “Fıkıh usulü metnine şerh katkısı: Menarü'l-Envâr çizgisi”. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi.

¹⁵⁹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Günay, Hacı Mehmet (2004). Şerhu Hâfizuddîn en-Nesefî li Kitâbu'l Müntehab fî Usûli'l Mezheb li Muhammed b. Muhammed b. Ömer el-Ahsikesî. Kitap Kitiği. Usul İslam Araştırmaları.

¹⁶⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5328.

¹⁶¹ Yaman, Ahmet. "KENZÜ'd-DEKÂİK", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 25/261-262. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.

Şekil 1.22. *Kenzü'd deka'ik*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5328.

Menârü'l envâr: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Kıtab el Manar fi Usul el Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.¹⁶² Doğru isimlendirme " Menârü'l envâr " dir. Hanefi usul kitaplarının en önemlilerinden biri kabul edilen Pezdevî'nin kaleme aldığı Kenzü'l vüsûlünden özetlenerek meydana getirilen bir eserdir. Bizzat Nesefî ve birçok alim tarafından şerh edilmiştir.¹⁶³

Tablo 1.27. Menârü'l envâr eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6693
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarları meşin, kâğıt kaplı, şirazeli
Boyutları	5 Yk.9 Sy 17 St.180x134-115x85mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6693.

¹⁶² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6693.

¹⁶³ Koca, Ferhat. "MENÂRÜ'L-ENVÂR", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 29/ 118-119. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.

Şekil 1.23. Menârü'l envâr

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6693.

Şerhu'l-Müntehab fî usûli'l-mezheb: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şarh Muhtaşâr Müntahâ” olarak kaydedilmiştir.¹⁶⁴ Doğru isimlendirme " Şerhu'l-Müntehab fî usûli'l-mezheb " dir. Maverâünnehir Hanefî fukahalarından olan Hüsâmüddîn Ömer Ahsîkesî (ö. 644/1247)'nin fıkıh usulü üzerine yazdığı eseri el- Müntehabü'l Hüsâmî'nin şerhidir.¹⁶⁵

Tablo 1.28. Şerhu'l-Müntehab fî usûli'l-mezheb eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5416
Müstensih	İsmâ'il b. Mürsal b. Nu'mân
Yazı Hattı	Nesih Kırmısı
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Selçuk Meşin ,miklepli, şerazeli,şemseli, İstanbajlı.
Boyutları	270 x 185 - b.b. yk. 169 s. 338 st. b.b. S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5416.

¹⁶⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5416.

¹⁶⁵ Uzunpostalıcı, Mustafa. " AHSİKESİ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 2/ 181. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Şekil 1.24. *Şerhu'l-Müntehab fî usûli'l-mezheb*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5416.

1.1.1.27. Ebu's Senâ Şemsüddin Mahmud b. Abdirrahman b. Ahmed İsfahanî 166
(ö. 749/1349) محمود بن عبد الرحمن الإصفهاني

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Şams ed- din Mahmüd b. Abi'l Kâsım Ahmad el- İsfahânî” olarak geçmektedir.¹⁶⁷ Müellif 17 Şaban 674 yılında İsfahanda dünyaya geldi. İlk hocası babasıdır. Daha sonra İranlı meşhur tıp, matematik, astronomi alanında yetkin bir alim Kutbuddîn Şirazî eş Şâfiî (ö. 710/1310) ve Cemâleddin İbn Ebü'r-Recâ'dan ilim tahsil etti. Ömer b. İshak el Gaznevî (ö. 773/1371) ve Ekmelüddîn el-Bâbertî (ö. 786/1384) bilinen öğrencileridir. 724 yılında hacca gitti, dönüş yolunda önce Kudüs'e daha sonra Şam'a uğradı. Şam'da ilmi faaliyetlerine devam ederken, Revahiyye medresesinin müderrisliğine getirildi. Memlûk Sultanı Muhammed Nasır'ın çağrısı üzerine Kahire'ye giden müellif, Nasiriyye Medresesi'nin hocalığına tayin edildi ve vefat

¹⁶⁶ İsfahanî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Bağdatlı İsmâil Paşa, Hediyetü'l-ârifin esmâ'ü'l-müellifin ve âsârü'l-musannifin, II, s. 409.; Muhammed b. Ali ed-Dâvûdî, Tabakatü'l-müfessirin. II, 313-314.; İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dürrü'l-kâmine fî a'yânî'l-mi'eti's-sâmine, IV, 326.

¹⁶⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4987.

edinceye kadar bu görevini îfa etti. 749 yılında Kahire’de meydana gelen veba salgınında vefat etti ve Karâfe’de defnedildi.¹⁶⁸

Eserleri; Şerhu Muhtasarı İbni’l Hâcib¹⁶⁹, Şerhu’l Akâid, Metâliu’l enzâr, Teşyidü’l Kavâid fî şerhi Tecridil akâid, Hulasatü’l akâide, Şerhu Minhâci’l vüsûl ilâ ilmi’l usûl, Şerhu Muhtasarı İbni’l Hâcib, Beyanü meâni’l Bedî, Envârü’l hakâiki’r rabbaniyye fî tefsîri’l letâifi’l Kurâniyye, Şerhu Fusûli’n Neseî, Şerhu Metâliu’l envâr, el Mûcez fî ilmi’l mantık, Nazıratü’l ayn, Şerhu’l Kâfiye, Miyârü’l Cemalî ve miftâhu Ebî İshâkî, Şerhu Arûz.

Şerhu Muhtasarı İbni’l-Hâcib: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şarh Muhtaşar el Müntahâ” olarak kaydedilmiştir.¹⁷⁰ Doğru isimlendirme " Şerhu Muhtasarı İbni’l-Hâcib " dir. İbnü’l-Hâcib’in (ö. 646/1248) kaleme aldığı fıkıh usulüne dair olan eseri Muhtasar’ın şerhidir.

Tablo 1.29. *Şerhu Muhtasarı İbni’l-Hâcib eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4987
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin bez kaplı ve şirazeli.
Boyutları	250 x 170 - b.b. yk. 176 s. 352 st. b.b. S.

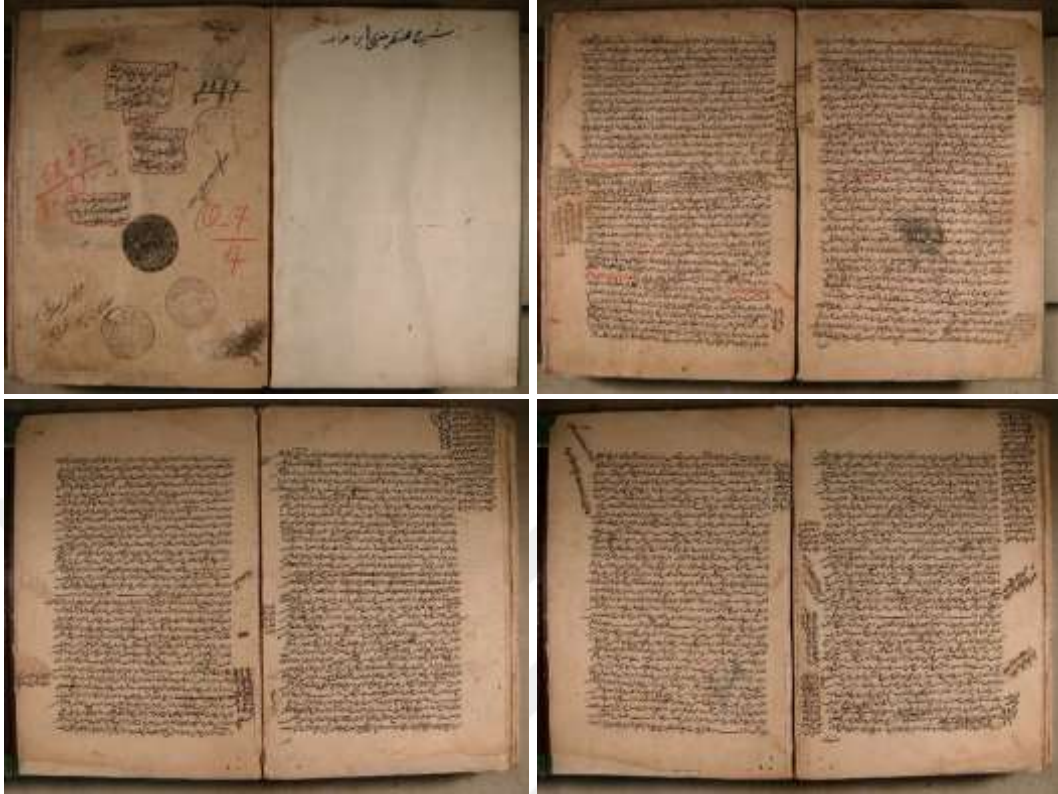
Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4987.

¹⁶⁸ Demirci, Muhsin "İSFAHÂNÎ, Mahmûd b. Abdurrahman", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 22/ 509-510. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

¹⁶⁹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşamamıştır.

¹⁷⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4987.

Şekil 1.25. *Şerhu Muhtasari İbni'l-Hâcib*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4987.

1.1.1.28. Ebu'l Fazl Adudüddin Abdurrahman b. Ahmed b. Abdilgaffar İcî171 (ö. 756/1355) عضد الدين الإيجي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Azudeddin Abderrahman Ahmad b. el İcî” olarak geçmektedir.¹⁷² Müellif, 680 yılında Şîraz yakınlarında babasının kadılık yaptığı İc’de dünyaya geldi. İc’de Ebu’l Mekarim Fahrüddîn b. Yusuf (Çarperdi) (ö. 746/1345) ve Kutbüddîn Şîrâzî eş-Şâfiî (ö. 710/1310) gibi alimlerden ilim tahsil etti. Bir süre sonra İlhanlılar’ ın başkenti Sultâniye’ ye giderek İlhanlı veziri Reşidüddîn Fazlullah’ın himayesine girdi. Daha sonra Olcaytu Han döneminde (703-716) Sultaniye ’de kadılık görevine getirildi ve aynı zamanda sefere çıkan hanın yanında müderrislik yaptı. Fevaidü’l Gıyassiyye ve Şerhu’l Muhtasar isimli eserlerini Gıyâseddin için kaleme aldığı bilinmektedir. Bahadır Han’ın vefatı ve Gıyâseddin’in idam edilmesinden sonra İlhanlı hanedanlığı sona erdi. İcî yeni hanedanlık olan İncû hanedanlığının Emîr’i Ebû İshak

¹⁷¹ Adudüddin İcî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Tâceddin Abdülvehhâb b. Ali es-Sübkî, Tabâkâtü’ş-Şâfi’iyyeti’l-kübrâ. X, 46-52.; İbn Hacer el-Askalânî, ed-Dürerü’l-kâmine fî a’yânî’l-mi’eti’s-sâmine, II, 322-323.; Bağdatlı İsmâil Paşa, Hediye’ü’l-ârifin esmâ’ü’l- müellifin ve âsârü’l-musannifin, I, s. 527.; G. Sarton, Introduction to the History of Science, III, s. 628-629.

¹⁷² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5413.

döneminde kadılıkudât oldu. Muzafferîler devletinin Şîraz'ı kuşatması üzerine arabulucuk girişimlerinde bulunduysa da başarılı olamadı ve 754 yılındaki kuşatmadan gizlice kaçıp memleketine döndü.¹⁷³ Şah Şücâ'nın himayesine giren İcî, dönemin Kirman valisi' nin isteği üzerine bilinmeyen bir sebeple Direymiyân'da hapse atıldı ve orada vefat etti.¹⁷⁴

Eserleri; Şerhu Muhtasari'l Müntehâ¹⁷⁵, el Mevâkıf fî ilmi'l kelâm, Cevâhirü'l kelâm, el Akâ'idü'l Adudiyye, Risale fî kelâmillâh, Âdâbü'l bahs, Hâşiyetü'l Keşşâf.

Şerhu Muhtasari'l-Müntehâ; Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şarh Muhtaşar el Müntahâ” olarak kaydedilmiştir.¹⁷⁶ Doğru isimlendirme " Şerhu Muhtasari'l-Müntehâ " dır. İbnü'l Hâcib'in fıkıh usulüne dair meydana getirdiği Muhtasar'ın şerhidir. Eser alimlerin dikkatini çekmiş ve bunun üzerine oldukça fazla haşiye kaleme alınmıştır.¹⁷⁷

Tablo 1.30. Şerhu Muhtasari'l-Müntehâ eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5413
Müstensih	Muhammad b. Muhammad el- Mukallab Şams el-Vastani
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Selçuk Meşin ,miklepli, şerazeli,şemseli, İstanbajlı.
Nüsha	3 Adet (5414, 5415 numaralı)
Boyutları	275 x 180 - 190 x 130 yk. 182 s. 363 st. 27 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5413.

¹⁷³ Görgün, Tahsin "İcî, Adudüddîn", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 21/ 410-414. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

¹⁷⁴ Özel, Ahmet. Hanefi Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 618.

¹⁷⁵ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

¹⁷⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5413.

¹⁷⁷ Özel, Ahmet. Hanefi Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 619.

Şekil 1.26. *Şerhu Muhtasari'l-Müntehâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5413.

1.1.1.29. Ebu Said Tahir b. İslâm b. Kâsım b. Ahmed Nemedpoş el-Ensârî el-Hârizmî¹⁷⁸ (ö.771/1369)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Tahir b. İslâm b. Kasım b. Ahmed Razıeddin el Harcemi” olarak geçmektedir.¹⁷⁹ Müellifin doğum tarihi ve hayatı hakkında kaynaklarda bilgiye rastlanmamıştır. Nemedpoş lakabı Farsça olup “aba giyen derviş” anlamına gelmektedir. Celâlüddin el- Kûrlânî’den ders aldığı ve Anadolu’yu gezdiği bilinmektedir.¹⁸⁰ Müellif, 771 yılında vefat etmiştir.¹⁸¹

Eserleri; Cevâhiru’ l Fıkh¹⁸².

¹⁷⁸ Hârizmî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn. I, 615.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s. 84.

¹⁷⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 454/1.

¹⁸⁰ Elmedeni, Enes. “İmam Tahir b. İslam el-Harezmi el-Hanefi’nin (ö. 771) Hayatı ve el-Cevâhir Adlı Eserindeki Metodu” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 13. Sayı: 74 Yıl: 2020.

¹⁸¹ Özel, Ahmet. Hanefi Fıkhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 148.

¹⁸² Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Elmedeni, Enes (2020). “İmam Tahir b. İslam el-Harezmi el-Hanefi’nin (Ö. 771 H.) Hayatı ve el-Cevâhir Adlı Eserindeki Metodu”. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi.

Cevâhiru' l-Fıkh: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Cevahiri'l Fıkhıye” olarak kaydedilmiştir.¹⁸³ Doğru isimlendirme " Cevâhiru' l-Fıkh " dır. Çok sayıda yazması bulunan eser, çeşitli eserlerden derlenerek, on bab'dan meydana getirilmiştir.

Tablo 1.31. *Cevâhiru' l-Fıkh* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 454/1
Müstensih	Hattat: Emir b. Mustafa
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarı meşin, kâğıt kaplı, miklepli, şirazeli
Nüsha	3 adet (675-7033/1 numaralı)
Boyutları	42 Yk.27 St.83 Sy.205x145-160x80mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 454/1.

Şekil 1.27. *Cevâhiru' l-Fıkh*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 454/1.

¹⁸³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 454/1.

1.1.1.30. Abdulkadir Muhammed b. Muhammed b. Nasrullah b. Ebi Vefa el-Kureşî el-Mısırî¹⁸⁴ ö. (775/1373) القرشي

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi "Muhyeddin Abd el Kâdir b. Abu'l Vafa Muhammad el Karşi el Muşri" olarak kaydedilmiştir.¹⁸⁵ Müellif, 696 yılında Şaban ayının 20'sinde dünyaya geldi. Ebu'l Vefa ismindeki büyük dedesine nisbetle İbn Ebu'l Vefa diye de anılır. Hadis ilmini Ebu'l Hasan İbnu's Savvaf, İmadüddin İbnu's Sükkerî, Ebu'l Abbas el Haccar, Reşidüddin İbnu'l Muallim ve Kutbuddin el Halebî'den öğrendi. Fıkıh ilmini ise Fahreddin Osman b. İbrahim Türkmanî ile yine alim olan iki oğlu Alaeddin İbnu't Türkmanî ve Tâceddin İbnu't Türkmanî'den öğrendi. Ayrıca Ebu Hayyan Endelûsî, İbn Seyyidünnâs, Radiyyüddin Taberî ve diğer birçok ulemadan muhtelif konularda ders aldı. Hafız Dimyatî tarafından kendisine icazet verildi. Fıkıh ve hadis ilimleri başta olmak üzere birçok ilim dalında seçkin alimlerden oldu. Kaynaklarda güçlü bir hafızaya sahip olup, büyük bir âlim olduğu, tanınmış birçok kişinin kendisinden ders aldığı, güzel yazı yazdığı ve çeşitli kitapları istinsah ettiği kaydedilir. Müellif, 775 yılında Rebiulevvel ayının 7'inde (27 Ağustos 1373) Kahire'de vefat etti.¹⁸⁶

Eserleri: Cevahirü'l mudiyye fî tabakâtî'l Hanefiyye¹⁸⁷, el İnâye bi marifeti (fî tahrîci) ehadîsi'l Hidâye, Tehzîbu'l esmâi'l vâkıa fî'l Hidâye ve'l Hulâsa.

Cevâhirü'l-mudiyye fî tabakâtî'l-Hanefiyye: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Cevahir el Muziat Fi Tabakât el Hanafiyat" olarak kaydedilmiştir.¹⁸⁸ Doğru isimlendirme " Cevâhirü'l-mudiyye fî tabakâtî'l-Hanefiyye " dir. Hanefi alimler hakkında bilgi veren ilk tabakât kitabıdır. Müellif eserini kaleme alırken farklı ilim dallarından yüzyetmiş kadar yazılı ve sözlü kaynağa değinmiştir. Eser alfabetik olarak sıralanmış olup birinci bölümde esmâ-i hüsnâ, ikinci bölümde Hz. Muhammed'in isimleri, üçüncü bölümde Ebu Hanife'nin yer aldığı mukaddime ile başlamakta ve ardından 8. asra kadar yaşamış 2124 alim hakkında bilgi verilmektedir.¹⁸⁹

¹⁸⁴ Kureşî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Kureşî, el-Cevâhirü'l-mudiyye fî tabakâtî'l-Hanefiyye. I, 5-89.; Serkis, Mu'cemü'l- matbûâtî'l- Arabiyye. I, 33.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 99-100, 115.; İbn Kutluboğa, Tâcü't-terâcim fî tabakâtî'l-Hanefiyye. s. 38.

¹⁸⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5286.

¹⁸⁶ Özel, Ahmet. "KUREŞÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 26/ 441-442. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.

¹⁸⁷ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

¹⁸⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5286.

¹⁸⁹ Erbay, Celal. "el-CEVÂHİRÜ'L-MUDIYYE", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 7/ 433-434. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

Tablo 1.32. *Cevâhirü'l-mudîyye fî tabakâtî'l-Hanefiyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5286
Müstensih	Ali b. Muhammad b. Hüsayin b. İsa
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. Miklepli, ve şirazeli. 1'a, 1b ve 2a tezhiplidir.
Boyutları	277 x 165 - 205 x 120 yk. 3+606 s. 6+1212 st. 28 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5286.

Şekil 1.28. *Cevâhirü'l-mudîyye fî tabakâtî'l-Hanefiyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5286.

1.1.1.31. Ekmeluddîn Muhammed b. Mahmud Bâbertî¹⁹⁰ (ö. 786/1384) البابر تي

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi “Akmaleddin Muhammad b. Mahmüd el Bâyburti” olarak kaydedilmiştir.¹⁹¹ Kaynaklarda müellif hakkında 710 yılından sonra dünyaya geldiği ve memleketi Bayburt'a istinaden Babertî, Anadolu'yu kastederek Rumî, Mısır'da vefat etmiş olmasından dolayı da Mısırî olarak anıldığı belirtilmektedir.

¹⁹⁰ Bâbertî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, I, 221-222.; İzzeddin Ali b. Muhammed eş-Şeybânî, el-Lübâb fî Tehzîbü'l-Ensâb, I, 99.; İbn Kutluboğa, Tâcü't-terâcim, s. 66.; Ömer Rızâ Kehhale, Mu'cemü'l-müellifin. XI, 298-299.

¹⁹¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5417.

Anadolu’da eğitim hayatına başlayan müellif, ardından Halep’e, oradan da Kahire’ ye geçerek Kakî, Ebû Hayyân Endelûsî, Mahmud b. Abdurrahman İsfahanî ve İbn Kudame Makdisî gibi ulemadan ilim öğrendi. Fıkıh tedrisatında hocası olan Kakî aracılığıyla, Ebu Yusuf’a kadar intikal eden bir halkanın içinde yer almaktadır. Müellifin talebeleri arasında Seyyid Şerif Cürcânî, Molla Fenari ve Bedreddin Simavî gibi seçkin alimler yer almaktadır. Müellif, 786 yılında Ramazan ayının 19’ unda vefat etti.¹⁹²

Eserleri; Şerhu Muhtasari’l Muntehâ¹⁹³, el İnâye, Şerhu Akîdeti Ehli’s sünne ve’l cemâa, Şerhu’t Telhîs.

Şerhu Muhtasari’l Muntehâ: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şarh Muhtaşâr Muntahâ” olarak kaydedilmiştir.¹⁹⁴ Doğru isimlendirme " Şerhu Muhtasari’l Muntehâ " dır. İbnü’l Hâcib’ in Şerhu Muhtasari üzerine yazılmış bir eserdir.¹⁹⁵

Tablo 1.33. Şerhu Muhtasari’l Muntehâ eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5417
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Kenarları meşin kâğıt kaplı şirazeli, miklepli
Boyutları	267 x 180 - 195 x 100 yk. 2+166 s. 4+331 st. 31 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5417.

¹⁹² Aytekin, Arif. "BÂBERTÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4/ 377-378. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

¹⁹³ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılammıştır.

¹⁹⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5417.

¹⁹⁵ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 154.

Şekil 1.29. *Şerhu Muhtasari'l Müntehâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5417.

1.1.1.32. Feriduddin Âlim b. el Alâ Enderpetî¹⁹⁶ (ö. 786/1384)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Fahreddin Hüsayin b. Manşur b. Mahmud el Farğani” olarak geçmektedir.¹⁹⁷ Hindistanlı Hanefî mezhebi fakîhlerinden olan müellif hakkında kaynaklarda fazla bir bilgi yoktur. Sadece onun büyük Tatar hânı için kaleme aldığı ve ismini ona ithafen koyduğu Tâtârhâniyye isimli fetvâ kitabından bahsedilmektedir. Kâtip Çelebi bir istinsah hatasından dolayı müellifin 286 yılında vefat ettiğini yazmıştır. Esasen müellif 786 yılında vefat etmiştir.¹⁹⁸

Eserleri; Fetava't Tatarhâniyye¹⁹⁹.

¹⁹⁶ Enderpetî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Kâtip Çelebi, Keşf-üz-Zünun 'an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn. I, 268.; Kehhale, Mu'cemü'l-müellifin. V, 52.; Hatîb el-Bağdâdî, Târîhu Bağdat, I, 435.

¹⁹⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4797.

¹⁹⁸ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 154.

¹⁹⁹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Demirkan, Tuğba (2007). “Fetâvâ-yı Tatarhâniyye'nin fıkıh tarihindeki yeri (Aile Hukuku örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi., Kocaman, Maşite Hicret (2022). “el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye'nin el-Kerâhiyye ve'l-İstihsân bölümünün tahlili”. Yüksek Lisans Tezi. İbn Haldun Üniversitesi.

Fetava't Tatarhâniyye (Zadü's sefer Zadü'l müsafir): Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Fetâvâ-ı et - Tâtâr Hâniyat" olarak kaydedilmiştir.²⁰⁰ Doğru isimlendirme "Fetava't Tatarhâniyye " dir. Eser Tuğluk Hükümdarı Firuz Şâh döneminde yazılmıştır. Hatta Firuz Şâh esere kendi isminin verilmesini istemişse de Enderpetî, Emir Tatarhan'la olan dostluğundan dolayı bunu kabul etmemiştir. Eserin birçok yazma nüshası bulunmaktadır.²⁰¹

Tablo 1.34. *Fetava't Tatarhâniyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4797
Müstensih	Muhammad b. Ramazan
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı şemseli, İstanbajlı miklepli ve şirazeli.
Nüsha	5 Adet (4794, 4795, 4796, 7587 numaralı)
Boyutları	210 x 145 - 130 x 75 yk. 282 s. 564 st. 17 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4797.

Şekil 1.30. *Fetava't Tatarhâniyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4797.

²⁰⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4797.

²⁰¹ Koca, Ferhat. "el-FETÂVA't-TATARHÂNİYYE", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12/ 446-447. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

1.1.1.33. Sadüddin Mesûd b. Fahriddîn Ömer b. Burhâniddîn Herevî Horâsânî Teftâzânî²⁰² (ö. 792-1390) التفتازاني

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Taftazani Sadeddin Mesud b. Ömer” olarak kaydedilmiştir.²⁰³ Müellif, 722 yılında Safer ayında Horasan’ın Nesa şehrinin Teftazân kasabasında dünyaya geldi. Kaynaklarda “Sad, Allâme, Allame i Sanî” ve “padişâh ı ulemâ, Hüsrev i dânişmendan” gibi nisbelerle anılmış ve çağdaşı Seyyid Şerîf el Cürçânî’den dolayı da kendisine “Sa’deyn” denilmiştir. Ailesi hakkında detaylı bir bilgi bulunmamakla beraber “Şerhu’t Tasrîfî’l İzzî” adlı eserinde babası Burhaneddin Ömer’in Kâdı olduğundan bahseder. Müellifin hocaları arasında Kutbuddin Râzî ve Ziyaeddin Abdullah b. Sadullah Kazvinî’ nin de isimleri zikredilmektedir. Yaşamının büyük bir bölümünü talebe yetiştirmeye ve kitap telif etmeye ayıran müellif’in, talebeleri içinde Mevlanâ Celaleddin Yusuf Evbehî, Şehabeddin Muhammed Cacermî, Alâeddin Muhammed b. Muhammed Buharî, Ebu’l Hasan Alâeddin Ali b. Musâ Rûmî, Alâeddin Ahmed b. Muhammed Seyrâmî, Kara Davûd, Lutfullah Semerkandî gibi alimler bulunmaktadır. Müellif, 792 yılında Muharrem ayında vefat etmiştir.²⁰⁴

Eserleri; Hâşiye alâ Şerhi Muhtasarı Münthehes-sûl ve’l emel²⁰⁵, Telvîh ila keşfi hakâiki’t Tenkih, Şerhu Telhîsi’l Câmiî’l kebir, Miftâhu’l fikh, Hâşiye ale’l Keşşâf, el Makâsîd, Şerhu’l Akâid, Tehzîbü’l mantık ve’l kelâm, Şerhu’s Şemsiyye fi’l mantık, Zâbitatü intâcil eşkâl, Şerhu Tasrîfî’z Zencanî, el İrşâd (İrşâdü’l hâdî), el Mutavvel fi’l meânî ve’l beyân, el Muhtasar, Şerhu Miftâhi’l ulûm, et Terkîbü’l garîb ve’t tertîbü’l acîb (et-Terkîbü’l celîl), el İsbah fî şerhi dibâceti’l Misbâh fin nahv, et Tahkîk hâşiyetü Dav’en Niamü’s sevabig fî şerhi’l Kelimi’n nevâbig, Nâme.

Hâşiye alâ Şerhi Muhtasarı Münthehe’s- sûl ve’l emel: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Hâşiye Şerh-i Muhtasar el-Müntheha” olarak kaydedilmiştir.²⁰⁶ Doğru isimlendirme " Hâşiye alâ Şerhi Muhtasarı Münthehes-sûl ve’l emel " dir. Eser,

²⁰² Teftâzânî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Taşköprüzâde İsâmüddin Ahmed Efendi, Miftâhu’s-sa’âde ve misbâhu’s-siyâde I, 183, 188, 190-191, 205-208, 211, 320.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s. 135.; Kumbasar, H. Murat. “Taftâzânî (H. 722-792)’nin Eserleri”, EAÜİFD, sy. 25 (2006), s. 145-160.; Hayreddin ez-Ziriklî, el-A’lâm. VIII, 113.

²⁰³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 305.

²⁰⁴ Özen, Şükrü "Teftâzânî", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 40/ 299-308. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

²⁰⁵ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁰⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 305.

Cemâleddin İbnü'l Hâcib'in yazdığı esere Adududdin el İcî' nin yaptığı şerhin haşiyesidir. 770 yılında Zilhicce ayında Hârizm' de yazılmıştır.

Tablo 1.35. *Hâşiye alâ Şerhi Muhtasarı Müntehe's sûl ve'l emel* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 305
Müstensih	Hattat:Ahmed b.Yakub
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam bez kaplı, miklepli, şirazeli.
Boyutları	200 Yk.bb St.398 Sy. 215x90-180x65mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 305.

Şekil 1.31. *Hâşiye alâ Şerhi Muhtasarı Müntehe's sûl ve'l emel*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 305.

1.1.1.34. Ebü'l-Hasen Alî b. Muhammed b. Alî Seyyid Şerîf Cürçânî el- Hanefî²⁰⁷
السيد الشريف الجرجاني (ö. 816/1413)

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi "Seyyid Şerif Ali b. Muhammed el Curcani" olarak geçmektedir.²⁰⁸ Büyük Hanefî alimlerinden olan müellif, 740 yılında Şaban ayının 24' ünde Cürçân yakınlarındaki Takü'de (Tâcü) dünyaya geldi. Mantık ilmine dair Kutbüddin Razî Tahtani' nin (ö. 766/1365) "Şerhu's Şemsiyye ve Şerhu'l Metâli'" isimli eserlerini bizzat kendisinden öğrenmek üzere Herat'a gitmeye karar verdi. Hocası yaşlılığından dolayı eğitime devam edemeyeceğini belirttikten sonra kendisinin Mısır'da bulunan Mübarek Şah' a gidip onda okumasını söyledi. Yaklaşık on yıl kadar kaldığı Mısır'da Bedrettin Simavî (ö. 823/1420) ile edip, şair olan Ahmedî (ö. 815/1412), ve beraberinde hekim Hacı Paşa (ö. 827/1424) ile aklî ilimleri Mübarek Şah' tan (ö. ?), naklî ilimleri ise Ekmeleddin Babertî' den (ö. 786/1384) tahsil ettiler. Müellif, Arap dili, kelâm, felsefe, mantık, astronomi, matematik, mezhepler tarihi, fıkıh, hadis, tefsir, tasavvuf gibi dinî ve aklî ilimlerin neredeyse hepsine dair telif, şerh ve haşiye türünde eserler vermiş, binaenaleyh "allâme" unvanını almıştır. Yaşadığı döneme damgasını vuran müellif, 816 yılında Rebûlâhir ayının 6'sında Şîraz'da vefat etti.²⁰⁹

Eserleri; Şerhu'l Ferâizi's Sirâciyye²¹⁰, Şerhu'l Mevakıf, Şerhu'l Akâidi'l Adudiyye, Şerhu esmai'l hüsnâ, Risale fî beyânî'l fırkatî'n nâciye, Hâşiyetü't Tecrîd, Hâşiye alâ Metâli'l enzâr şerhi Tavâli'l Envar.

Şerhu'l Ferâ'izi's Sirâciyye: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Feraiz Şerh-i" olarak kaydedilmiştir.²¹¹ Doğru isimlendirme " Şerhu'l Ferâ'izi's Sirâciyye " dir. Secâvendî'nin yazdığı bu esere ait bir şerh olup, birçok kez basılmıştır.²¹²

²⁰⁷ Seyyid Şerîf Cürçânî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı, s. 19.; Serkis, Mu'cemü'l- matbûâtı'l- Arabiyye. I, 678-681.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 125-134.; Taşköprüzâde İsmâüddin Ahmed Efendi, Miftâhu's-sa'âde ve misbâhu's-siyâde I, 183, 208, 209, 318-320, 373.

²⁰⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 447.

²⁰⁹ Gümüş, Sadreddin. "CÜRCÂNÎ, Seyyid Şerîf", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 8/ 134-136. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

²¹⁰ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²¹¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 447.

²¹² Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhı Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 165.

Tablo 1.36. *Şerhu'l Ferâ'izi's Sirâciyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 447
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik kırması
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarı, miklebi meşin, ebrulu kâğıt kaplı (Fersude)
Nüsha	3 Adet (339, 9867 numaralı)
Boyutları	57 Yk.bb St.113+4 Sy.220x145-180x100mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 447.

Şekil 1.32. *Şerhu'l Ferâ'izi's Sirâciyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 447.

1.1.1.35. Hafızuddîn.Muhammed b. Şihâb Kerderî el- Harizmî el- Bezzâzî²¹³ (ö. 827/1424) البزازی

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi "İbn i Bazzâz el Kürdi, Hafizeddin Muhammad b. Şahab el Hanafi" olarak kaydedilmiştir.²¹⁴ Müellif, Hârizm' in köyü olan

²¹³ Bezzâzî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Taşköprüzâde, Hadâiku's-Şekâik s. 53-54. Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 169, 177, 187-188.; Serkis, Mu'cemü'l-matbûâtî'l- Arabiyye. I, 555.; Hayreddin ez-Ziriklî, el-A'lâm. VII, 274.

²¹⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5374.

Kerder' den olup İbnü'l Bezzâzî olarakta bilinir. "el Bezzâzî" lakâbı, kendisinin ve babasının bezcilik işiyle meşgul olmalarından dolayı verilmiştir. İlk eğitimini memleketi Saray'da (İdil nehri yakınları) tamamlarken aynı zamanda babasından da ilim okudu. İlmi olarak çok ilerlemişti ve herkes tarafından bilinir olmuştu. Kırım'a ve Bulgaristan'a gidip yıllarca önde gelen âlimlerin rahleyi tedrisinden geçip ilmî münazaralarda bulundu. Ardından yine memleketi Saray'a dönüp, buradan da Anadolu'ya geçiş yaptı. Müellif, usul ve fûrû konusunda dönemin seçkin âlimlerinden sayılmış, İbn Arapşah, Kadı Sadeddin, İbnu'd Deyri ve Muhyiddin Kafiyeçi gibi ulemaya hocalık yapmıştır. Anadolu'da kaldığı dönemlerde Molla Şemseddin Fenârî ile fikir alışverişi ve tartışmaları olmuştur. Müellifin, genellikle fûrû konusunda, Molla Fenârî' nin ise usul konusunda mahir olduğu bilinmektedir. 827 yılında Hac yapmak üzere Mekke'de iken vefat etmiştir.²¹⁵

Eserleri; Fetâva'l Bezzâziyye²¹⁶, Menâkıbu'l İmâmi'l Azam Ebu Hanîfe.

Fetâva'l-Bezzâziyye: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Fetâvay Bazzâziyat" olarak kaydedilmiştir.²¹⁷ Doğru isimlendirme " Fetâva'l-Bezzâziyye " dir. Müellif, "el-Câmiu'l vecîz" veya "Fetâva'l Kerderî" ismiyle de meşhur olmuş bu eserini henüz Anadolu'ya gitmeden evvel 812 yılında yazmıştır. Eseri, kadim Hanefî imamların fikirleriyle sonra gelen Hanefî imamların fetvalarının muteber kaynaklardan süzerek özet niteliğinde hazırlamıştır. Eserde âlimlerin görüşlerine değinirken bunlar üzerinde yorum yaparak fetvaya uygun kararlar vermesi müellifin ilmî kudretini ortaya koymaktadır. Eser, sırasıyla namaz, boşanma, kafiri müslüman yapan kelimeler ve fiiller, müslümanı küfre düşüren kelimeler ve fiiller, kerahiyyat, istihsan konularının ele alındığı altı bölümden oluşmaktadır.

²¹⁵ Özel, Ahmet. "BEZZÂZÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6/ 113-114. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

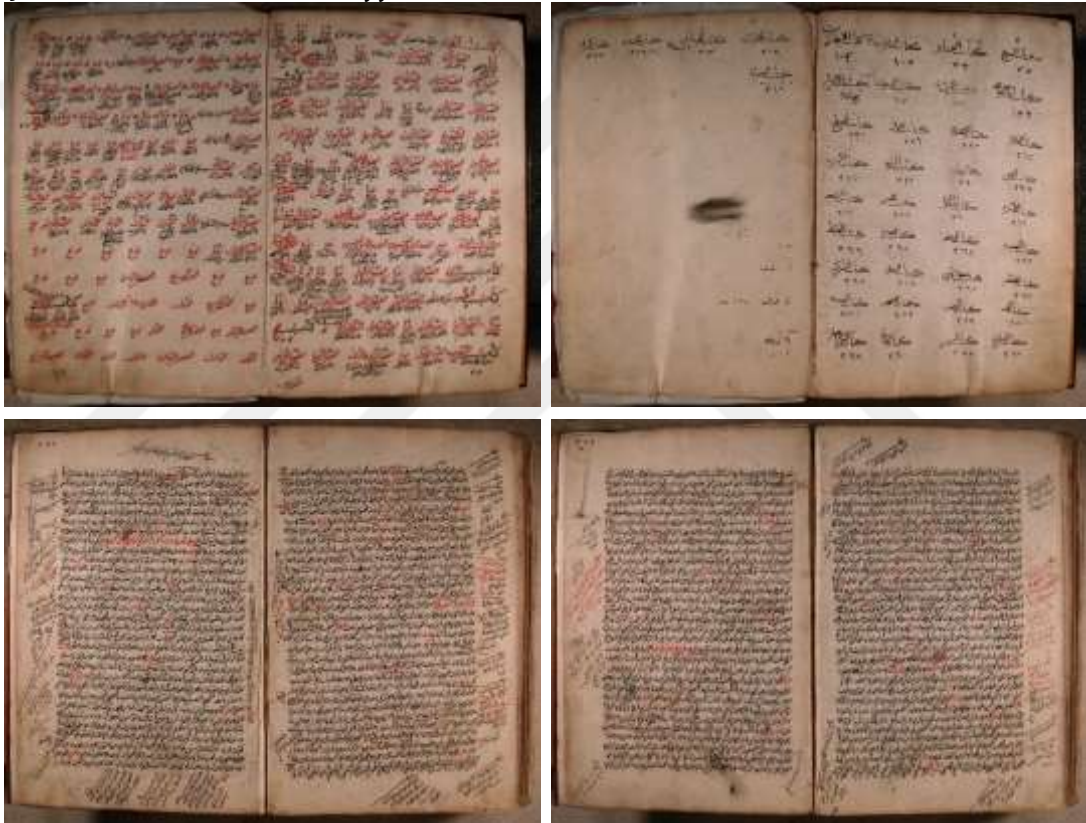
²¹⁶ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Bayram, İbrahim (2007). "Hâfizuddîn Muhammed el-Bezzâzî hayatı ve el-Fetâvâ adlı eseri ışığında fikhî görüşleri". Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi.

²¹⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5374.

Tablo 1.37. *Fetâva 'l-Bezzâziyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5374
Müstensih	İbrâhim b. Abdullah
Yazı Hattı	Tâlik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. şemseli, şirazeli. 1b başlığı yaldız tezhibli.
Boyutları	280 x 160 - 190 x 90 yk. 2+297 s. 3+556 st. 31 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5374.

Şekil 1.33. *Fetâva 'l-Bezzâziyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5374.

1.1.1.36. Ebu Abdullah Şemsüddin Muhammed b. Muhammed Halebî²¹⁸ (ö. 879/1474) ابن أمير حاج

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Amir el Hâc Şamseddin Muhammad b. Muhammad” olarak kaydedilmiştir.²¹⁹ Müellif, 825 yılında Halep’te dünyaya geldi. İlk eğitimini burada aldı. Dedesinin namaz vakitlerini tesbit etmekle muvazzaf olmasından

²¹⁸ İbn Emîri Hâc hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Muhammed b. Ali eş-Şevkânî, el-Bedrû’t-tâli, II, s. 254.; Bağdatlı İsmâil Paşa, İzâhu’l-meknûn fi’z-zeyl ‘alâ Keşfi’z-zunûn ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn, II, s. 597.; Serkis, Mu’cemü’l- matbûâtı’l- Arabiyye, I, 41.

²¹⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5314.

dolayı kendisini İbnü'l Muvakkıt lakabıyla anmışlardır. İbrahim el- Kefernevi, İbn Hatib Nasriyye (ö. 843/1440), Alâ el- Malati ve Şehâbeddin İbnü'r Ressam olmak üzere farklı ulemeden Kurân-ı Kerim, hadis, fıkıh ve belagat ilimlerini okudu. Sonraları gittiği Hama bölgesinde Ali b. Eşkar, Kahire'de İbn Hacer el- Askalani' den hadis sema' etti. Zeynüddin el- Iraki'nin hadis terimlerine dair kaleme aldığı Şerhu'l elfiyye isimli eseri üzerinde çalıştı. Fıkıh alanında İbnü'l Hümâm 'ın derslerine katıldı ve farklı alimlerden icazet aldı. 879 yılında Recep ayının 29' unda Halep'te vefat etti.²²⁰

Eserleri; Halbetü'l mücellî ve buğyetü'l mühtedî fî şerhi Münyeti'l musallî²²¹, et- Takrir ve't tahbîr, Dâî menâri'l beyan li camii'n nüskeyn bi'l Kurân, Ehâsinu'l mehamil fî şerhi'l Avâmil, Tarîfü'l müsterşid hükme ğaras fî'l mescid, Cevabu İbn Emîr an âyeti'l vudû he'l Medeniyye em- Mekkiyye,

Halbetü'l mücellî ve buğyetü'l mühtedî fî şerhi Münyeti'l musallî: Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Halabat el Mücallâ Fi Şarh Münyat el Müşallâ" olarak kaydedilmiştir.²²² Doğru isimlendirme "Halbetü'l mücellî ve buğyetü'l mühtedî fî şerhi Münyeti'l musallî" dir. Eser, Sedidüddin Kaşgari'nin kaleme aldığı "Münyetü'l musallî ve ğunyetü'l mübtedî" isimli esere yazılmış bir şerh olup yazma nüshaları birçok kütüphanede bulunmaktadır.²²³

Tablo 1.38. *Halbetü'l mücellî ve buğyetü'l mühtedî fî şerhi Münyeti'l musallî eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5314
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Bilinmiyor
Boyutları	330x190-220x95, 35 st 375 yk.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5314.

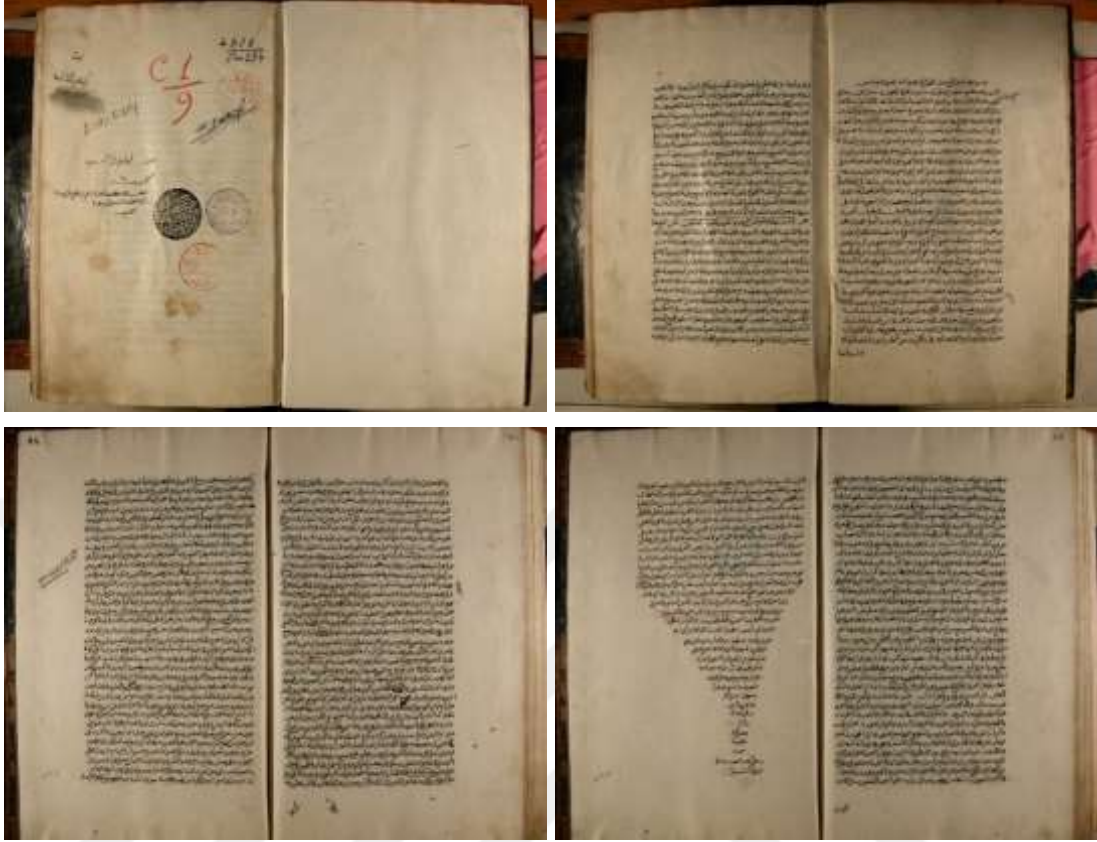
²²⁰ Köse, Saffet. "İBN EMÎRU HÂC", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 19/ 476-477. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

²²¹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²²² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5314.

²²³ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıh Alimleri. "Türkiye Diyanet Vakfı." Sy.197 (2018).

Şekil 1.34. *Halbetü'l mücellî ve buğyetü'l mühtedî fî şerhi Münyeti'l musalli*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5314.

1.1.1.37. Molla Hüsrev Muhammad b. Farâmüz²²⁴ (ö. 885/1480)

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi “Munla Hüsrev Muhammed b. Ferâmurz” olarak kaydedilmiştir.²²⁵ Müellifin asıl adı Mehmed olup, biyografisini yazan Taşköprizade, babasının Ümerai Ferâsiha’ dan Rûmiyyu’l asl Ferâmuz ismiyle bahseder. Dolayısıyla anlaşılan babasının, Rum vilâyeti olarak bilinen Sivas-Tokat civarında yer alan ve bir Türkmen kolu olan Varsak kabilesi beylerinden olduğudur. Fakat Taşköprizade’nin eserini tercüme eden ve ona zeyil yazan Mecdî tarafından yanlış anlaşılma sonucu eserde geçen Ümerai Ferâsiha terkiibini “ümerai France” zannederek Ferâmüz’un mühtedi olduğunu aktarmıştır. Müellifin hayatı hakkındaki bazı yanlış bilgilerin tashih edilmesi sonucunda onun aslının Amasya-Tokat-Sivas bölgesinde bulunan Varsaklar’ a dayandığı belirtilmiştir.

²²⁴ Molla Hüsrev hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. M. Tayyib Gökbilgin, XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livâsı. s. 172, 266, 279, 352.; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, I, 430; II, 151, 656-657, 665.; Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, I, 292-293.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 302-303.

²²⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6860.

Bazı eserlerde Fatih Sultan Mehmet'in, Molla Hüsrev'e büyük sevgi ve saygı duyduğu hatta onun hakkında zamanın Ebû Hanife'si diyerek övdüğü anlatılır. Osmanlı hukuk tarihinin yapıtaşlarından olan müellif, padişahın divanında gerçekleştirilen ilmi münazaralarda reîsülulema unvanıyla hakemlik yapmıştır. Müellif, Fıkıh Usûlü ve Fıkıh olmak üzere Tefsir, Arap dili, Şiir ve Hat sanatı gibi farklı sahalarda eserler yazmıştır. Fıkıh usulü üzerine yazdığı Mir'âtü'l usul'ü ve Fıkıh alanında yazdığı Dürerü'l hükkâm eseri Osmanlı medreselerinde ders olarak okutulmuştur. Talebeleri arasında Zenbilli Ali Efendi (ö. 932/1526), Fenârî Hasan Çelebi (ö. 891/1486), Molla Hasan Samsuni, Yusuf b. Cüneyt et- Tokadî ve Molla Muhyiddin Mehmed Manisalıoğlu gibi âlimler sayılmaktadır. Müellif, 885 yılında vefat etmiş ve cenazesi Bursa'daki Hüsrev Medresesi'nin hazînesine defnedilmiştir.²²⁶

Eserleri; Dürerü'l hükkâm fî şerhi Gureri'l ahkâm²²⁷, Mirkatü'l vüsul ilâ ilmi'l usûl, Hâşiye ale't Telvîh, Hâşiye alâ Envârî't tenzil li'l Beyzâvî, Hâşiye alâ Hâşiyeti'l Muhtasar li's Seyyid Şerîf, Şerhu Usûli'l Pezdevî, Risâletü'l velâ, Nakdû'l efkâr fî reddi'l enzar, Vasiyetname.

Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Dürar el Hükkâm" olarak kaydedilmiştir.²²⁸ Doğru isimlendirme "Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm" dir. Yıllarca Kadılık ve Kazaskerlik yapan müellif, elde ettiği tecrübelerinden yola çıkarak Gurerü'l ahkâm isimli muhtasar eserini kaleme almıştır. Osmanlı' da resmî bir hukuk metni olan esere Düreru'l hukkâm adıyla bu eseri şerh etmiştir.²²⁹

²²⁶ Koca, Ferhat. "MOLLA HÜSREV", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30/ 252-254. İstanbul: TDV Yayınları, 2020. Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 203.

²²⁷ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Aygün, Abdurrahim (2009). "Dürer kitabı çerçevesinde Molla Hüsrev'in fıkhi görüşleri". Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi.; Akgün, Ali Rıza (2014). "Molla Hüsrev'in "Dürerü'l-Hükkâm" adlı eserinde Şâfiî Mezhebine isnat edilen görüşlerin tahkik ve tahlili (ibadetler bölümü)". Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.; Torbalı, Evren (2018). "Molla Hüsrev'in Dürer isimli eserinde küllî kâideler". Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi.; Atlı, Yusuf (2019). "Molla Hüsrev'in Dürer'inde Hanefilere yönelik itirazların değerlendirilmesi" Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi.; Erdoğan, Enes (2020). "Atâullah Mehmed Efendi'nin (ö. 1127/1715) Mecmûa-i Atâiyye'sinde Müfta Bih Meseleler (Molla Hüsrev'in Düreru'l-Hukkâm Şerhu Gureri'l-Ahkâm adlı eseri ile mukayeseli olarak aile hukuku Örneği)" Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi.; Munçak, Muhammedtrsun (2022). "Molla hüsrev'in "dureru'l-hukkam" adlı eserinde fıkhi kaideler". Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi.

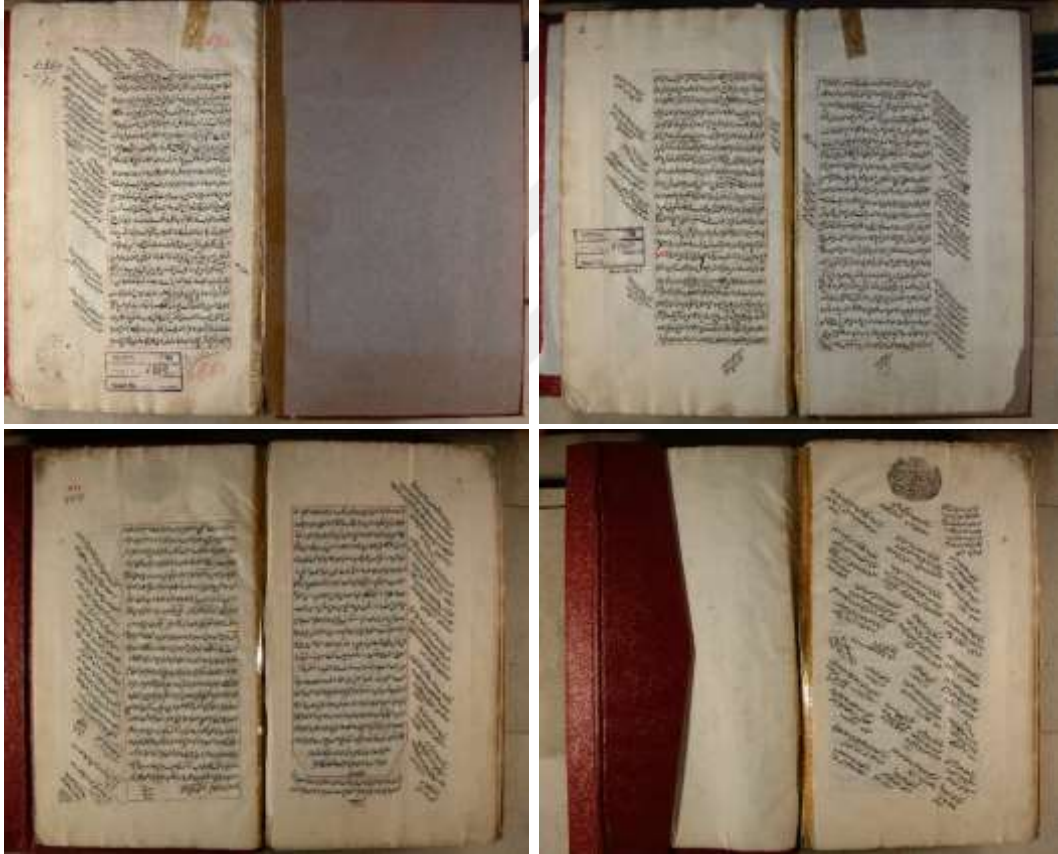
²²⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6860.

²²⁹ Özel, Ahmet. Hanefî Fıkıhî Âlimleri, Ankara: TDV Yayınları, 2018, s. 204.

Tablo 1.39. *Dürerü'l-hükkâm fi şerhi Gureri'l-ahkâm* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6860
Müstensih	Ömer b. Abdullah
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı, miklepli, şirazeli (1 sayfa adi tezhipli)
Nüsha	12 Adet (452, 4779, 4784, 5343, 6702, 7370, 7499, 7580, 9849, 9925, 9955 numaralı)
Boyutları	184 Yk.366 Sy.37 St.308x198-215x115mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6860.

Şekil 1.35. *Dürerü'l-hükkâm fi şerhi Gureri'l-ahkâm*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6860.

1.1.1.38. İbn-i Kemal Şemseddin Ahmed b. Süleyman²³⁰ (ö. 940/1534)

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi “Şems ed-din Ahmed b. Süleyman” olarak geçmektedir.²³¹ Müellifin asıl ismi Şemseddin Ahmed’ tir. 873 yılında Zilkâde ayında

²³⁰ Kemalpaşazâde hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 21, 22.; Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn. II, 1933.; Hüseyin Hüsameddin Yaşar, Amasya Tarihi, III, 224, 227, 230.; Feridun Ahmed Bey, Münşeatü's-selâtin, I, 454, 489.; Hoca Sâdeddin Efendi, Tâcü't-tevârih, II, 615.;

²³¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6664.

dünyaya geldi. Dedesi Kemal Paşa, Şehzade Bayezid'e lalalık yaptığı için Kemalpaşazâde veya İbn Kemal diye anılmıştır. Doğduğu yerle alakalı Tokat, Edirne, ve Amasya olmak üzere farklı rivayetler vardır. Kurân-ı Kerim'i hıfzettikten sonra Amasya'nın tanınmış alimlerinden Arap ve Fars dili, Mantık ilmini öğrenen müellif, önce askerîye'ye girdi ve ardından altı bölük sipahisi göreviyle II. Bayezid'in seferlerinde bulundu. Önce Edirne'deki Ali Bey (Taşlık) Medresesinde daha sonra ise Üsküp'teki İshak Paşa Medresesinde, Halebiye ve Üç Şerefeli medreselerinde görev yaptı. İlerleyen yıllarda Edirne kadılığı ve Anadolu kazaskerliği görevlerinde bulundu. Yaşadığı dönemde çalıştığı üç padişahın da sevgisini ve takdirini kazanan müellif, tefsir, fıkıh, hadis gibi başta islamî ilimler olmak üzere tıp, edebiyat, tarih, felsefe ve dil alanlarında da eser vermiş müstesna bir şahsiyettir. 940 yılında Şevval ayında vefat eden müellifin cenazesi Edirnekapı'da bulunan Mahmud Çelebi Zâviyesi'ne defnedildi.²³²

Eserleri; Eşkâlü'l ferâ'iz²³³, Tağyîrû't Tenkîh, Hâşiye ale't Telvîh, Islâhu'l- Vikâye, Hâşiye ale'l Hidâye, Fetavâ, Mühimmâtü'l müfti.

Eşkâlü'l ferâ'iz: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şerh el Feraiz” olarak kaydedilmiştir.²³⁴ Doğru isimlendirme " Eşkâlü'l ferâ'iz " dir. İslâm miras hukukunun klasik adı olan ferâiz ilmi, bu sahada yazılan müstakil eserlerin yanı sıra ilk yıllardan itibaren fûrû-i fıkıh eserlerinde de “kitabü'l ferâiz” babı altında ayrı bir fasıl olarak incelenmiştir.

Tablo 1.40. Eşkâlü'l ferâ'iz eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6664
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih kırmısı
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Kâğıt kaplı, şirazeli, miklepsz.
Nüsha	2 Adet (4805 numaralı)
Boyutları	10 Yk.20+1 Sy.bb St.211x171-bxbmm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6664.

²³² Turan, Şerafettin. "KEMALPAŞAZÂDE", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 25/228. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.

²³³ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²³⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6664.

Şekil 1.36. *Eşkâlü'l'ferâ'iz*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6664.

1.1.1.39. Molla. Miskin. Muinüddin Muhammed b.. Abdillâh.(İbrâhim).el-Ferâhi el-Herevî235 (ö. 954/1547) ملا مسكين

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Molla Miskin Mu’in ed din el Haravi” olarak kaydedilmiştir.²³⁶ Müellif hakkında şu anda Afganistan sınırları içinde kalan Herat şehrinde kadılık yapması dışında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.²³⁷

Eserleri; Şerhu Kenzü'd-dekâ'ik²³⁸, Ta'lîka alâ kavli şihâbi't telhîs, Ravzatü'l cenne, Ta'lîka alâ kavli şihâbi't telhis, Fesâhatü'l kelâm.

²³⁵ Molla Miskin hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Ömer Nasuhi Bilmen, Hukuku İslamiyye ve Istılahatı Fıkhiyye Kamusu I, 434. Serkis, Mu'cemü'l- matbûâtı'l- Arabiyye. I, 316; II, 1795.; Ömer Rızâ Kehhale, Mu'cemü'l-müellifin. XII, 312.

²³⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 627.

²³⁷ Şenel, Abdulkadir. "MOLLA MİSKİN", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30/ 259. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.

²³⁸ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

Şerhu Kenzüd dekâ'ik: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şerh Kenz ed-Dekaik” olarak kaydedilmiştir.²³⁹ Doğru isimlendirme "Şerhu Kenzü'd-dekâ'ik" dir. Ebü'l Berekat en- Nesefi 'nin, Hanefî fıkıhına dair kaleme aldığı Kenzü'd-dekâ'ik'in şerhidir.

Tablo 1.41. *Şerhu Kenzü'd-dekâ'ik* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 627
Müstensih	Yusuf b. Abdullah el-Cuşi
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin, şemseli, ıstambajlı, miklepli, şirazeli
Nüsha	2 Adet (9899 numaralı)
Boyutları	334 Yk.23 St.667 Sy.210x145-140x90mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 627.

Şekil 1.37. *Şerhu Kenzü'd-dekâ'ik*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 627.

²³⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 627.

1.1.1.40. İbrâhim b. Muhammed.b. İbrâhim.el-Halebî²⁴⁰ (ö. 956/1549) إبراهيم بن محمد الحلبى

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Halebi İbrahim Muhammed b. İbrahim” olarak kaydedilmiştir.²⁴¹ Müellif 860’lı yıllarda Halep’te dünyaya gelmiştir. Halep ve Şam’da bir süre ilim tahsil edip daha sonra Kahire’ye gitmiş ve orada Suyutî gibi dönemin önde gelen alimlerinden tefsir, hadis ve kıraat dersleri almıştır. Hilmi ve ibadete düşkünlüğü ile tanınan Halebî, 906 yılında İstanbul’ gelerek Fatih camiinde imamlık görevinde bulunmuş ve daha sonra Sâdi Çelebi tarafından Fatih’te yaptırılan dârülkurrâ’ya müderris tayin edilmiştir. Görevi başında iken 956 yılında vefat eden müellifimiz Edirnekapi Mezarlığı’na defnedilmiştir. Fakat kabrinin olduğu parsel yol yapımı sebebiyle 1971 yılında ortadan kaldırılmıştır.²⁴²

Eserleri; Mülteka’l ebhur²⁴³, Gunyetü’l mütemellî fî şerhi Münyeti’l musallî²⁴⁴, Muhtasarı Gunyeti’l mütemellî (Halebî sağır), Ni‘metü’z zeri’a fî nusreti’ş şeri’a, er-Rahs ve’l vaks li müstehîlli’r raks, el- Kıyam’ inde zikri veladeti Resûlillah, Risâle fî’r red alâ men i’tekade İslâme Âzer, Şerhu’l ebyât, Nazmü sîreti’n nebî ve şerhu, Muhtasarü’l Cevâhiri’l mudıyye fî tabakâtı’l Hanefiyye, Muhtasarı Fetâvâyı Tatarhâniyye, Kitâbü Fusûli’l erba’în, Tesfîhü’l gabî fî tenzih İbn Arabî, Ta’likât ale’l Hidaye.

²⁴⁰ Halebî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Taşköprüzâde İsmâüddin Ahmed Efendi, eş-Şekâ’iku’n-nu‘mâniyye fî ‘ulemâ’i’l-devleti’l-Osmâniyye. s. 499-500.; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, I, s. 94.; Şemseddin Sâmî, Kamûsü’l-a’lâm, I, 568.; Kehhale, Mu’cemü’l-müellifin. I, 80.

²⁴¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 434.

²⁴² Has, Şükrü Selim. "HALEBÎ, İbrâhim b. Muhammed", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 15/ 231-232. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

²⁴³ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Erdem, Salim (1998). “İslam Hukuk tarihinde Halebi ve Mültekadaki metodu”. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi., Özcan, Tahsin (2009). “İbrahim Halebî’nin Mültekal Ebhur Adlı Eserindeki Vakıf Hukuku ile İlgili Ahkam Üzerine Bir Değerlendirme”. Uluslararası Antep-Halep Vakıfları Sempozyumu Bildirileri., Sürat, Süleyman (2019). “Molla Hüsrev’in Gururu’l-Ahkâm’ı ile İbrahim el-Halebî’nin Mülteka’l-Ebhur ‘unun Mu’âmelât hukuku bağlamında karşılaştırılması (Buyu, icâre, şirket, vekâlet, havâle, kefâlet, rehin konuları örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi., Afacan, Sefa (2020). “Mültekâ’nın ibadet bölümünde Ebu Yusuf’a nispet edilen görüşler (Tahâret ve namaz örneği)”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi., Bayram, Sinan (2022). “Mülteka’l-Ebhur şerhlerinde usûl (İcâre bahisleri örnekliğinde)”. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi., Çetinkaya, Yakup (2022). “Mülteka’l-Ebhur’ un Osmanlı hukukundaki yeri ve önemi.” Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi., Güner, Mustafa (2022). “Tercüme-i Mülteka’l-ebhur ‘un (Mevkûfât) kaynakları (İbâdât bahisleri örnekliğinde)”. Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi.

²⁴⁴ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılammıştır.

Mülteka'l ebhur: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Mülteka nur” olarak kaydedilmiştir.²⁴⁵ Doğru isimlendirme " Mülteka'l ebhur " dur. Halebî'nin meşhur eseridir. 17.000'den fazla fikhî meseleyi içermektedir. Eser, Kudûrî 'nin el- Muhtasar'ı ile el- Muhtâr, Ebu'l Berekât en- Neseî 'nin Kenzü'd dekkâ'ik ve Buhârî'nin el- Vikâye'si gibi Hanefî fikhının önemli eserlerinden yararlanılarak meydana getirilmiştir. Osmanlı medreselerinde okutulan eser aynı zamanda Osmanlı kadı ve müftülerinin kaynak kitaplarından olmuştur.²⁴⁶

Tablo 1.42. Mülteka'l ebhur eserinin fizikî özellikleri:

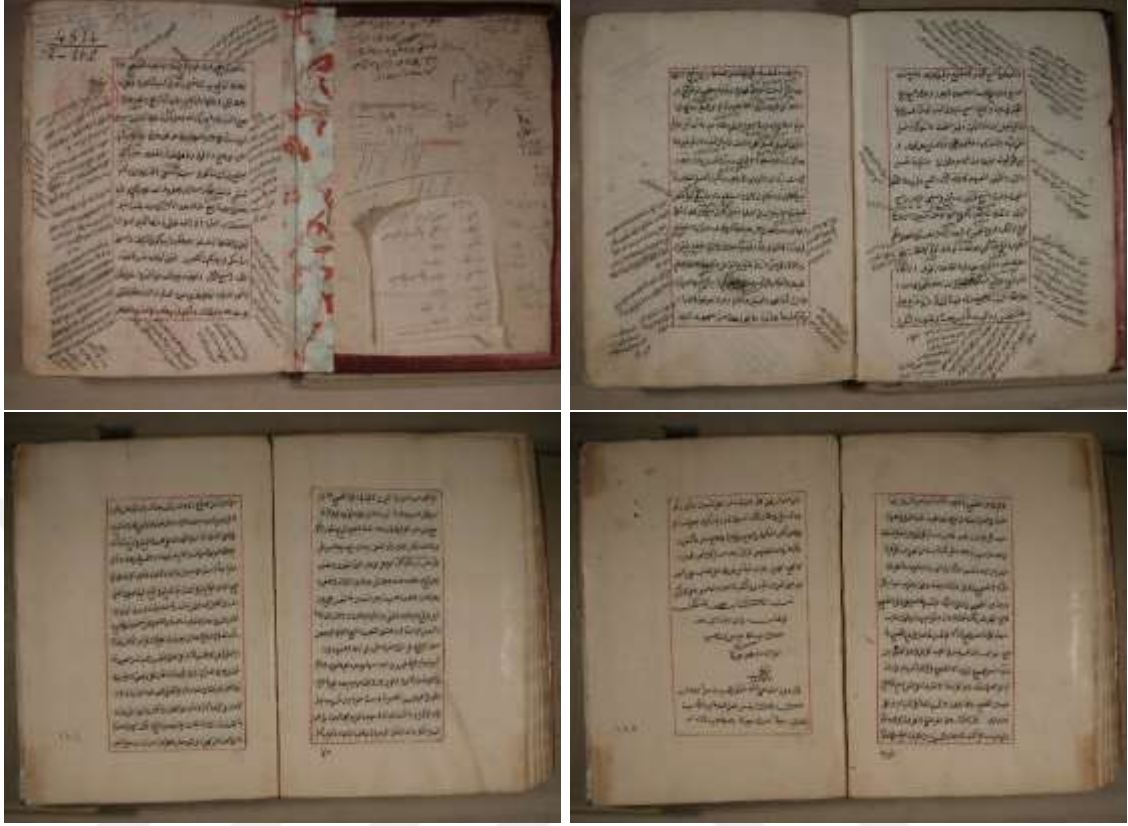
Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 434
Müstensih	Musa b.Hasan b.Hasan
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarı, miklebi meşin, ebrulu kâğıt kaplı (Fersude)
Nüsha	16 Adet (151, 155, 158, 159, 216, 389, 402, 411, 477, 485, 4800, 7352-1, 9868, 9871, 9916 numaralı)
Boyutları	185 Yk.15 St.368 Sy.210x145-145x75mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 434.

²⁴⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 434.

²⁴⁶ Has, Şükrü Selim. "MÜLTEKA'I-EBHUR", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 31/ 548-551. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.

Şekil 1.38. *Mülteka'l ebhur:*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 434.

Gunyetü'l mütemellî fî şerhi Münyeti'l musallî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Gunyet el Mütemalli” olarak kaydedilmiştir.²⁴⁷ Doğru isimlendirme " Gunyetü'l mütemellî fî şerhi Münyeti'l musallî " dir. Halebî kebîr diye meşhur olan bu eser, Sedîdüddin Kaşgar'ın (ö. 705/1305) Münyeti'l musallî isimli eserine yazmış olduğu şerhtir. Medreselerde uzun senelerce ders kitabı olarak okutulmuştur.

Tablo 1.43. *Gunyetü'l mütemellî fî şerhi Münyeti'l musallî* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 609
Müstensih	Abdul-Celil b. Muhammed
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarı, miklebi meşin, ebrulu kâğıt kaplı, şirazeli (Fersude)
Nüsha	9 Adet (6, 424, 581, 4766, 6711, 7002-1, 9174, 9935 numaralı)
Boyutları	230 Yk.19 St.459 Sy.205x135-150x70mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 609.

²⁴⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 609.

Şekil 1.39. *Gunyetü 'l mütemellî fî şerhi Münyeti 'l musalli*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 609.

1.1.1.41. Şemsüddin Muhammed b. Hüsâmuddîn el Horasâni el- Kuhistânî²⁴⁸ (ö. 962/1555) الفهستاني

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Uhustâni Şems ed din Muhammed b.Hüsamed din el-Horasani” olarak kaydedilmiştir.²⁴⁹ Müellif Horasan’ın beldelerinden olan Kuhistan’da dünyaya geldi. Hükümdar Muzaffer Hüseyin Mirza devrinde Şeyhülislâm Herevî’nin öğrencisiydi. İsmüddin el-İsferâyînî ile aynı dönemde okudular. Kitap istinsah ederek hayatını idame ettiriyordu. Kuvvetli bir hafızası olan müellif, fıkıh alanında ilerleyerek fetva vermeye başlamıştı. 916 yılında Özbekler’ in elinden Horasan’ı alan Şah İsmail, Şîî faaliyetlerinde bulunarak Sünnî ulemaya baskı yapınca müellif, Buhara’da inzivaya çekilmeye karar verdi. Câmi’u’r-rumûz isimli kitabının ön çalışmasını da burada tamamlamıştı. Ardından bir süre Buhara müftüsü olarak görev yaptı. Burada şöhreti iyice yayılan müellif bütün Mâverâünnehir bölgesinde fetva mercii

²⁴⁸ Kuhistânî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Abdülhay b. Ahmed İbnü’l-İmâd, Şezerâtü’z-Zeheb fî ahbarî men zeheb, VIII, s. 300.; İbnü’l-Gazzî, Dîvânü’l-İslâm IV, s. 35.; Serkis, Mu’cemü’l-matbûâtî’l- Arabiyye. II, 1533, 1581.

²⁴⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 472.

haline geldi. Müellifimiz, 962 yılında Buhara’da vefat etmiştir. Ayrıca ölüm tarihiyle ilgili olarak 950 (1543) civarı, 953 (1546) ve 963 (1556) yılları da verilmektedir.²⁵⁰

Eserleri; Câmi’u’r rumûz²⁵¹, Câmiu’l mebâni li mesâ’il (fî şerhi) fıkhi’l Keydânî²⁵², Hâşiye ale’l Fevâid.

Câmi’u’r rumûz: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Cami el Rumuz fî Şerhi’l Nikaye” olarak kaydedilmiştir.²⁵³ Doğru isimlendirme " Câmi’u’r rumûz " dur. Eser, Burhânüşşerîa’nın “vikâyetü’r rivâye” isimli eserine Sadrüşşerîa’nın kaleme aldığı en Nukâye adlı muhtasarın şerhidir. Kâtib Çelebi eserinde Câmi’u’r rumûz’u en faydalı şerhlerden biri olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Tablo 1.44. *Câmi’u’r rumuz eserinin fizikî özellikleri;*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 472
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talîk
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin, şemseli, ıstambajlı, miklepli, şirazeli
Boyutları	540 Yk.25 St.1077 Sy.205x130-150x70mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 472.

Câmiu’l mebâni li mesâili (fî şerhi) fıkhi’l Keydâni: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Cami el-Mebani fî Şerh Fıkh el Keydani” olarak kaydedilmiştir.²⁵⁴ Doğru isimlendirme " Câmiu’l mebâni li mesâili (fî şerhi) fıkhi’l Keydâni " dir. Fâzıl en Neseî el Keydânî’nin el Muḳaddimetü’l Keydâniyye isimli eserinin şerhidir. Özellikle Mâverâünnehir bölgesinde şöhret kazanmıştır.

²⁵⁰ Yaman, Ahmet. "KUHİSTÂNÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 2/348. İstanbul: TDV Yayınları, 2002.

²⁵¹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁵² Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁵³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 472.

²⁵⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 674/2.

Tablo 1.45. *Câmiu'l mebâni li mesâili (fî şerhi) fıkhi'l Keydâni eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 674/2
Müstensih	Hattat:Sadi b.Muhammed
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. şemseli ve şirazeli, miklepli.
Boyutları	32 Yk.25 St.61 Sy.215x140-155x75mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 674/2.

1.1.1.42. Zeynüddin b. İbrâhim b. Muhammed Mısri²⁵⁵ (ö. 970/1563) زين الدين ابن نجيم

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “İbn Nücayn el Mısri Zeyneddin İbrahim b.Muhammed b. Ebi Bekr” olarak kaydedilmiştir.²⁵⁶ Müellif, 926 yılında Kahire’de dünyaya geldi. Şerefeddin el- Bulkini, İbnü’ş-Şelebi, Ebu’l Feyz es- Sülemî, İbnü’l Halebi ve Şukayr el- Mağribi gibi dönemin önde gelen alimlerinden ilim tahsil etmeye başladı. Küçük yaşta ders ve fetva vermeye başladı. Kısa sürede Mısır’ın önde gelen Hanefî ilim adamlarından olan Nüceym, Şeyh Süleyman el- Hudayri aracılığıyla tasavvufa yönelip tarikata girdi. Müellifimiz 8 Recep 970 tarihinde Kahire’de vefat etti.²⁵⁷

Eserleri; Fethu’l gaffâr fî Şerhi’l Menâr²⁵⁸, el Fevâ'idü’z Zeyniyye fî mezhebi’l Hanefiyye²⁵⁹, el- Bahrü’r râ’ik, el- Eşbâh ve’n nezâ’ir, el- Fetâva’z- Zeyniyye (Fetâvâ İbn Nüceym), er-Resâilü’z- Zeyniyye.

Fethu’l ğaffâr fî Şerhi’l Menâr: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Feth el-Gaffar Şerh el-Manâr” olarak kaydedilmiştir.²⁶⁰ Doğru isimlendirme " Fethu’l ğaffâr fî Şerhi’l Menâr " dır. Ebu’l Berekât en-Nesefi ’nin Menârü’l-envâr isimli eserine dair yazmış olduğu şerhtir.

²⁵⁵ İbn Nüceym hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü’l-behiyye fî terâcimi’l Hanefiyye. s. 113, 134-135.; Serkis, Mu’cemü’l- matbûâtı’l- Arabiyye. I, 265-266, 375, 828.; Zeydan, Corci. Târîhu edebi’l-luġati’l-Arabiyye. III, s.358.; Nevîzâde Ataullah, Hadâ’iku’l-hakâ’ik fî tekmileti’ş-Şekâik I, 34.

²⁵⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 625.

²⁵⁷ Özel, Ahmet. "İBN NÜCEYM, Zeynüddin", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 20/ 236-237. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.

²⁵⁸ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

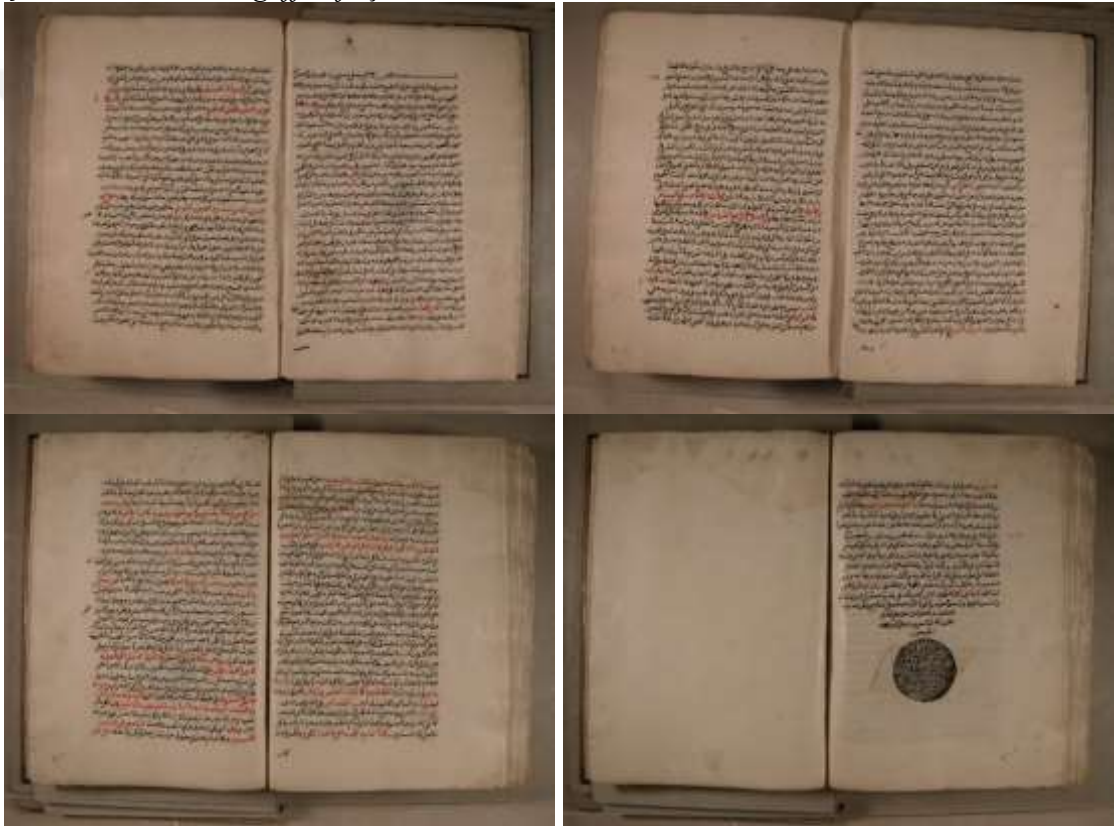
²⁵⁹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁶⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 625.

Tablo 1.46. *Fethu'l ğaffâr fî Şerhi'l Menâr* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 625
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin, şemseli, ıstambajlı, miklepli, şirazeli
Boyutları	231 Yk.27 St.462 Sy.210x145-150x95mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 625.

Şekil 1.40. *Fethu'l ğaffâr fî Şerhi'l Menâr*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 625.

el- Fevâidü'z Zeyniyye fî mezhebi'l Hanefiyye: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Fevaid ez Zihniyat fî Fıkh el Hanefiyyat" olarak kaydedilmiştir.²⁶¹ Doğru isimlendirme " el- Fevâidü'z Zeyniyye fî mezhebi'l Hanefiyye " dir. Müellifin Mecelle 'nin hazırlanmasında kaynak kitaplardan biri olan el- Eşbâh ve'n nezâ'ir isimli eserinden önce yazdığı bu eser, çeşitli konularla ilgili genel kaide ve istisnaları içermektedir.

²⁶¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7170.

Tablo 1. 47. *el- Fevâidü’z Zeyniyye fî mezhebi’l Hanefiyye* eserinin fiziki özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7170
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, miklepli, şemseli, şirazeli, ıstambajlı
Boyutları	51 Yk.100 Sy.19 St 205x150-135x55mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7170.

Şekil 1.41. *el- Fevâidü’z Zeyniyye fî mezhebi’l Hanefiyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7170.

1.1.1.43. Takıyyüddin Mehmed Birgivi Mehmed Efendi²⁶² (ö. 981/1573)

Yusuf ağa Kütüphanesi’nde müellifin ismi “Birgivi Muhammed b. Pir Ali” olarak kaydedilmiştir.²⁶³ Müellif, 929 yılında Cemâziyelevvel ayının 10’ unda Balıkesir’de dünyaya geldi. Tam adı Takıyyüddin Mehmed olan fakat Birgivi Mehmed Efendi olmakla

²⁶² Birgivi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, IV, s. 121.; Ömer Rızâ Kehhale, Mu’cemü’l-müellifin. IX, 123-124.; Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, I, s. 253-256.; Arslan, Ahmet Turan. İmam Birgivi ve Arapça Tedrisatındaki Yeri. Doktora tezi. MÜİF.

²⁶³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9176/1.

birlikte halk arasında Birgili olarak da tanınmaktadır. Babası Pîr Ali Zaviye mensubu alim ve zahit birisi olup Balıkesir’de müderrislik yapmaktaydı. Balıkesir Çay mahallesinde bulunan kabri halen ziyaret edilmektedir. Birgivî, ilk eğitimini Arapça, Mantık, diğer bazı ilimlerle birlikte aldı ve aynı zamanda Kur’an’ı da hıfzetti. Ardından İstanbul Mahmutpaşa semtinde bulunan Küçük Şemseddin Efendi’ den ilim okudu. Daha sonra Haseki Medresesi’nde okuyup dönemin meşhur ulemasından ders aldı. Müellif, son derece vakur sahibi, dürüst ve tavizi olmayan bir ilim adamıydı. Nitekim yaşadığı çağda yaygın olmasına rağmen kaleme aldığı herhangi bir eserini hiçbir devlet adamına ithaf etmemiştir. Hatta devletin ileri gelenleri başta olmak üzere her kademede bulunan yönetici ve memurların yaptığı hataları hiç çekinmeden dile getirmiştir. Müellif, 981 yılında yaptığı İstanbul seyahatinde iken vebaya yakalanması sonucu vefat etti ve Birgi’ de defnedildi.²⁶⁴

Eserleri; Muaddilü’s salât²⁶⁵, es- Seyfü’s sârim fî ademi cevâzi vakfî’l menkûl ve’d derâhim, İnkazü’l halikîn, Zührü’l müteehhilîn ve’n nisâ fî tarîfi’l athâr ve’d dimâ.

Muaddilü’s salât: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Cami er-Rumuz fî Şerhi’l Nikaye” olarak kaydedilmiştir.²⁶⁶ Doğru isimlendirme " Muaddilü’s salât " dir. Namazın tadîl-i erkânı ile alakalı meseleleri anlatan eser, 975 yılında tamamlanmıştır. Niğdeli Musa b. Ahmed, İsmail Niyazi Efendi, Güzelhisari, Ebu’l -Hasan Muhammed b. Abdurrahman es- Senedî ve Ebu Bekir el- Erzurumî tarafından eserin şerhleri yapılmıştır.²⁶⁷

Tablo 1.48. Muaddilü’s salât eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 9176/1
Müstensih	Ahmed b. Abdülkerim b. Muhammed b. Muhammed
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı, miklepli
Nüsha	3 Adet (30, 7254-7 numaralı)
Boyutları	217 x 110 - 130 x 52 - yk. 35 s. 69 st. 19 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9176/1.

²⁶⁴ Hanzade, Nazım. (2022). “İmam Birgivî İctihad Ve Taklid Anlayışı”. Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 696–712.

²⁶⁵ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁶⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9176/1.

²⁶⁷ Yüksel, Emrullah. "BİRGİVÎ". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 26/191-194. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.

Şekil 1.42. *Muaddilü's salât*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9176/1.

1.1.1.44. Ebussuûd Efendi²⁶⁸ (ö. 982/1574) إِبْرَاهِيمُ السَّعُودِ أَفَنْدِي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Ebu es Suud” olarak kaydedilmiştir.²⁶⁹ Müellif, 17 Safer 786 yılında İstanbul’da dünyaya geldi. İlk tahsilini “hünkâr şeyhi” olarakta bilinen babası Şeyh Muhyiddin Muhammed Yavsî’den aldı. Annesi Sultan Hatun, meşhur Türk astronom ve Matematikçi Ali Kuşçu’nun kızı veya yeğenidir.

Eserleri; Fetâvâ-yı Ebüssuûd Efendi²⁷⁰, İrşâdü’l aklî’s selîm, Maâkîdü’t tırâf fî evveli sûreti’l- feth mine’l Keşşaf, Tefsîru sûreti’l- Furkan, Tefsîru sûreti’l Müminîn,

²⁶⁸ Ebüssuûd Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti’nin İlmiye Teşkilâtı. s. 235.; İlmiye Salnâmesi, s. 376-386.; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, I, 169-170.; Peçuylu İbrâhim, Târîh-i Peçevî, I, s. 55.; İbn Hallikân Ebü’l-Abbas Ahmed b. Muhammed, Vefeyâtü’l-a’yân ve enbâ’ü ebna’i’z-zamân II, 119-124.

²⁶⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 670/2.

²⁷⁰ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Düzenli, Pehlul (2012). “Şeyhülislam Ebussuud Efendi ve Fetvaları” Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.; Ercümen, Şeyma (2014). “Ebussuûd Efendi’nin fetvâları ile Cerîde-i İlmiye fetvalarının mukayesesî”. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi.; Battal, Bengisu (2017). “Şeyhülislam Ebussuûd Efendi fetvaları ışığında klasik dönem Osmanlı Hukukunda zimmilik statüsü.” Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.; Sarıcık, Murat (2004). “Ebussuud Efendi nin Fetvalarında Seyyidler”. SDÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi.; Düzenli, Pehlul (2005). “Şeyhülislam Ebussuûd Efendi Fetvaları Işığında Osmanlı Sünniliği” Marife.; Eliaçık, Muhittin (2019). “Ebussuud Efendi’nin Mükeyyifatla İlgili Fetvaları”. Sobider (Sosyal Bilimler Dergisi); Eliaçık, Muhittin (2019). “Şeyhülislâm Ebussuud Efendi’nin Şiir ve Edebiyatla İlgili

Sevâkıbü'l enzâr fî evâili Menâri'l envâr, Risâle fî vakfi'l arâzî ve ba'zı ahkâmî'l vakf, el- Kasâidü'l Arabiyye.

Fetavâ-yı Ebüssuûd Efendi: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fetvalar” olarak kaydedilmiştir.²⁷¹

Tablo 1.49. *Fetavâ-yı Ebüssuûd Efendi eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 670/2
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı bez, ebrulu kâğıt kaplı, şirazeli.
Boyutları	5 Yk.bb St.8 Sy.205x140 -145x85mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 670/2.

Şekil 1.43. *Fetavâyı Ebüssuûd Efendi*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 670/2.

Fetvâları” Social Science Studies.; Eliaçık, Muhittin (2019). “Şeyhülislâm Ebussuud Efendi’nin Şiir/Şair Üzerine fetvâları” Asosjournal.; Bostan, İdris (2022). “Fetvanın Osmanlı Yönetimi ve Toplum Üzerindeki Etkisi: Ebüssuûd Efendi’nin Kıbrıs ve İnebahtı Fetvâları.” Tarih Dergisi / Turkish Journal of History.

²⁷¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 670/2.

1.1.1.45. Pîr Mehmed Üskübî²⁷² (ö. 1020/1611)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Pir Muhammed b. Abd Allah el Kastamoni el- Müfti b. Üskübî” olarak kaydedilmiştir.²⁷³ Müellif İstanbul’ da dünyaya geldi. Bazı kaynaklarda Kastamonu’da doğduğu ifade edilse de muhtemelen, kayda alınan eserdeki Kostantiniye kelimesinin yanlış istinsahı sebebiyle bu hata yapılmıştır. Müellif, evvela Bektaşî halkasına katılıp dervişliğe intisab etmişse de sonraları ilim öğrenmeye başladı ve ardından Çivizâde Mehmed Efendi’ nin yardımcısı oldu. Daha sonra çeşitli medreselerde hocalık yaptı. Yenipazar müderrisi olarak görev yaparken menfur bir saldırı sonucu bir gözünü kaybetti. Bundan dolayı “Yekçeşm” ve “Kör Müftü” lakaplarıyla anılmıştır. İlerleyen yıllarda Üsküp müftülüğü görevinde bulundu ve uzun seneler burada müftülük yaptı. Müellif, burada görev yaparken 1020 yılında vefat etti.²⁷⁴

Eserleri; Muînü’l müftî fi’l cevâb ale’l müstefî (Fetavâ-yı Üskübî, Fetavâ Kör Müftî)²⁷⁵, Zahîrû’l kudât.

Fetâvâ- yı Üskübî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fetavây ı Üskübî” olarak kaydedilmiştir.²⁷⁶ Eser, müellifin oğlu ve aynı zamanda müstensihisi olan Beypazarı kadısı Ahmed tarafından yazılmıştır. Kendisi Üsküp’te fetva kâtibi olarak görev yaparken babasının fetvalarını Muînü’l müftî ismiyle topladığını eserin sonunda zikreder. Eserde bulunan Türkçe fetvalar ve Arapça atıfları fıkıh eserlerinin sistematigi esas alınarak hazırlanmıştır. Çok sayıda Kütüphanede yazma nüshaları mevcuttur.

²⁷² Üskübî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Nevîzâde Ataullah, Hadâ’iku’l-hakâ’ik fi tekmileti’ş-Şekâik s. 551-552.; Kâtib Çelebi, Fezleke-i Târih, I, s. 342.; Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, II, 61.; Akgündüz, Ahmet. Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, İstanbul 1996, IX, 394-483, 487.

²⁷³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7241.

²⁷⁴ Özen, Şükrü "PİR MEHMED ÜSKÜBÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34/ 276-277. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

²⁷⁵ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Kaloshi, Rahim (2008). “Fetâvâ-yı Üskübî ve Fetâvâ-yı Ahmediyye’ye göre İslâm Aile Hukuku”. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi.; Keskin, Nuray (2014). “Fetâvâ-yı Üskübî Latinizesi ve tahlili”. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi.; Sarman, Nuray (2015). “Muînü’l Müftî Çerçevesinde Üskübî nin Fetva Verme Usûlüne Dair”. Usûl İslam Araştırmaları Dergisi.

²⁷⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7241.

Tablo 1.50. *Fetâvâ- yı Üskübî* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7241
Müstensih	Afzal ed-din b.Mustafa
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtları meşin, kâğıt kaplı, miklepli, şirazeli
Nüsha	2 Adet (9950 numaralı)
Boyutları	3 Yk.4 Sy 23 St 210x155-175x105mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7241.

Şekil 1.44. *Fetâvâ- yı Üskübî*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7241.

1.1.1.46. Azmîzâde Mustafa Hâletî²⁷⁷ (ö. 1040/1631)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Azmi zade Mustafa b.Pir Muhammed” olarak kaydedilmiştir.²⁷⁸ Müellif, 977 yılında İstanbul’da dünyaya geldi. Babası Sultan III. Murad’ın hocalığını yapmış âlim ve edip bir zât olan Azmî Efendi’ dir. Müellif Medrese

²⁷⁷ Hâletî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Kâtib Çelebi, Fezleke-i Târih, II, 135.; Kâtib Çelebi, Keşf-üz-Zünun ‘an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn. I, 784; II, 119.; Mustafa Naîmâ, Târih, III, 73.; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, II, 103.

²⁷⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 481.

eğitimini aldıktan sonra Hoca Sâdeddin Efendi' ye mülâzım oldu. Ardından müderrislik yapmaya başladı. İstanbul'un birçok medreselerinde görev yaptı ve hatta 1597'de Sahn, 1600'de Süleymaniye müderrisliğine kadar yükseldi. İlerleyen yıllarda kadılığa geçerek Şam, Kahire başta olmak üzere birçok yerde kadılık yaptı. Bursa kadılığı yaparken Kalenderoğlu'nun şehri istila etmesi üzerine kadılık görevinden ayrıldı. Bir süre Ahyolu arpalığı ile geçimini sağladı. Daha sonra bazı sebeplerden dolayı Kadılık' tan birkaç defa azledilip yine görev aldı. 1623 yılında Anadolu kazaskeri olarak Sultan IV. Murad'ın tahta çıkma töreninde bulundu. Yaklaşık bir yıl görev yaptıktan sonra Rusçuk arpalığı verilerek bu görevden de azledildi. Müellif, 1040 yılında Şaban ayında vefat etti ve İstanbul' da evinin karşısında yaptırdığı mektebin bahçesine defnedildi.²⁷⁹

Eserleri; Hâşiye alâ Şerhi'l Menâr²⁸⁰, Divan, Sâkînâme, Münşeât, Mihr ü Mâh.

Hâşiye alâ Şerhi'l Menâr: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Hâşiye Alâ' l-Menar" olarak kaydedilmiştir.²⁸¹ Eser, İbn Melek'in eseri olan Menâr'ın şerhine yapılan ve aynı zamanda Netaicü'l efkâr ismiyle de bilinen haşiyedir.

Tablo 1.51. Hâşiye alâ Şerhi'l Menâr eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 481
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin, köşeleri kırmızı meşin, şemseli ıstambajlı, miklepli, şirazeli
Boyutları	316 Yk.17 St.630 Sy.195x120-120x50mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 481.

²⁷⁹ İpekten, Halûk. "AZMÎZÂDE MUSTAFA HÂLETÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4/ 348-349. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

²⁸⁰ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁸¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 481.

Şekil 1.45. Hâşiye alâ Şerhi'l Menâr

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 481.

1.1.1.47. İsmail b. Sinan Sivasî (ö. 1048/1638)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “İsmâil b. Sinân as Sivâsî” olarak kaydedilmiştir.²⁸² Müellifin hayatı hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. Şemseddin Sivasî’nin (ö. 1006) İsmail b. Sinan’ın abisi olduğu bilinmektedir. Babası Horasan’dan Tokat’ın Zile ilçesine yerleşen Ebu’l Berekât Muhammed Efendi’dir. Kâtip Çelebi’nin “Keşf-üz-Zünun” isimli eserinde vefat tarihi 1048 olarak verilmektedir İsmail Sivasî, Halvetiyye tarikatının Şemsiyye kolunu oluşturan ve İstanbul’da bulunan Sahn-ı Seman Medreselerinde hocalık yapan abisi Şemseddin Sivasî’den ilim öğrenmiştir.²⁸³ Diğer iki abisi de ilmi faaliyetlerle ilgilenen Sivasî, vefatına kadar Sivas Müftülüğü görevini yürütmüş, 1048 yılında Sivas’ta vefat etmiştir.²⁸⁴

Eserleri; Şerhu Mülteka’l Ebhur,²⁸⁵ Şerhu Risâletü’s- Sağâir ve’l Kebâir, Şerhu Risâleti’l Velediye, Risâle fî uddi’l Kebîre, Tahrîr- i Kâfiye, Şerhi Ferâidi’l Fevâid li Tahkîki

²⁸² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5315.

²⁸³ Çınar, Fatih. (2009), “İsmail es-Sivasî ve Sufilerin Raks/Deveranı Hakkında Verdiği Bir Fetvası” Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi XIII/1, ss.323-340.

²⁸⁴ Kurt, Bayram “İsmâ’il b. Sinân es-Sivasî (ö. 1048/ 1638)’nin Hâşiye ‘Alâ Şerhi’l-‘İsâm‘Alâ Risâleti’l-İsti‘are Adlı Eserinin Tahkîki”. Mayıs-2019. Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane.

²⁸⁵ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

Maânî'l İstiâre, Risâle alâ kavli'l Beydavi fî tefsîri kavli Teâlâ Ahkâben, Risaletü's-seb'a.

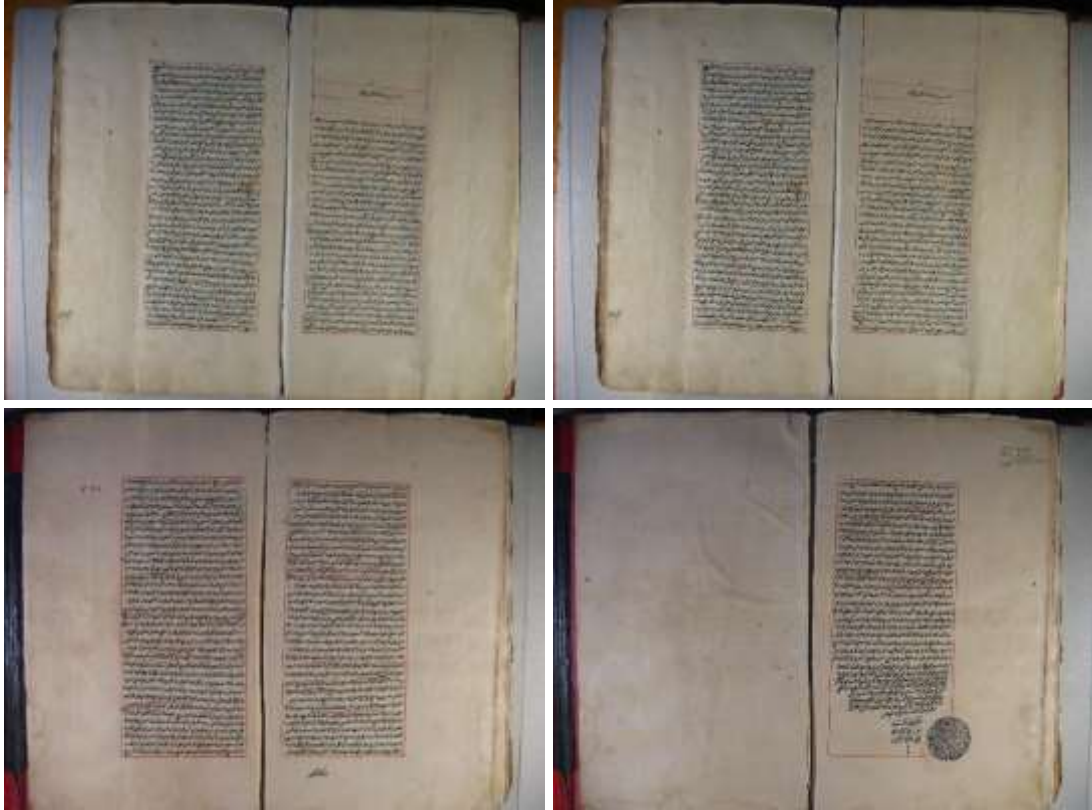
Şerhu Mültekâ'l-ebhur: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Ferâ'idü Şerhi Multekal-Ebhur” olarak kaydedilmiştir.²⁸⁶ Diğer ismi “Ferâid” olan eser, müellifin en meşhur kitabıdır. İbrahim el- Halebî'nin “Mültekâ'l-ebhur” isimli eserine yazılmış şerhidir. Osmanlı devrinde medreselerde okutulan bu eser, iki cilttir ve binlerce fıkhi meseleyi ihtiva etmektedir.

Tablo 1.52. Şerhu Mültekâ'l-ebhur eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5315
Müstensih	Ömer b. Muhammad b. İsâ
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. Miklepli, şemseli ve şirazeli, Fihristi ve 1b. Sahife başlığı adi tezhiplidir.
Boyutları	325 x 185 - 231 x 95 yk. 442 s. 2+883 st. 35 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5315.

Şekil 1.46. Şerhu Mültekâ'l-ebhur

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5315

²⁸⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5315.

1.1.1.48. Sâdık Mehmed Efendi, Sakızî²⁸⁷ (ö. 1059/1649)’dan sonra

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Muhammad b. Ali es Sâkızı” olarak kaydedilmiştir.²⁸⁸ Kaynaklarda müellifin hayatı hakkında detaylı bir bilgi bulunmamaktadır. Babasının ismi Ali olup nispesine bakıldığında Sakız adasında doğduğu düşünülmektedir. Surretü’l fetava isimli eserinde anlattığına göre Sakız Mahkemesi’nde kâtiplik yaptığı ve Kütahya’da kadılık yaptığı bilinmektedir. Kudüs kadılığı yaptığı sırada en Nevâdirü’l fikihiye isimli eseri yazdığı ifade edilse de mukaddime incelendiğinde eserin, isim benzerliği olan başka bir müellife ait olduğu anlaşılmaktadır. Müellifin vefat tarihi kesin bir şekilde bilinmemekle beraber, Surretü’l fetava’yı yazdığı 1059 yılında vefat ettiği ağırlıklı görüştür.²⁸⁹

Eserleri; Surretü’l Fetâva.²⁹⁰

Surretü’l Fetâva: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fatâvây-ı Surrat” olarak kaydedilmiştir.²⁹¹ Eser, Hanefî fıkıh kitaplarından özetlenen, fikhî mevzuların nakilleriyle beraber zikredildiği bir fetva mecmuasıdır. Mukaddimedede müellif’in gençliğinden itibaren fıkıhla uğraştığı, kadınlara kolaylık sağlamak ve insanlara faydalı olmak için “müftâ bih” konuları bir araya toplayarak bu eseri yazdığı anlatılır. Tam bir fıkıh sistematiği içinde hazırlanan bu eseri okuyan kişinin başka bir kitaba ihtiyaç duymayacağı ifade edilir. Eserde Molla Hüsrev, Kemalpaşazâde, Sadi Çelebi, Çivizâde Muhyiddin Mehmed Efendi, Ebüssuûd Efendi, Hâmid Efendi, Zekeriyyazâde Yahyâ Efendi, Hoca Sâdeddin Efendi, Bahâî Mehmed Efendi, Abdürrahim Efendi gibi Osmanlı’nın seçkin alimlerinin fetvaları yer almaktadır.

²⁸⁷ Sakızî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Bağdatlı İsmâil Paşa, Hediyetü’l-‘ârifin esmâ’ü’l-müellifin ve âsârü’l-musannifin, II, 284.; Ömer Rızâ Kehhale, Mu’cemü’l-müellifin. IV, 316; X, 77.; Carl Brockelmann, Geschichte der arabischen Litteratur, II, 576.

²⁸⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5375.

²⁸⁹ Özcan, Tahsin. "SÂDİK MEHMED EFENDİ, Sakızî", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 35/ 395-396. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

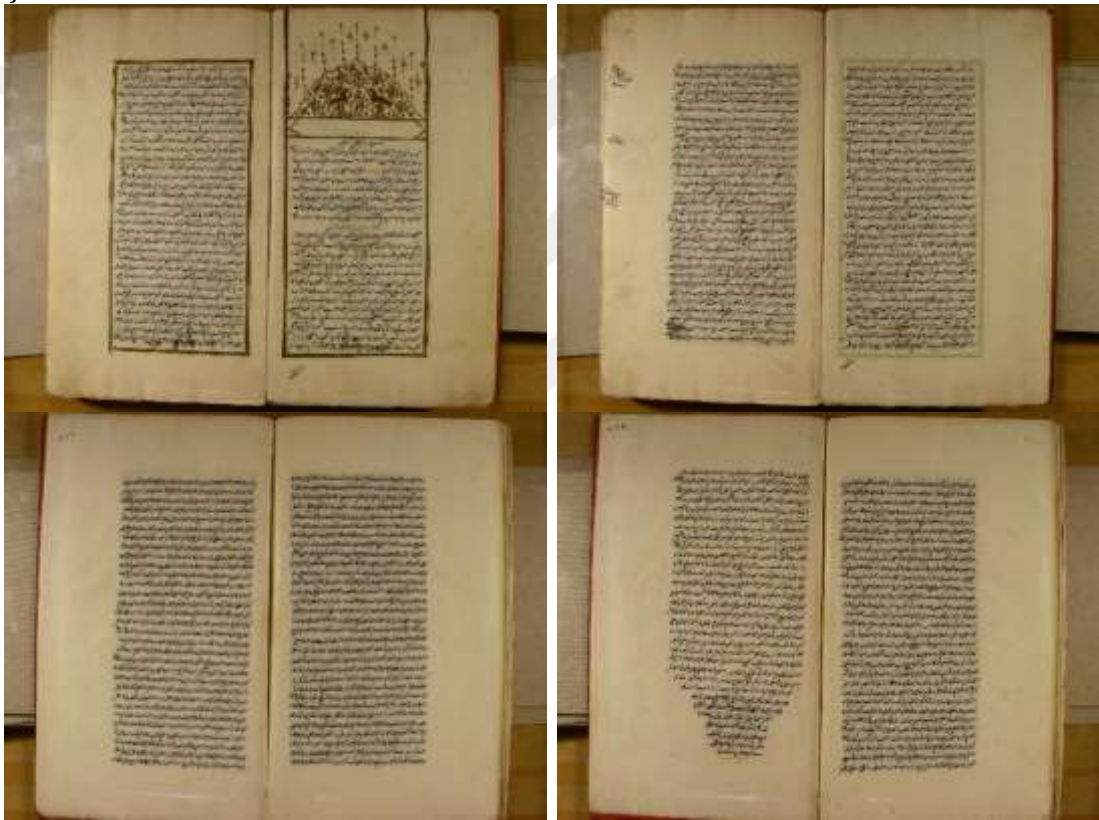
²⁹⁰ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Furat, Ahmet Hamdi (2006). “Sakızlı Sadık Mehmed b. Ali ve Surretu’l Fetava Adlı Eseri”. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

²⁹¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5375.

Tablo 1.53. *Surretü 'l Fetâva* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5375
Müstensih	Muhammed b. Mahmud
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. şemseli, Miklepli, şirazeli. 1b başlığı tezhiplidir, sahife kenarları altın yıldız çerçeveli.
Boyutları	270 x 170 - 195 x 110 yk. 10+472 s. 19+943 st. 27 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5375.

Şekil 1.47. *Surretü 'l Fetâva*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5375.

1.1.1.49. Ebu'l.İhlâs.Hasen b..Ammâr b..Alî Şürünbülâlî Vefâi el- Mısırî²⁹² (ö. 1069/1659) الشرنبلالي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Şurun Bilâl i Ebu al İhlas Hasan al Vefai” olarak kaydedilmiştir.²⁹³ Müellif, 994 yılında Mısır’ın Menûfiye tarafında (şu an ki Menûf) bulunan Şübrâbilûle kasabasında dünyaya geldi. Burası halk ağzında

²⁹² Şürünbülâlî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Hayreddin ez-Ziriklî, el-A'lâm. II, 225.; Serkis, Mu'cemü'l- matbûâtî'l- Arabiyye. I, 1117-1118.; Leknevî, Abdülhay. el-Fevâidü'l-behiyye fî terâcimi'l Hanefiyye. s. 58.; Kehhale, Mu'cemü'l-müellifin. III, 265-266.

²⁹³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 77/1.

Şürünbilâle/Şürünbülâle olarak telaffuz edilmesinden dolayı müellifin nisbesi Şürünbülâlî olmuştur. Müellifi babası küçük yaşlarda Kahire'ye götürerek ilk tahsilini burada yapmasını sağlamıştır. Dönemin seçkin alimlerinden dersler aldı. Eğitim hayatından sonra Ezher'e müderris olarak görevlendirildi. Üstün gayret ev özveriyle yaptığı hocalığı, örnek şahsiyeti ve yazdığı eserleriyle dönemin gözde alimleri arasında yer aldı. Konuşmasındaki fesahat, ahlakındaki güzellik, sūfimeşrep kişiliğinin yanında mezhep taassubundan uzak her mezhebin görüşüne saygı duyan bir alim olması devlet adamları ve halk nezdinde büyük itibar sağlamıştı. Müellif, 1069 yılında Ramazan ayının 21' inde Kahire'de vefat etti.²⁹⁴

Eserleri; Nûru'l îzâh ve necâtü'l ervâh²⁹⁵, Teysîrü'l makâsîd bi şerhi Nazmi'l ferâid²⁹⁶, Gunyetü zevi'l ahkâm fî buğyeti Düreri'l hükkâm, İmdâdü'l fettâh şerhu Nûri'l îzâh, Müfîdetü'l hüsnâ li def'i zanni'l huluvvi bi's süknâ.

Nûru'l îzâh ve necâtü'l ervâh: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Nur al İzah ve Nacatal Arvah” olarak kaydedilmiştir.²⁹⁷ Eser, taharet, namaz ve oruç ibadetlerinden bahseden bir kitaptır. Müellifin önsözünde değindiği üzere eserde mezhepte ehli tercih diye tabir edilen sahihliği konusunda şüphe olmayan alimlerin rivayetleri esas alınmıştır. Fıkıh ilmini yeni okuyanların rahatlıkla anlayabilecekleri bir tarzda yazılmış muhtasar bir eserdir. Ayrıca eserde hükümlerin dayandığı deliller ve diğer mezheplerin görüşleri zikredilmemiştir.

Tablo 1.54. Nûru'l îzâh ve necâtü'l ervâh eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 77/1
Müstensih	Muhammed b. Süleyman
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli, miklepli, şirazeli (Başı tezhipli)
Nüsha	2 Adet (557/1 numaralı)
Boyutları	66 Yk.15 St.131 Sy.160x100-115x65mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 77/1.

²⁹⁴ Topal, Şevket. "ŞÜRÜNBÜLÂLÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 39/ 274-276. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

²⁹⁵ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Gayretli, Mehmet (2016). “Nûru'l-İzâh-Hanefi Mezhebine Göre İbadet Fıkhı”. Semerkand Yayınları.

²⁹⁶ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

²⁹⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 77/1.

Şekil 1.48. *Nûru'l îzâh ve necâtü'l ervâh:*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 77/1.

Teysîrü'l makâsıd bi şerhi Nazmî'l ferâid: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Teyisir el Makâsıd Şerhi Nazım el Fevaid” olarak kaydedilmiştir.²⁹⁸

Tablo 1.55. *Teysîrü'l makâsıd bi şerhi Nazmî'l ferâid* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yü 547
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin şemseli kenarı ıstambjalı, şirazeli
Boyutları	269 Yk.21 St.538 Sy.210x150-130x75 mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 547.

²⁹⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 547.

Şekil 1.49. *Teysîrü'l makâsîd bi şerhi Nazmi'l ferâid*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 547.

Gunyetü zevi'l ahkâm fî buğyeti Düleri'l hükkâm: Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Ġunyat Zavi'l Ahkâm Fi Bağyat Dürar el Ahkâm” olarak kaydedilmiştir.²⁹⁹

Tablo 1.56. *Gunyetü zevi'l ahkâm fî buğyeti Düleri'l hükkâm* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5344
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı Şemseli ve şirazeli, miklepli.
Boyutları	325 x 210 - 250 x 130 yk. 382 s. 763 st. 39 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5344.

²⁹⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5344.

Şekil 1.50. *Gunyetü zevi'l ahkâm fî buğyeti Düneri'l hükkâm*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5344.

1.1.1.50. Hayruddîn.b. Ahmed b..Ali Eyyübî.Uleymî.Fârûkî el- Remlî300 (ö. 1081/1671) خير الدين بن أحمد الرملي

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi “Hayreddin” olarak kaydedilmiştir.³⁰¹ Müellif, 993 yılında Ramazan ayında Filistin'in Remle şehrinde dünyaya geldi. Küçük yaşta Musa b. Hasan Remlî' den Kur'an eğitimi aldı ve Şafii fikhını öğrendi. 1007 yılında Kahire'de bulunan ağabeyi Abdunnebî' nin riyasetinde Ezher'de eğitimi almaya başladı. Bir müddet burada Şâfiî fikhı alanında eğitim aldıktan sonra Hanefî mezhebine geçiş yaptı ve Hanefî fikhında eğitim almaya başladı. Dönemin seçkin ulemasından fıkıh, usûl ü fıkıh, hadis, kıraat ve nahiv gibi ilimleri okudu. Sonraları Ezher'de fetva göreviyle meşgul oldu. 1013 yılının sonlarına doğru Remle'ye geri geldi ve ardından bir süre Gazze' de bulundu. Kısa zamanda şöhreti duyulmuş ve kendisine olan rağbet artmıştı. Hayatı boyunca çok sayıda talebeler yetiştirmişti. Son olarak memleketine dönüp vefat

³⁰⁰ Remlî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Zeydan, Corci. Târîhu edebi'l-luğati'l-Arabiyye. II, 359.; Abdülhay b. Abdülkebîr el-Kettânî, Fihrisü'l-fehâris I, 287.; M. Emîn el-Muhibbî, Hulâsatü'l-eser II, 134-139.; Hayreddin ez-Ziriklî, el-A'lâm II, 74, 375.

³⁰¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7515.

edene kadar ilimle meşgul olmuştu. Müellif, 1081 yılında Ramazan ayının 27' sinde vefat etti.³⁰²

Eserleri; Fetâva'l Hayriyye³⁰³, Hâşiyetü'l Bahri'r râik, Hâşiyetü'l Eşbâh ven nezâ'ir, Feyzü'r râzık ale'l Bahri'r râik, Levâ'ihu'l envâr alâ Minehi'l Gaffâr.

Fetâva'l Hayriyye: Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fetavay-ı Hariyyet” olarak kaydedilmiştir.³⁰⁴ Eser, müellifin oğlu Muhyiddin tarafından babasının fetvalarını bir araya toplayarak kitap haline getirdiği bir çalışmadır. Muhyiddin' in vefatından sonra eseri, müellifin öğrencisi İbrahim b. Süleyman tamamlamıştır. XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin farklı bölgelerinde meydana gelen hususlarla ilgili 2161 fetvayı bünyesinde barındıran bir kitaptır. Hassaten müellifin yaşadığı Filistin civarında dönemin din tasavvurunu ve sosyolojik hayatın bazı kısımlarını ele alması açısından büyük bir öneme sahiptir.³⁰⁵

Tablo 1.57. Fetâva'l Hayriyye eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7515
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı
Boyutları	330 Yk.660 Sy.21 St.309x203-195x114xmm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7515.

³⁰² Pekcan, Ali. "REMLÎ, Hayreddin b. Ahmed", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34/ 563-564. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

³⁰³ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Akgündüz, Said Nuri (2017). “Hayreddin er-Remlî'nin Fetvaları -el-Fetâva'l-Hayriyye'nin Biçim ve İçerik İncelemesi-“ Fecr Yayınevi.

³⁰⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7515.

³⁰⁵ Kallek, Cengiz. "el-FETÂVA'l-HAYRİYYE", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12/ 443-444. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Şekil 1.51. *Fetâva'l Hayriyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7515.

1.1.1.51. Abdülkâdir b. Yusuf b. Muhammed el- Kâdirî³⁰⁶ (1084-1674)

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi “Abd el Kadir b. Yusuf” olarak kaydedilmiştir.³⁰⁷ Müellifin doğum yeri hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Hanefi alimlerinden olup, Sahn-ı seman, Şah Sultan, Süleymaniye gibi çeşitli medreselerde hocalık yapmıştır. Mekke, Edirne, İstanbul, Galata ve Bursa kadılığı görevlerinde bulundu. Anadolu ve Rumeli kazaskerliğine tayin edildi. Rumeli kazaskerliği görevinden emekli olup 1084 yılında vefat etmiştir.³⁰⁸

Eserleri; *Fetâvâ el- Kadrî (Vâkıâtü'l- Müftîn)*³⁰⁹

³⁰⁶ Kadri Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Şeyhî Mehmed Efendi, *Vekâyü'l-fuzalâ*. s. 403-405.; Ömer Rızâ Kehhale, *Mu'cemü'l-müellifin*. V, 308.; Serkis, *Mu'cemü'l- matbûâtı'l- Arabiyye*. II, 1871.; Hayreddin ez-Zirikli, *el-A'lâm*. IV, 172.

³⁰⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6996.

³⁰⁸ Özel, Ahmet "KADRİ EFENDİ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 24/ 140-141. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

³⁰⁹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: es-Sekkal, Firas (2016). “Kadri Efendi (1084/1674), Hayatı, İlmi Çalışmaları ve (Vâkıâtul’Müftîn) Adlı Kitabındaki Yöntemi”. Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

Fetâvâ el- Kadrî (Fetâvâ'l Kâdiriyye): Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fetâvay-ı Kuduri” olarak kaydedilmiştir.³¹⁰ Eser, Osmanlı kadı ve müftülerinin adeta el kitabı niteliğinde olup, fikhî konuların kaydedildiği bu kitapta delillere yer verilmemiştir.

Tablo 1.58. *Fetâvâ 'l Kâdiriyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6996
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli.
Boyutları	107 Yk.213 Sy.17 St.190x120-125x68mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6996.

Şekil 1.52. *Fetâvâ 'l Kâdiriyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6996.

³¹⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6996.

1.1.1.52. Minkârîzâde Yahyâ Efendi³¹¹ (ö. 1088/1678)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Şeyh el İslâm, Yahyâ Efendi” olarak kaydedilmiştir.³¹² Müellif, 1018 yılında dünyaya geldi. Babası minkarîzâde ailesine mensup ve Mekke kadılığı yapmış olan Alanyalı Ömer Efendi’ dir. Aziz Mahmud Hüdâyî’ den (ö. 1038/1628) Kur’an eğitimi aldı ve ardından Kiçi Mehmed Efendi, eniştesi Velî Efendi ve Abdürrahim Efendi’den ilim okudu. Şeyhülislâm Hocaîzâde Esad Efendi’ ye mülâzım olduktan sonra farklı yerlerde müderrislik yaptı ve ardından kadılığa geçti. İki yıl kadar Mekke kadılığı yaptıktan sonra Kahire kadılığına tayin oldu. IV. Mehmed Divan-ı Hümayun toplantısı sonrasında müellifi Şeyhülislam olarak seçti. On bir yıl kadar bu görevi yürüttü ve IV. Mehmed takdirini kazandı ve çeşitli hediyelerle taltif edildi. Padişahlar zaman zaman ona sorular sorar bilgisinden istifade ederlerdi. Müellif, Şeyhülislamlığı görevindeyken uzun zaman hastalandı ve sonunda görevini bırakmak zorunda kaldı. 1088 yılında Zilkâde ayında vefat etti.³¹³

Eserleri; Fetâvâ- yı Minkârîzâde³¹⁴, Risâle fî kavlihî teâlâ, millete ebîküm İbrâhîm, Hâşiye ale’l Âdâbi’l ‘Adudiyye, el-İttibâ fî meseleti’l istimâ.

Fetâvâ-yı Minkârîzâde: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fatavay-ı Yahyâ Efendi” olarak kaydedilmiştir.³¹⁵ Müellif eserinde, çeşitli konularda fetvaları yazarken aynı zamanda Kur’an âyetlerinin bir kısmını tefsir etmiş, ayrıca bazı eserlere şerh ve hâşiyeler yapmıştır.³¹⁶

³¹¹ Minkârîzâde Yahyâ Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi. III, s. 478, 479.; Hüseyin Ayvansarâyî, Hadîkatü’l-cevâmi, II, 214-215.; Ahmed Rifat Efendi, Devhatü’l-meşâyih maa zeyl, s. 70-71.

³¹² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5372.

³¹³ İpşirli, Mehmet. "Minkârîzâde Yahyâ Efendi", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30/ 114-115. İstanbul: TDV Yayınları, 2020.

³¹⁴ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Koç, Mehmet (2008). “Şeyhu'l-İslam Minkârîzâde Yahya Efendi'nin Talakla ilgili fetvaları ve tahlili”. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Çelik, Ahmet Faruk (2018). “Osmanlı Fetva Literatürü Açısından Fetâvâ-yı Minkârîzâde ve Fetâvâ-yı Abdurrahim Efendi”. IV. İslam Hukuku Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu. Çelik, Ahmet Faruk (2021). “Minkârîzâde Yahya Efendi'nin Fetvalarının Fetâvâ-yı Abdürrahim Olarak Tedavüle Girişi Üzerine Değerlendirmeler”. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.

³¹⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5372.

³¹⁶ Yayla, Mustafa. “Fetâvâ-yı Minkârîzâde ”, TDV İslâm Ansiklopedisi.

Tablo 1.59. *Fetâvâ-yı Minkârîzâde* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5372
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. Miklepli, şemseli yıldızlı ve şirazeli.
Boyutları	248 x 190 - 193 x 160 yk. 10+763 s. 19+1525 st. 33 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5372.

Şekil 1.53. *Fetâvâ-yı Minkârîzâde*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5372.

1.1.1.53. Mehmed Emin Efendi, Ankaravî³¹⁷ (ö. 1098/1687)

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi "Muhammed b. el Hüseyin" olarak kaydedilmiştir.³¹⁸ Müellif, 1028'de Ankara'da dünyaya geldi. Doğduğu yerden dolayı Ankaravî veya Engûrî olarak anılmıştır. Dönemin Ankara müftüsü Kırşehirli Mehmed Efendi' ye hizmet ederek aynı zamandan kendisinden ilim okudu. Daha sonra

³¹⁷ Mehmed Emin Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, III, s. 486, 489-490.; İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, V, 130.; Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, II, 25.; Serkis, Mu'cemü'l- matbûâtı'l- Arabiyye. I, 494-495.

³¹⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7488.

Şeyhülislam Zekerîyyazâde Yahya Efendi'ye mülâzım olarak görev yaptı. Belli bir süre ilk derece altı medreselerde çalıştıktan sonra 1060 yılında ibtida-i harice derecesiyle Mehmed Ağa Dârülhadisi'nde görev yaptı. 1066 yılında Pervîz Efendi, sonraki sene Cezerî Kasım Paşa medreselerinde çalıştıktan sonra ve fetva emaneti görevinde bulundu. Sırasıyla Sekban Ali, Haydar Paşa ve Ayşe Sultan, Sahn-ı Semân, Zâl Paşa Sultânî, İsmihan Sultan ve Süleymaniye medreseleri gibi meşhur medreselerde görev yaptı. Sonraları farklı yerlerde Kadılık ve Kazaskerlik görevini ifa etti. 1098 yılında Zilhicce ayının 26'ında vefat etti ve İstanbul'da Kovacı Dede Camii bahçesine defnedildi.³¹⁹

Eserleri; Fetâvâ- yı Ankaravî³²⁰, Hâşiyetü Tenvîri'l ebsâr, Âyetü'l kürsî Tefsiri.

Fetâvâ- yı Ankaravî: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fetavây ı Ankaravî” olarak kaydedilmiştir.³²¹ Eser, âlimler arasında çok ilgi görmüş ve müstesna bir yere sahiptir. Adet olmuş üzere şeyhülislâmların kendi fetvalarını sıraladığı kitapların aksine fikhî konularda daha ziyade “Müfta bih” olan görüşlerin bir araya getirildiği bir eserdir. Farklı kütüphanelerde birçok yazma nüshası bulunmaktadır.

Tablo 1.60. Fetâvâ- yı Ankaravî eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7488
Müstensih	Muhammed b. Mustafa b. Musa
Yazı Hattı	Talîk
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli, şirazeli, miklepli , yaldızlı
Nüsha	2 Adet (4793 numaralı)
Boyutları	154 Yk.307 Sy.29 St.275x185-197x127mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7488.

³¹⁹ Özcan, Tahsin. "MEHMED EMİN EFENDİ, Ankaravî", TDV İslâm Ansiklopedisi.

³²⁰ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Nugay, Kübra (2012). “Şeyhülislam Mehmed Emin Ankaravî'nin Fetâvâ-yı Ankaravî adlı eserindeki metodu (Aile Hukuku örneğinde)”. Cumhuriyet Üniversitesi., Aydın, Aytaç (2021). “Şeyhülislam Mehmed Emin Ankaravî'nin Fetâvâ-yı Ankaravî Adlı Eserinin Fetvâ Usûlü ve İçerik Tahlili.” Sosyal Bilimler Ankara Sempozyumu-2.

³²¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7488.

Şekil 1.54. *Fetâvâ- yı Ankaravî*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7488.

1.1.1.54. Çatalcalı Ali Efendi³²² (ö. 1103/1692)

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi “Şeyh el İslâm Ali Efendi” olarak kaydedilmiştir.³²³ Müellif, 1041 yılında Çatalca'da doğdu ve ilk tahsilini burada yaptı. Minkârizâde Yahya Efendi'ye intisap eden Ali Efendi, Yahya Efendi'nin Mısır kadısı olması üzerine onunla Mısır'a gitti ve orada Bab Mahkemesi nâibi oldu. 1069 yılında Yahya Efendinin İstanbul kadılığına getirilmesi ile müellif de İstanbul Bab Mahkemesi nâibliğine tayin oldu. Henüz otuz yaşlarına yeni ulaşan müellif, büyük bir şöhrete kavuşarak “Nâib Çelebi” ismiyle anılmaya başladı. Ayrıca tarikatla da ilgilenmesi dolayısıyla “mecmau'l bahreyn” ismiyle de anılmaktadır. Mısır da öğretim sahasına geçip sırasıyla Mesih Paşa, Hâfız Paşa ve Gazanfer Ağa medreselerine müderris oldu. Müderrisliği esnasında Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa ile Uyyvar seferine katıldı ve ordu kadısı oldu. Bir süre Selanik'te kadılık yapıp, Girit seferine ordu kadısı olarak katıldı.

³²² Çatalcalı Ali Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, III,s. 479-480.; Ahmed Rifat Efendi, Devhatü'l-meşâyih maa zeyl, s. 71-72.; Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâiyü'l-fuzalâ II, 67-69.

³²³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4792.

Görevlerindeki başarılar devlet erkanının dikkatini çekti ve Rumeli kazaskerliğine getirildi. 1084 yılında hocası Şeyhülislâm Minkârîzâde'nin emekli olmasıyla kırk üç yaşında şeyhülislâm oldu. Oniki yıllık Şeyhülislamlığının ardından Padişah IV. Mehmed tarafından “dimağının fesada uğradığı” gerekçesiyle Bursa'ya sürgün edildi. 1103 yılında Ebûsaidzâde'nin azledilmesi üzerine II. Ahmed tarafından Edirne'ye davet edilerek tekrar Şeyhülislamlığa getirilen Ali Efendi bu görevini vefat edene kadar ancak kırk gün sürdürebildi. Edirne'de vefat etti. Mezarı Edirne'de bulunan Zehrimâr Camii hazîresindedir.³²⁴

Eserleri; Fetâvâ-yı Ali Efendi³²⁵

Fetâvâ-yı Ali Efendi: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fetâvâ-ı Ali Efendi” olarak kaydedilmiştir.³²⁶ Eser, Ali Efendi'nin şeyhülislamlığı zamanında verdiği fetvalardan oluşmaktadır. Behcetü'l fetavâ, Netîcetü'l fetavâ, Fetâvâ- yı Feyziyye ile Osmanlıda en kıymetli fetva kitaplarından biri olarak kabul edilmektedir. 4412 fetva içerir.³²⁷

Tablo 1.61. Fetâvâ-yı Ali Efendi eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4792
Müstensih	Muhammad b. İbrâhim el- Mevlevi
Yazı Hattı	Talîk
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı şemseli, miklepli ve şirazeli.
Nüsha	4 Adet (6817, 7186, 9163 numaralı)
Boyutları	250 x 150 - 175 x 85 yk. 531 s. 1060+7 st. 29 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4792.

³²⁴ İpşirli, Mehmet "ÇATALCALI ALİ EFENDİ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 8/ 234-235. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

³²⁵ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: YAKUT, Esra.(1996) “Şeyhülislâm Çatalcalı Ali Efendi'nin "Fetavâ-yı Ali Efendi" adlı fetvâ mecmuasına göre Osmanlı toplumunda aile kurumunun oluşması ve dağılması”. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM). Okumuş, Mustafa (2003). “Osmanlı şeyhülislamlarından Çatalcalı Ali Efendi'nin fetvalarında nikah (evlenme akdi)”. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi., Eser, Esra Kılavuz (2020). “17. yüzyıl Şeyhülislamlarından Çatalcalı Ali Efendi'nin (1631-1692) Fetâvâ'sı ışığında fıkıh düşüncesi”. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.

³²⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4792.

³²⁷ Kallek, Cengiz. "FETÂVÂ-YI ALİ EFENDİ", TDV İslâm Ansiklopedisi.

Şekil 1.55. Fetâvâ-yı Ali Efendi

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4792.

1.1.1.55. Feyzullah Efendi, Seyyid³²⁸ (ö. 1115/1703)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Şeyh el İslâm Feyzallah Efendi” olarak kaydedilmiştir.³²⁹ Müellif, 1048’de Erzurum’da doğdu. Babası Erzurum müftüsü Seyyid Mehmed Efendidir. İlk ilim tahsilini babasından aldı. Seyyid Abdülmü’min ve Şeyh Mehmed Vânî Efendi hocaları arasında zikredilen isimlerdir. İstanbul’a giden hocası Vânî Efendi’nin isteğiyle 1664 senesinde İstanbul’a gitti. Buradan Edirne’ye geçen Feyzullah Efendi, burada Vânî Efendinin kızıyla evlendi. 1079 senesinde kayınpederinin aracılığı ile IV. Mehmed’in oğlu II. Mustafa’nın hocası oldu. 1080 yılından itibaren hızla yükselmeye başlayan müellifimiz Haydarpaşa, Mihrimah Sultan, Sahn-ı Semân ve Ayasofya medreselerinde hocalık yaptı. 36 yaşında İstanbul kadısı tayin edildi;40 yaşında ise Rumeli kazaskerliğine getirildi. 1097 yılında nakibüleşraf, II. Süleyman’ın tahta çıkmasından sonra 1099 yılında şeyhülislâm oldu. On yedi gün süren bu ilk

³²⁸ Feyzullah Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Silâhdar Fındıklı Mehmed Ağa, Târih II, 242, 323-324.; Ahmed Rifat Efendi, Devhatü’l-meşâyih maa zeyl, s. 74-76.; Râşid Mehmed Efendi, Târih, II, 586.; Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, I, 393-394.

³²⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5371.

şeyhülislamlığı yeniçerilerin ayaklanıp kendisinden şeyhülislamlık mührünü almalarıyla sona erdi. Erzurum'a gönderilip öğrencisi olan Şehzade Mustafa'nın tahta çıkışına kadar yedi yıl burada yaşadı. Öğrencisinin daveti üzerine Edirne'ye gelip 1106 senesinde tekrar şeyhülislâmlığa tayin edildi. Fakat II. Mustafa üzerindeki nüfuzunu kullanarak oğullarını ve yakınlarını küçük yaşlarda yüksek mevkilere getirdi. Osmanlı tarihinde ilk defa kendinden sonra şeyhülislâmı tayin ederek padişah'tan ferman aldı. Giderek artan icraatları, tayinlere, azillere müdahalesi alimlerin, askerlerin ve İstanbul halkının ayaklanmasına yol açtı. Feyzullah Efendi Vak'ası ismiyle anılan bu ayaklanma Edirne'ye sıçradı. Şeyhülislâm Feyzullah Efendi görevden alındı. Pravadi'de kaçmaya çalışırken yakalandı. Oğlu ile Edirne Batpazarı'nda çeşitli hakaret ve işkencelere maruz kaldı. Çırılçıplak soyulup başları kesildi. Müellifin kesik başı mızrak ucunda Edirne sokaklarında dolaştırıldı. Başsız bedeni ip bağlanarak hıristiyan keşişlerce sürüklendi ve Tunca nehrine atıldı.³³⁰ Osman Nuri Peremeci, Edirne Tarihi isimli eserinde bedeninin Tunca'dan çıkarılarak Abdülkerim Mektebi avlusuna gömüldüğünü rivayet eder.³³¹

Eserleri; Fetâvâ- yı Feyziyye³³², Nesâyihi'l mülûk, Kitâbü'l Ezkâr, Mecmua-i Hikayât, Letâifnâme, Riyâzü'r rahme, Hâşiye alâ Envâri't-tenzîl.

Fetâvâ- yı Feyziyye: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Fatâvây ı Fayzallah" olarak kaydedilmiştir.³³³ Eser, Behcetü'l fetâvâ, Fetâvâ- yı Ali Efendi ve Netîcetü'l fetâvâ ile kabul edilen dört muteber eserden birisidir. Hilmar Krüger'in, XVII-XIX. yüzyıl Osmanlı şeyhülislâmlarının fetvaları üzerinde yaptığı çalışmasında kaynak eserlerden biri de Fetâvâ- yı Feyziyye 'dir³³⁴.

³³⁰ Tayşi, Mehmet Serhan. "FEYZULLAH EFENDİ, Seyyid", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12/ 527-528. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

³³¹ Peremeci, Osman Nuri. Edirne Tarihi, İstanbul 1939, s. 136.

³³² Eser hakkında ulaşılabildiğimiz güncel çalışmalar: Altaş, Rahime (2004). "Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin Fetava-yı Feyziyye isimli eserinin değerlendirilmesi". Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Düzenli, Pehlul (2014). "Feyzullah Efendi'nin Fetâvâ-yı Feyziyyesi ve Osmanlı Fetvâ Tarihindeki Yeri". Erzurumlu Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi Sempozyumu.

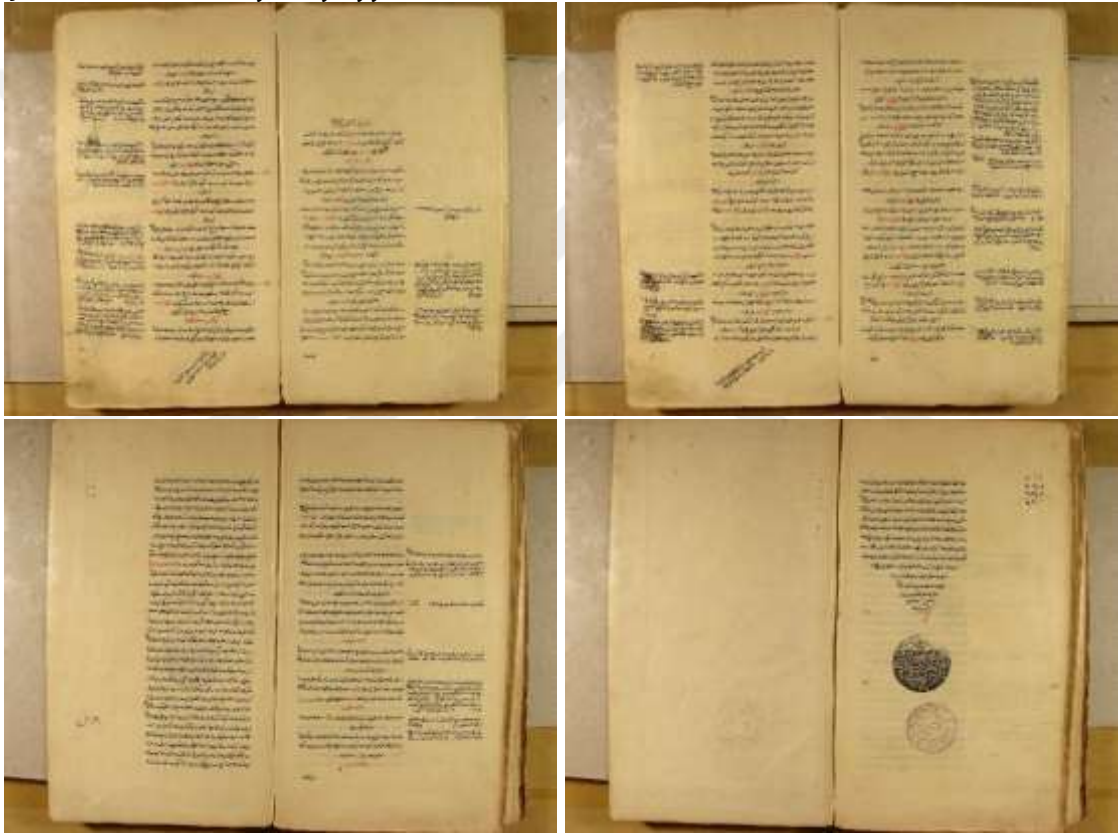
³³³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5371.

³³⁴ Ögüt, Salim. "Fetâvâ-yı Feyziyye", TDV İslâm Ansiklopedisi.

Tablo 1.62. *Fetâvâ- yı Feyziyye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5371
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı,miklepli, şemseli yaldızlı ve şirazeli,çerçevesi.
Boyutları	275 x 155 - 210 x 100 yk. 295 s. 2+589 st. 38 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5371.

Şekil 1.56. *Fetâvâ- yı Feyziyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5371.

1.1.1.56. Pâdişâh Gazi Âlemgir Ebu Muzaffer Muhammed Muhyiddîn Evrengzîb³³⁵ (ö. 1118/1707) اورنگزیب

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Abü’l Muzaffer Muhyeddin” olarak kaydedilmiştir.³³⁶ Müellif, 1027 yılında Zilkâde ayının 15’ inde Malvâ’da (Dhod) dünyaya geldi. Hindistan tarihçileri tarafından daha ziyade Âlemgir nisbesiyle anılır.

³³⁵ Evrengzîb hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. C. A. Storey, Persian Literature: A Bio-Bibliographical Survey, s. 564-599.

³³⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4688.

Molla Abdüllatîf Sultânî, Sadullah Han, Şeyh Ahmed Molla Cîven, Şeyh Abdülkavî Burhanî, Dânişmend Han ve Seyyid Muhammed Kannevî gibi dönemin ünlü alimlerinden ilim okudu. 1635 senesinde Cüchar Singh Bundelâ'ya yönelik yapılan başarılı bir seferle Evrengzîb' in siyasi hayatı başlamış oldu. Sonraki yıl Dekken valiliğine atandı 1644 yılına kadar bu görevini sürdürdü. Ardından iki yıl kadar Gucerât valiliği yaptı. Sonra Belh'e gönderildi fakat burada başarı gösteremedi ve görevini Nazar Muhammed Han'a devretmek mecburiyetinde kaldı. 1646' dan sonra Özbekler ve Safevîler'e karşı yapılan seferlerde orduyu mükemmel bir şekilde yönetti. Evrengzîb'in tarihte bıraktığı iz ve hayatı üzerine farklı yorumlar yapılmıştır. Onun son derece takva sahibi bir mü'min olduğu ve haftanın dört gününde oruç tuttuğu anlatılmaktadır. Müellif, ihtisap kanunlarının yerine getirilmesinde son derece hassas davranıyor ve hedeflerine ulaşmak için çok mesai harcıyordu. Layıkıyla saygının yerine getirilmesinden şüphe duyduğu için tüm paralardaki kelime-i tevhid ibaresini kaldırttı. Kul hakkı ve adalet konusundaki hassas düşüncesinden dolayı cenaze masraflarının sadece kendi parasından karşılanmasını vasiyet etmiştir. Müellif, 1118 yılında Zilkâde ayının 28' inde vefat etti ve Evrengâbâd civarında bulunan Huldâbâd' da defnedildi.³³⁷

Eserleri; Fetâva'l Hindiyye (el- Fetâva'l Âlemgîriyye)³³⁸

Fetâva'l Hindiyye: Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fatavây ı Hindiyat" olarak kaydedilmiştir.³³⁹ Eser, İslâm fıkına dair yazılmış önemli kaynaklardandır. Bu eser, Evrengzîb' in himayesinde alanında uzman ve meşhur âlimler tarafından yazılmıştır.

Tablo 1.63. Fetâva'l Hindiyye eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4688
Müstensih	Ali b. Yusuf
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam Meşin Kaplı. Şemseli, Miklepli ve şirazeli
Nüsha	2 Adet (5373 numaralı)
Boyutları	219 x 150 - 160 x 80 yk. 280 s. 560 st. 19 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4688.

³³⁷ Nizamî, Khalîq Ahmad. "EVRENGZÎB", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 11/ 537-539. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

³³⁸ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

³³⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4688.

Şekil 1.57. *Fetâva'l Hindiyye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4688.

1.1.1.57. Mûsâ b. Ahmed el-Berekâtî Niğdevî (ö. 1142/1730)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Musa b.Ahmed el-Berakâtî” olarak kaydedilmiştir.³⁴⁰ Müellifin hayatı hakkında herhangi bir bilgiye rastlayamadık.

Muvazzah'ül Muadil'üs Şerhi Muadil'üs Salat³⁴¹: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Şerh-i Muaddel el-Salât” olarak kaydedilmiştir.³⁴² Eser, namazda tadîl-i erkân ile alakalı mevzuları içeren bir kitaptır. Çok sayıda şerhleri yapılmıştır.

Tablo 1.64. *Muvazzah'ül Muadil'üs Şerhi Muadil'üs Salat* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 442
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarı meşin, şirazeli, ebrulu kâğıt kaplı
Boyutları	69 Yk.19 St.137 Sy.215x130-150x70mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 442.

³⁴⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 442.

³⁴¹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılammıştır.

³⁴² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 481.

Şekil 1.58. *Muaddilü's-salât*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 442.

1.1.1.58. Abdulganî b. İsmâil b. Nâblusî³⁴³ (ö. 1143/1731) عبد الغني بن إسماعيل النابلسي

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Abd el Ğaniy en Nâblisi” olarak kaydedilmiştir.³⁴⁴ Müellif, 1050 yılında Zilhicce ayının 4’ünde Dımaşk’ta doğdu. Soylu ve ulemâ bir aileye mensuptur. Dedesi İbrâhim b. İsmâil, Kudüs’ten Nablus’a yerleşerek az bir süre burada kaldığından dolayı aile Nablusî ismiyle anılmıştır. Müellif tanınmış bir âlim olan babasını on iki yaşında kaybetmiştir. Fakat o dönemdeki seçkin âlimlerden ilim okudu. Yirmi yaşına geldiğinde Emeviyye Camii’nde ilim okutmaya başladı. Muhyiddin İbnü’l Arabî, İbn Seb’in ve Afîfüddin et-Tilimsânî’nin eserlerini bu dönemde okudu. Müellif, tasavvufla da ilgilenmekle beraber aynı zamanda fakih, müfessir, kelâmcı, şair ve tarihçi yönüyle de bilinen bir zattı. Bazıları küçük risâlelerden oluşmak üzere 300’e yakın eser telif etmiştir. Talebeleri arasında Muhammed b. İbrahim Dekdekcî, Muhammed b. Abdurrahman el-Ba’lî, İbn Abdürrezzâk, İbn Kennan, Muhammed b. Murad el-Murâdî, Muhammed b. Abdurrahman el-Gazzî, Hâmid el-İmâdi gibi meşhur

³⁴³ Nâblusî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Yûsuf b. İsmâil en-Nebhânî, Câmî’u kerâmâtî’l-evliyâ, II, 85-89.; Abdülhay b. Abdülkebîr el-Kettânî, Fihrisü’l-fehâris, II, 756-758.; Cihan, Ahmet Kâmil “Abdulganî Nablusî’nin Hayatı ve Kelâmî Görüşleri” Yüksek Lisans Tezi, 1988, EÜ.; Kılıç, M. Erol. “Ekberîyye”, DİA, X, 545.

³⁴⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4825.

alimler yer almaktadır. 1143 yılında Şaban ayının 24' ünde Dımaşk'ta vefat eden Müellif evinin bahçesine defnedildi.³⁴⁵

Eserleri; Hulâsatü't tahkîk fî beyani hükmi't taklîd ve't telfîk³⁴⁶, el-Hadretü'l ünsiyye fî'r-rihleti'l kudsiyye, Cevâhirü'l nusûs fî halli kelimâti'l Fusûs, el-Vücudü'l hak ve'l hitâbü's sîdk, Reddu'l müfteri ani't ta'n fî'ş Şüsterî, Hamretü'l hân ve rennetü'l elhân, et-Tal'atü'l bedriyye şerhu'l Kasîdeti'l mudariyye.

Hulâsatü't tahkîk fî beyâni hükmi't taklîd ve't telfîk : Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Fıkıh Risâleleri” olarak kaydedilmiştir.³⁴⁷ Eser, Fıkıh ilminde telfîk denen yani bir meselenin hükmünü başka bir mezhepten seçerek yararlanmak olan kavramı ayrıntılı bir şekilde anlatır. Müellif telfîk konusuna cevaz vermeyen alimlerdenidir.

Tablo 1.65. *Hulâsatü't tahkîk fî beyâni hükmi't taklîd ve't telfîk eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4825
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	2 Adet (4825-3 numaralı)
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin kâğıt kaplı ve şirazeli
Boyutları	240 x 160 - 155 x 110 yk. 92 s. 184 st. 17 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4825.

³⁴⁵ Özel, Ahmet. "NABLUSÎ, Abdülganî b. İsmâil", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 32/ 268-270. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

³⁴⁶ Eser Şükrü Özen tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir. “Mezheplerin Doğuşu ve İçtihad Tartışması” İstanbul 1987.

³⁴⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4825.

Şekil 1.59. *Hulâsatü't tahkîk fî beyâni hükmi't taklîd ve't telfîk*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4825.

1.1.1.59. Abdullah Efendi, Yenişehirli³⁴⁸ (ö. 1156/1743)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Abd Allah” olarak kaydedilmiştir.³⁴⁹ Müellifin doğum tarihi hakkında bir bilgi yoktur. İlk eğitimini memleketi Yenişehir’de tamamladıktan sonra İstanbul’a giderek, medrese eğitimini aldı. Osmanlı tayin ve terfi işleriyle ilgili girdiği sınavı kazanarak çeşitli medreselerde hocalık yaptı. Süleymaniye’de bulunan önemli bir eğitim merkezi olan Dârülhadis müderrisliğine kadar terfi etti. İlerleyen dönemde kadılık mesleğine geçerek fetva emaneti görevinden sonra Halep ve Bursa kadılığı yaptı. Damat İbrâhim Paşa’nın tavsiyesi üzerine 1718 yılında şeyhülislâmlık görevine getirildi. On iki yıl kadar bu görevini yürüttü. Daha sonra Patrona isyanından dolayı bazı karışıklıklar sebebiyle görevinden azledildi. 1743 yılında vefat eden müellif Kanlıca’da bulunan İskender Paşa Camii bahçesine defnedilmiştir.³⁵⁰

³⁴⁸ Abdullah Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, III, 377.; İlmiye Salnamesi, s. 507,509.; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, V, s. 466-467.

³⁴⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4791.

³⁵⁰ İpşirli, Mehmet. "ABDULLAH EFENDİ, Yenişehirli", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 1/ 100-101. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Eserleri; Behcetü'l fetâvâ³⁵¹.

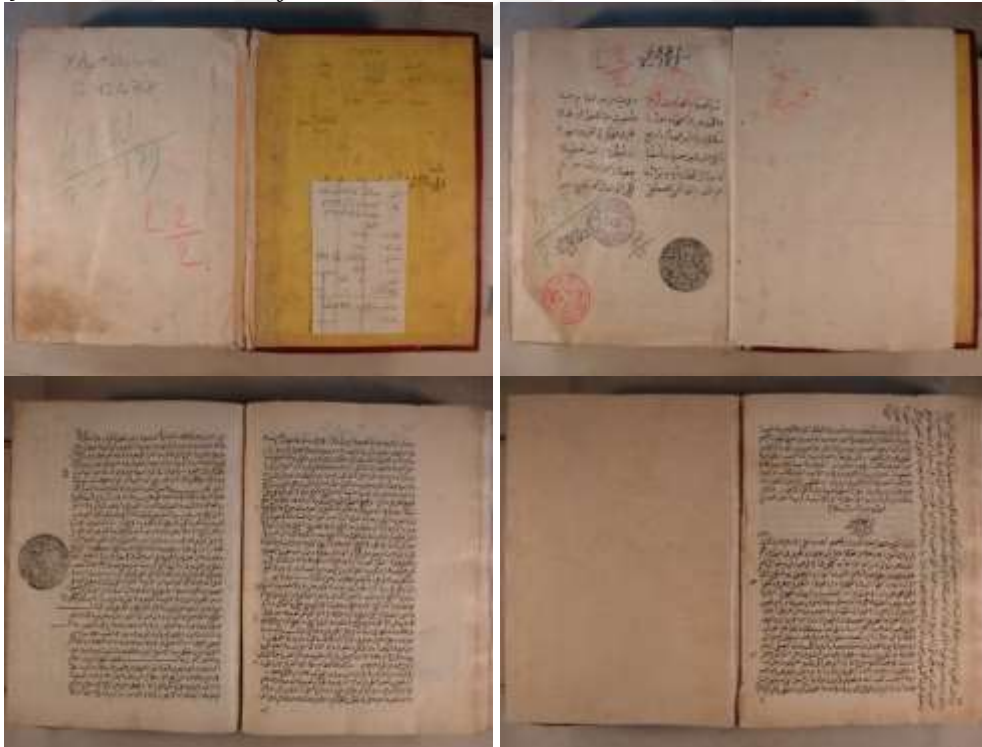
Behcetü'l fetâvâ: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Nukül i Bahcat el Fetava” olarak kaydedilmiştir.³⁵² Müellif’ in fetvaları “Behcetü'l fetâvâ” ismiyle Mehmed Fıkhî el-Aynî’ nin bir araya getirmesiyle oluşturulmuştur. Osmanlı dönemi fetva kitaplarının en kıymetlilerinden biri olan eser, Behcetü'l fetâvâ mea'n-nükûl ismiyle iki defa basılmıştır.

Tablo 1.66. Behcetü'l fetâvâ eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4791
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Osmanlıca
Cilt Özellikleri	Sırtı ve köşebentleri meşin baş kaplı ve şirazeli
Nüsha	2 Adet (5370 numaralı)
Boyutları	220 x 140 - 165 x 75 yk. 248 s. 494+7 st. 27 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4791.

Şekil 1.60. Behcetü'l fetâvâ

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4791.

³⁵¹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Kaya, Süleyman. Demiray, Mustafa. Trabzonlu Zeynep. Algin, Betül (2012). “Behcetü'l-fetâvâ / Şeyhülislam Yenişehirli Abdullah Efendi”. Klasik Yayınları.

³⁵² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4791.

1.1.1.60. Atâullah Mehmed Efendi, Topal³⁵³ (ö. 1225/1811)

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi "Ata Allah Muhammed" olarak kaydedilmiştir.³⁵⁴ Müellif, İstanbul'da dünyaya geldi. Babasından dolayı Şerifzâde, büyük dedesinden dolayı Ebûishakzâde, aksak olmasından dolayı da topal lakabı verilmiştir. Babası Şeyhülsîlâm Mehmed Şerif Efendidir. İlk tahsilini babasının yanında ve daha sonra Tokadî Mustafa Efendi'nin yanında tamamlayarak genç yaşta müderris oldu. Görevinde hızla yükselerek 1196'da Galata, 1206'da Mekke, 1208'de İstanbul kadılığına tayin edildi. İstanbul kadısı iken kendisine nâkibüleşraflık görevi verildi. 1218 yılında Rumeli kazaskeri olan Ataullah Efendi, 1221 yılında III. Selim tarafından Şeyhülsîlamlığa atandı. Devrin karışık siyasi olayları 1222 yılında azledilmesine ve bir gün sonra görevine iade edilmesine sebep oldu. İkinci şeyhülsîlamlığı döneminde bazı tayin ve azillerde etkili isim oldu. Bu faaliyetlerden rahatsız olan IV. Mustafa Alemdar Mustafa Paşa'nın yardımıyla 21 Temmuz 1222'de görevinden tekrar azledildi. Bir süre Bebekteki yalısında ikâmet ettikten sonra önce şu anda Bulgaristan'ın sınırları içinde bulunan Kızanlık kasabasına sonra Aydın'a sürüldü ve 1225 yılında burada vefat etti.³⁵⁵

Eserleri; Fetâvâ-yı Atâullah³⁵⁶,

Fetâvâ-yı Atâullah: Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fetavay-i Ataiyyat" olarak kaydedilmiştir.³⁵⁷

Tablo 1.67. Fetâvâ-yı Atâullah eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7525
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı , şemseli, şirazeli, miklepli
Boyutları	331 Yk.661 Sy.33 St.285x194-225x130xmm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7525.

³⁵³ Atâullah Mehmed Efendi hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, I, 377.; Ahmed Cevdet Paşa, Târih, VIII, 70, 299.; Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi, Târih, II, 66-69.

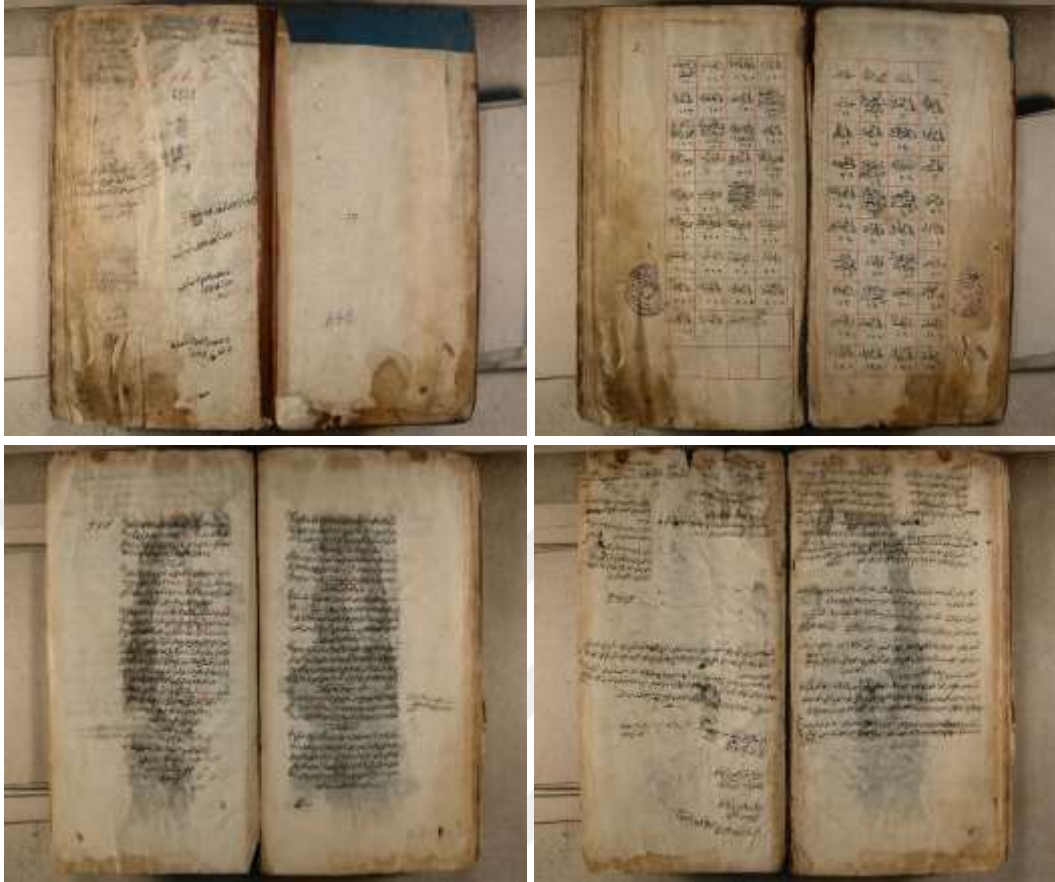
³⁵⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7525.

³⁵⁵ İpşirli, Mehmet. "ATÂULLAH MEHMED EFENDİ, Topal", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4/ 47. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

³⁵⁶ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

³⁵⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7525.

Şekil 1.61. *Fetâvâ-yı Atâullah*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7525.

1.1.1.61. Alâüddîn Muhammed b. Alî b. Haskefî Dımaşkî³⁵⁸ (ö. 1088/1677) الحسكفي

Yusuf ağa Kütüphanesi'nde müellifin ismi "Müfti i Dımişk, Muhammad Alâ ed Din b Ali" olarak kaydedilmiştir.³⁵⁹ Aslen Hasankeyfli olan müellif, 1025 yılında Şam'da dünyaya geldi. İlk tahsilini babasının ve Sahîh-i Buhârî dersini okuyup ileride yardımcılığını yaptığı Şam hatibi olan Muhammed b. Tâceddin Mehâsinî'nin yanında yaptı. Dönemin meşhur alimlerinden dersler aldı. 1073 yılında İstanbul'a gidip Sadrazam Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa ile görüşen Haskefî önce Çakmakıye Medresesi'ne müderris oldu. Daha sonra Şam müftülüğüne getirildi. Beş yıl sonra Emeviyye Camii'nde hadis dersleri vermeye başladı. Kendisini kıskananların şikâyeti üzerine görevden alınıp Selimiye Medresesi'ne tayin edildi. Şeyhülislâm Minkârîzâde Yahyâ Efendi ile görüşüp Kâre ve Aclûn kadılıklarının kendisine verilmesini sağladı. Sonra vefat ettiği haberleri

³⁵⁸ Haskefî hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. el-Kettânî, Muhammed Abdülhay b. Abdülkebîr. Fihrisü'l-fehâris ve'l-esbât ve mucemü'l-me'âcim ve'l-meşîhât ve'l-müselâât. I, 347.; Serkis, Yusuf İlyan. Mu'cemü'l-matbû'âtî'l-'Arabiyye ve'l-mu'arrebbe, I, 155.; Carl Brockelmann, Geschichte der arabischen Litteratur, II, 404, 570.

³⁵⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4768.

çıkınca kadılık ve müderrislik görevlerinden alınmış oldu. Suriye nâkibî Muhammed b. Kemâleddin b. Hamza vefat ettikten sonra Dımeşk Takaviyye Medresesi'nde müderris olarak görevlendirildi. Daha sonra Sayda kadılığı görevi de müderrislik görevine eklendi. Şam'a dönen müellifimiz vefat edeceği zamana kadar ders okutmaya devam etti. Devrinin Hanefî alimlerinin ileri gelenlerinden birisi sayılan ve aralarında İsmâîl b. Ali el-Müderris, Derviş b. Nâsır el-Halvânî, İsmail b. Abdülbâki el-Kâtib el-Yazıcı, Ömer b. Mustafa el-Vezzan ve "Hulâsatü'l-eser" isimli eserin müellifi Muhibbi gibi âlimlerin de aralarında bulunduğu birçok öğrenci yetiştiren Haskefi, 10 Şevval 1088 tarihinde vefat ederek ve Bâbüssagîr Kabristanı'na defnedildi.³⁶⁰

Eserleri; ed- Dürrü'l muhtâr³⁶¹, ed-Dürrü'l muntekâ, İfadatü'l envâr, Hazâ'inü'l esrar ve bedâiu'l efkâr, İhtisarü'l-Fetâva's-Sûfiyye fî tarîkati'l-Bahâ'iyye, Şerhu Katri'n-nedâ, el-Cem beyne fetâva İbn Nuceym, Ta'lîka alâ-Sahîhi'l Buhârî, Ta'lîka alâ Tefsîrû'l Beyzavî.

ed-Dürrü'l-muhtâr: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Dürr el Muhtâr Fi şarh Tanvir el Abşâr" olarak kaydedilmiştir.³⁶²

Tablo 1.68. ed-Dürrü'l-muhtâr eserinin fizikî özellikleri:

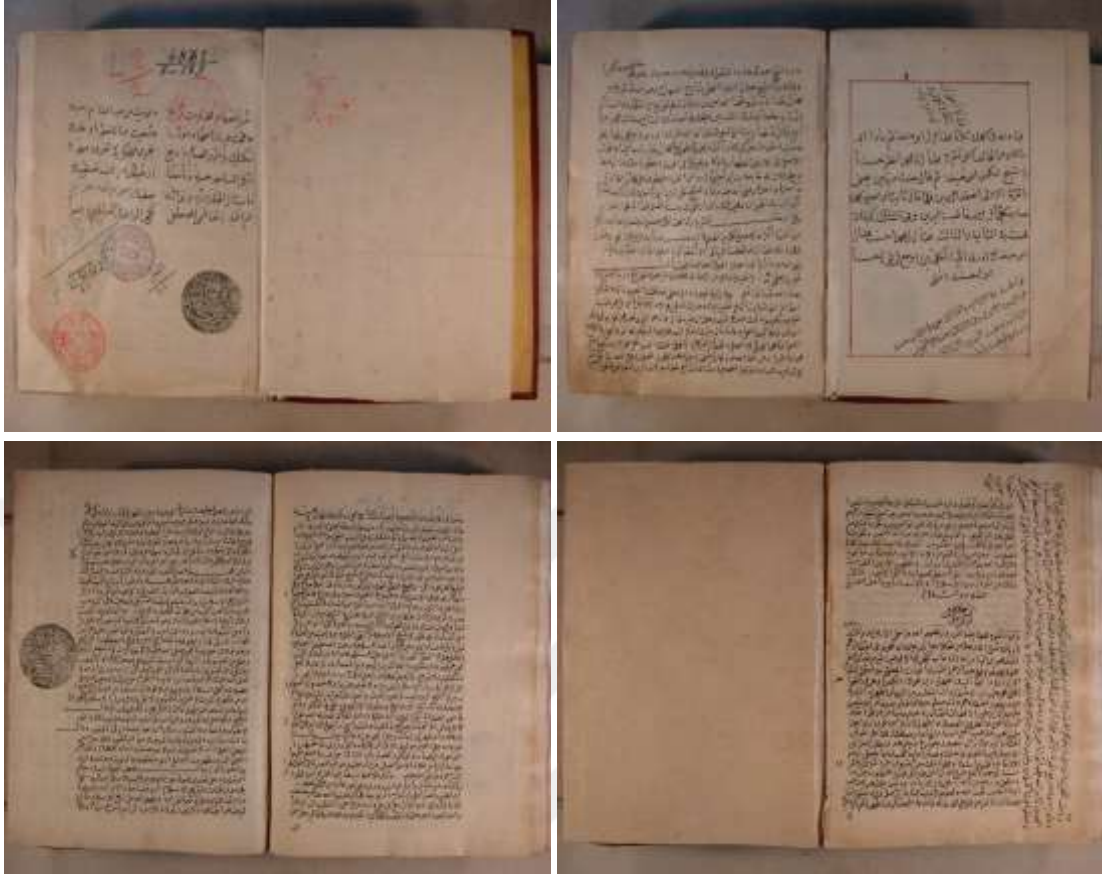
Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4768
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talîk
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Kenarları meşin kâğıt kaplı miklepli şirazeli
Boyutları	220 x 120 - yk. 396 s. 738 st. 27 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4768.

³⁶⁰ Özel, Ahmet. "HASKEFÎ", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 16/ 387-388. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

³⁶¹ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Dr. Shavish Mohammad Murad (2022). Haskefi'nin Ed-Dürrü'l-Muhtar Adlı Eserindeki Fıkhi Kaideler. Nizamiye Akademi Yayınları. (Eser Arapça yayınlanmıştır.); Çetinkaya, Enes. (2021). Mezhep içi tercih usulü açısından haskefi'nin ed-dürrü'l-muhtâr isimli eserinin değerlendirilmesi (taharet bölümü). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.

³⁶² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4768.

Şekil 1.62. *ed-Dürri'l-muhtâr*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4768.

1.1.1.62. Kırk Emre Mehmed b. Mustafa El-Hamîdî el-Karamanî (ö.1475)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Kırk Emre el-Hamdi el Hanefi” olarak kaydedilmiştir.³⁶³ Müellifin hayatı hakkında kaynaklarda 1475 yılında vefat ettiği bilgisi dışında bir bilgi bulunamamıştır.

Eserleri; Câmîu’l Fetâvâ³⁶⁴

Câmîu’l Fetâvâ: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi “Câmi el-Fetâva” olarak kaydedilmiştir.³⁶⁵

³⁶³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7154/1.

³⁶⁴ Eser hakkında ulaşabildiğimiz güncel çalışmalar: Hira, Ayhan. (2012). “Bir Katalog Yanılması: Kırk Emre Mehmed b. Mustafa el-Hamîdî el-Karamanî ’nin (ö.1475) Şeyh Bedreddin’e (ö. 1420) Nispet Edilen Câmîu’l-Fetâvâ Adlı Eseri”. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

³⁶⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7154/1.

Tablo 1.69. *Câmiu'l Fetâvâ* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7154/1
Müstensih	Yunus b.Abd er-Rahman
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Meşin kaplı
Boyutları	87 Yk.172 Sy.19 St 210x140-155x75mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY7154/1.

Şekil 1.63. *Câmiu'l Fetâvâ*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7154/1.

1.1.1.63. Vankulu Muhammed b. Mustafa el- Vânî³⁶⁶ (ö. 1592)

Yusuf ağa Kütüphanesinde müellifin ismi “Vankuli Muhammed b. Mustafa el vani” olarak kaydedilmiştir.³⁶⁷ Müellifin doğum tarihi kesin olarak bilinmeyip, XVI. yüzyılın ilk çeyreğinde dünyaya geldiği anlaşılmaktadır. Van’da doğduğundan dolayı Vânî olarak

³⁶⁶ Vankulu hakkında ayrıntılı biyografi için bkz. Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, IV, 130.; Bursalı Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, II, 48.; Civelek, Yakup. “Mehmed b. Mustafa el-Vânî ve Vankulu Lûgatı”, EKEV Akademi Dergisi, I/3, Ankara 1998, s. 355-362.

³⁶⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9852.

isimlendirilmiş ve daha ziyade Vankulu nisbesiyle anılmıştır. Bazı kaynaklarda isim benzerliğinden dolayı Vanlı bir müfessir olan Vânî Mehmed Efendi (ö. 1096/1685) ile karıştırılmıştır. Eğitim hayatını başarılı bir şekilde geçiren Müellif, Çivizâde Damadı Hamit Efendi'ye (ö. 985/1577) mülâzımlık yaptıktan sonra 970 yılında İstanbul Mahmud Paşa Medresesi'nde görev aldı. Daha sonra sırasıyla Hankah ve Atık Ali Paşa medreselerinde hocalık yaptı. İlerleyen yıllarda Rodos ve Manisa'da müftülük, Kurşunlu Medresesi'nde hocalık görevlerinde bulundu. Müellif fıkıh, edebiyat ve lügat alanında eserler yazmış ve tercümeler yapmıştır. 1592 yılında Recep ayında Medine' de vefat etmiştir.³⁶⁸

Eserleri; Nakdû'd Dürer³⁶⁹, Tercüme-i Sıhâh-ı Cevherî, Tercüme-i Kîmyâ-yı Saâdet, Tercîhu'l beyyinât, Müseddes Na't-ı Şerîf, Miftâhu'l-cinân ve mesâbîhu'l Canan, Hâşiyetü Şerhi's Sirâciyye, Şerhu Miftâhi'n necât.

Nakdû'd Dürer: Yusuf Ağa Kütüphanesinde eserin ismi "Haşiye dür al hükkam fî gürrer al ahkam" olarak kaydedilmiştir.³⁷⁰ Eser, Molla Hüsrev'in fıkıh alanı üzerine "Gurerü'l ahkâm" isimli eserine yine kendisi tarafından yazılan Dürerü'l hükkâm şerhi üzerine yapılan haşiyelerden en önemlisi sayılır. Kütüphanelerde birçok yazması bulunan eser, ayrıca çok defa basılmıştır.

Tablo 1.70. *Nakdû'd Dürer eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 9852
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam Meşin Şemseli
Boyutları	244 Yk.486 Sy.22 St.203x133-145x75mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9852.

³⁶⁸ Kaçalin, Mustafa S. "VANKULU", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 42/ 513. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

³⁶⁹ Eser hakkında yazılan Türkçe makale, sempozyum, kitap veya teze ulaşılamamıştır.

³⁷⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9852.

Şekil 1.64. *Nakdû'd Dürer*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9852.

1.1.2. Vefât Tarihi Bilinmeyen Müelliflerin Eserleri

Kütüphanedeki Fıkıh eserlerini taradığımızda vefat tarihi bilinmeyen ve haklarında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız dört müellifin eserlerini kayıtlardaki bilgilere göre tablo halinde fiziki özelliklerini sunduk. Kitapların ilk ve son yapraklarının fotoğraflarını sıraladık.

1.1.2.1. Hâcî Rasûl b. Sâlih el-Aydîni

Fetavâ-i Adliye

Tablo 1.71. *Fetavâ-i Adliye* eserinin fiziki özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 542
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin, şemseli, ıstambajlı, şirazeli (Başı ve sahife kenarları tezhipli)
Boyutları	121+2 Yk.23 St.241+3 Sy.205x140-140x70 mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 542.

Şekil 1.2.1. *Fetavâ-i Adliye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 542.

1.1.2.2. Ebû'l-Fazl Şerafeddin Ahmed b. Mûsâ b. Yunus el-İrbîlî

Ğunyat el-Fakih fi Şarh et- Tanbih

Tablo 1.72. *Ğunyat el-Fakih fi Şarh et- Tanbih* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5401
Müstensih	Muhammad b. Abd el- Aziz b. Müslim
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. miklepli, geometrik motifli ve şirazeli, (Fersude)
Nüsha	2 tane (5400)
Boyutları	260 x 170 - 210 x 140 yk. 213 s. 425 st. 35 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5401.

Şekil 1.2.2. *Ğunyat el-Fakih fi Şarh et- Tanbih*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5401.

1.1.2.3. Ebü'l-Kâsîm Ali b. Muhammed b. Ahmed es-Simnani

Sirâcü'l-musallî ve bedrü'l-mübtedî

Tablo 1.73. *Sirâcü'l-musallî ve bedrü'l-mübtedî* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6660/1
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, miklepli sonu noksan
Nüsha	3 tane (7167/2, 7431/3)
Boyutları	99 Yk.197 Sy.19 St.202x150-145x92mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6660/1.

Şekil 1.2.3. Sirâcü'l-musallî ve bedrü'l-mübtedî

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6660/1.

1.1.2.4. Mîr Ebu'l-Feth Muhammed b. Emîn Tâcüddîn es-Sa'îdî el-Erdebîlî

Haşiye Ale'l-Risaleti'l-Hanefiye

Tablo 1.74. Haşiye Ale'l-Risaleti'l-Hanefiye eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7168/2
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, miklepli, şemseli, şirazeli, ıstambajlı
Boyutları	131 Yk.260 Sy.25 St 215x160-155x98mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7168/2.

İKİNCİ BÖLÜM

YUSUF AĞA YAZMA ESERLER KÜTÜPHANESİ'NDE BULUNAN MÜELLİFİ VE İSMİ BİLİNMEYEN ESERLERİN TESPİTİ

Yusuf Ağa Kütüphanesinde bulunan yazma Fıkıh eserleri incelediğimizde bunlardan 40 tanesinin isimlerinin yanlış kaydedildiği ve müelliflerinin bilinmediğini müşahade ettik. Eserleri inceleyip müellifinin tespit edip, hangi alanla ilgili yazıldığını, eserin ilk ve son sayfalarının fotoğraflarını ve tablo şeklinde fiziki özelliklerini sıraladık. Eser ismini verirken önce Yusuf Ağa kütüphanesindeki kayıtlı ismini yazıp daha sonra parantez içerisinde tespit ettiğimiz eserin ismini belirttik.

2.1. Mesâil-i fıkhiyye :

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Mesâ'il-i Fıkhiyye” olarak kaydedilmiştir.³⁷¹ Fakat eseri incelediğimizde İmam Malik'in rivayeti el-Muvatta' isimli kitap olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.1. *Mesâil-i fıkhiyye (Muvatta) eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4690/3
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı Meşin bez kaplı ve şirazeli
Boyutları	245 x 170 - 180 x 110 yk. 31 s. 62 +5 st. 17 S. Nesih, (Hatt-ı Mağribi)

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4690/3.

³⁷¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4690/3.

Şekil 2.1. *Mesâil-i fıkhiyye (Muvatta)*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4690/3.

2.2. Fıkıh 1

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁷²Eseri incelediğimizde İbnü's Saatî' nin “Mecmau'l bahreyn ve mülteka'n neyyireyn” isimli eseri olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.2. *Mecmau' l bahreyn ve mülteka' n neyyireyn eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5155
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	3 Adet (5350,9948)
Cilt Özellikleri	Tam bez kâğıt kaplı ve şirazeli.
Boyutları	270 x 175 – 215 x 125 yk. 210 s. 420 st. 28 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5155.

³⁷² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5155.

Şekil 2.2. *Mecmau'l bahreyn ve mülteka'n neyyireyn*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5155.

2.3. Fıkıh 2

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁷³ Eseri incelediğimizde Mevsılî'nin “el- İhtiyâr li ta'lîli'l Muhtâr” isimli eseri olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.3. *el- İhtiyâr li ta'lîli'l Muhtâr* eserinin fiziki özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5156
Müstensih	İbrahim b. Muhammad b. İbrâhim Surûri
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	3 Adet (4818,9929)
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, miklepli, şemseli ve şirazeli. Sahifeler yaldız çerçevesi.
Boyutları	260 x 150 – 185 x 80 yk. 288 s. 575 st. 29 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5156.

³⁷³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5156.

Şekil 2.3. *el- İhtiyâr li ta 'lîl' l Muhtâr*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5156.

2.4. Fıkıh 3

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁷⁴ Eseri incelediğimizde Neseî'nin “Kenzü'd deká'ik” isimli eserinin şerhi olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.4. *Kenzü'd deká'ik şerhi eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5386
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Nüsha	2 Adet (7309)
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin kâğıt kaplı ve şirazeli.
Boyutları	330 x 210 – 280 x 105 yk. 137 s. 273 st. 30 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5386.

³⁷⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5386.

Şekil 2.4. *Kenzü'd dekâ'ik şerhi*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5386.

2.5. Fıkıh 4

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁷⁵ Eseri incelediğimizde Sadrü’şşerîa’nın “Vikayetü’r-rivâye fî mesâ’ili’l hidâye” isimli eserin şerhi olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.5. *Vikayetü’r-rivâye fî mesâ’ili’l hidâye şerhi eserinin fiziki özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5405
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	2 Adet (9947)
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı. Miklepli, şemseli Selçuki motif İstambajlı ve şirazeli.
Boyutları	260 x 180 - 230 x 130 yk. 136 s. 271 st. 25 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5405.

³⁷⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5405.

Şekil 2.5. *Vikayetü'r rivâye fî mesâ'ili'l hidâye şerhi*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5405.

2.6. Fıkıh 5

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁷⁶ Eseri incelediğimizde Hanbeli mezhebine göre yazılmış Mesailü Harb b. İsmail el Kirmani'ye ait olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.6. *Fıkıh 5 eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5406
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Kapaklarından biri Mukavva, diğeri ve sırtı meşin, şirazeli.
Boyutları	260 x 180 - b.b. yk. 177 s. 355 st. b.b. S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5406.

³⁷⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5406.

Şekil 2.6. Fıkıh 5:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5406.

2.7. Fıkıh 6

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.³⁷⁷ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir fakat Hanefi fıkına dair bir eser olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.7. Fıkıh 6 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5407
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam Meşin kaplı miklepli ve şirazeli.
Boyutları	285 x 200 - 210 x 135 yk. 182 s. 363 st. 23 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5407.

³⁷⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5407.

Şekil 2.7. Fıkıh 6:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5407.

2.8. Fıkıh 7

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.³⁷⁸ Eseri incelediğimizde Mâlikî fakihi İbn Rüşd'e ait "Bidâyetü'l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktesid" olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.8. Bidâyetü'l müctehid eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 5408
Müstensih	Muhammad b. Sıddık b. Ali
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin bez kaplı ve şirazeli köşebentli.
Boyutları	255 x 180 - 200 x 140 yk. 293 s. 586 st. 8 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5408.

³⁷⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5408.

Şekil 2.8. *Bidâyetü'l müctehid:*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 5408.

2.9. Fıkıh 8

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁷⁹ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir fakat Hanefî fıkına dair bir eser olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.9. Fıkıh 8 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6667
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin bez kaplı ve şirazeli köşebentli.
Boyutları	127 Yk.254 Sy.bb St.215x160-bxbmm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6667.

³⁷⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6667.

Şekil 2.9. Fıkıh 8:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6667.

2.10. Fıkıh 9

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸⁰Eser incelendiğinde Mergînânî'nin “el-Hidaye” eserinden, buna Ekmeleddin Bâbertî tarafından yapılan şerhi “el-‘Înâye” isimli eserden, “Tebyîn” isimli eserden, “Şerhu'l-Vâfi” isimli eserden ve Gazzâlî'nin “Eyyühe'l-veled” isimli eserinden bölümler mevcuttur.

Tablo 2.10. Fıkıh 9 eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6669
Müstensih	Yusuf b. Mustafa
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı bez, ebrulu kâğıt kaplı, şirazeli.
Boyutları	121 Yk.242 Sy.25 St.210x132-155x80mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6669.

³⁸⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6669.

Şekil 2.10. Fıkıh 9:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6669.

2.11. Fıkıh 10

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸¹ Eseri incelediğimizde Ebu'l Mehâsîn Buhârî'nin “Şir'atü'l İslâm ilâ dâri's selâm” isimli eseri olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.11. Şir'atü'l İslâm ilâ dâri's selâm eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6795
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli
Boyutları	284 Yk.566 Sy.23 St.219x161-155x87mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6795.

³⁸¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6795.

Şekil 2.11. *Şir‘atü’l İslâm ilâ dâri’s selâm:*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6795.

2.12. Fıkıh 11

Yusuf Ağa Kütüphanesi’nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸² Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir.

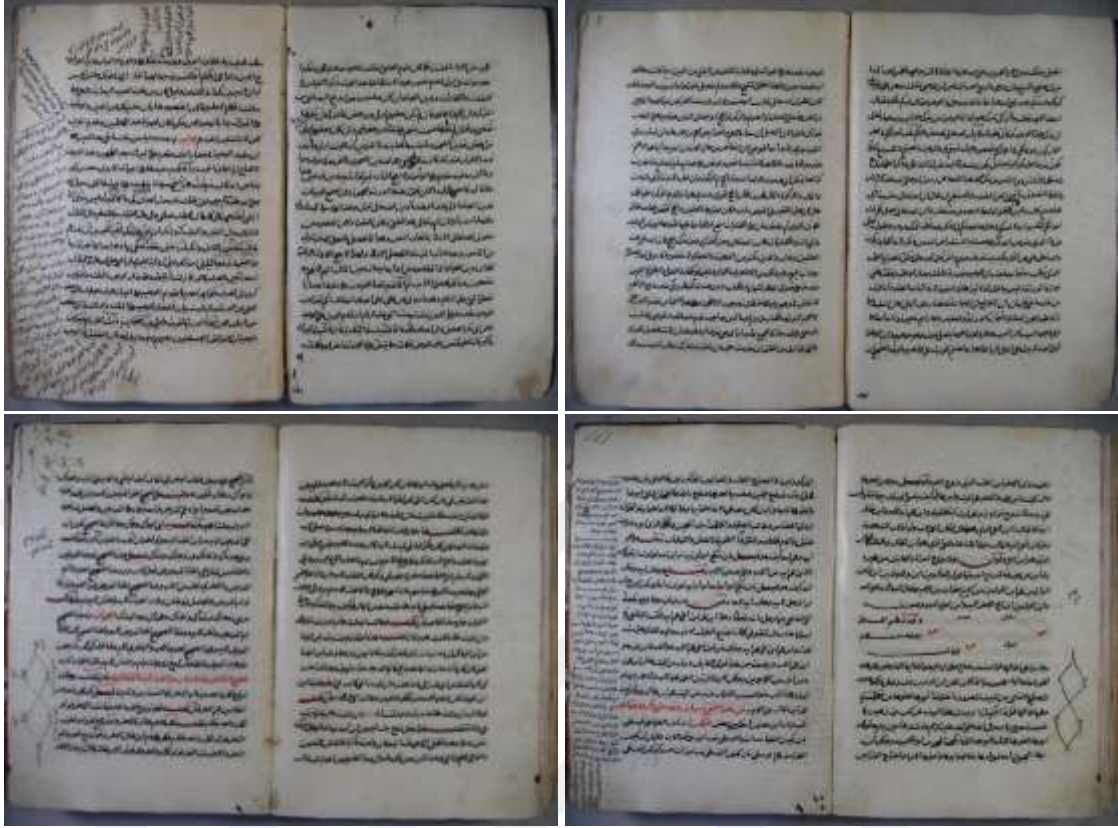
Tablo 2.12. *Fıkıh 11 eserinin fizikî özellikleri:*

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6815
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli, şirazeli.
Boyutları	262 Yk.524 Sy.25 St.263x185-190x130mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6815.

³⁸² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6815.

Şekil 2.12. Fıkıh 11:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6815.

2.13. Fıkıh 12

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.³⁸³ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir fakat Hanefi fıkıhına dair vekalet konusuyla alakalı bir eser olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.13. Fıkıh 12 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6831
Müstensih	Halid b. Ebu Yezid
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Fersude, Musanna meşin kaplı.
Boyutları	359 Yk.717+26 Sy.15 St.270x183-195x130mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6831.

³⁸³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6831.

Şekil 2.13. Fıkıh 12:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6831.

2.14. Fıkıh 13

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸⁴ Eseri incelediğimizde Timurtaşî el-Gazzî’ nin (ö. 1006/1598) “Tenvîrû’l ebsâr ve câmiu’l bihâr” isimli eseri olduğunu tespit ettik. Eser, fıkıh kitaplarındaki konuların sistematik olarak düzenlenip bir araya getirildiği güvenilir bir kaynaktır. 995 (1587) yılında, tamamlanan eser özellikle kadıların, müftülerin adeta el kitabı niteliğinde özlü bir metin olup çok sayıda yazma nüshası bulunmaktadır.

Tablo 2.14. *Tenvîrû’l ebsâr ve câmiu’l bihâr* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6836
Müstensih	Ali er Râzî
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Fersude, Musanna tam meşin kaplı.
Boyutları	182 Yk.362 Sy.17 St.260x175-160x105mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6836.

³⁸⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6836.

Şekil 2.14. *Tenvîrû'l ebsâr ve câmiu'l bihâr*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6836.

2.15. Fıkıh 14

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸⁵ Eseri incelediğimizde Şümunnî el-Kâhîrî'nin (ö. 872/1468) “Şerhu'n-Nukâye” isimli eseri olduğunu tespit ettik. Eser, Burhânüşşerîa'nın (ö. 730/1329) Hanefî fıkıhı üzerine yazdığı Vikayetü'r rivaye isimli eserinin torunu olan Sadrüşşeria (ö. 747/1346) tarafından yapılan özetinin şerhi niteliğinde olup çok sayıda yazma nüshası mevcuttur.

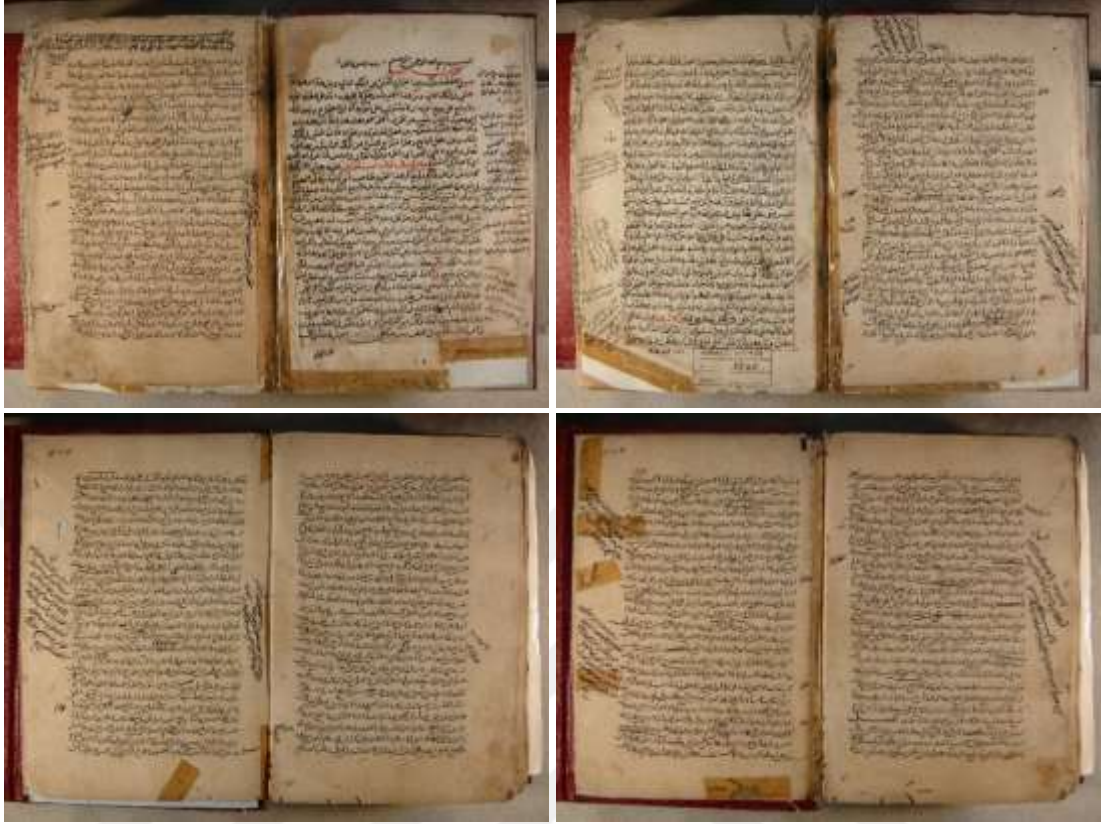
Tablo 2.15. *Kemâlû'd dirâyê fî şerhi'n Nukâye* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6840
Müstensih	Yusuf b. el Hüseyin el Kırşehri
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	2 adet (6901)
Cilt Özellikleri	Kenarları istambajlı, meşin, kâğıt kaplı.
Boyutları	95 Yk.189 Sy.33 St.257x175-195x133mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6840.

³⁸⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6840.

Şekil 2.15. *Kemâlü'd dirâye fî şerhi'n Nukaye*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6840.

2.16. Fıkıh 15

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸⁶ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir fakat Hanefî fıkına dair bir eser olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.16. *Fıkıh 15* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6859
Müstensih	Muhammed b. Osman el Armanaki
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, miklepli, şirazali, şemseli
Boyutları	288 Yk.576 Sy.19 St.270x180-210x130mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6859.

³⁸⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6859.

Şekil 2.16. Fıkıh 15:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6859.

2.17. Fıkıh 16

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸⁷ Eseri incelediğimizde Kudûrî'nin (ö. 428/1037) “el-Muhtasar” isimli eseri olduğunu tespit ettik. Eser, Fıkıh alanında uzun yıllar medreselerde ders kitabı olarak işlenmiş seçkin bir eser olup erken dönemlerde baskıları yapılmıştır.

Tablo 2.17. el- Muhtasar eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6934
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	3 Adet (7248, 7308)
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, miklepli, şemseli
Boyutları	50 Yk.98 Sy 19 St.190x137-152x74mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6934.

³⁸⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6934.

Şekil 2.17. el- Muhtasar:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6934.

2.18. Fıkıh 17

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁸⁸ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir.

Tablo 2.18. Fıkıh 17 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7058
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli, şirazeli
Boyutları	95 Yk.189 Sy.25 St.200x135-135x85mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7058.

³⁸⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7058.

Şekil 2.18. Fıkıh 17:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7058.

2.19. Fetâvâ

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fetava” olarak kaydedilmiştir.³⁸⁹ Eseri incelediğimizde Yahya Efendi'nin (ö. 1053/1644) “Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi” isimli eseri olduğunu tespit ettik. Fakat fetvalar 35. ile 161. yapraklar arasında bulunmaktadır.

Tablo 2.19. Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7280/1
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Kenarı meşin, ebrulu kâğıt kaplı.
Boyutları	67 Yk.1+134 Sy.bb St.210x150-bxbmm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7280/1.

³⁸⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7280/1.

Şekil 2.19. *Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7280/1.

2.20. Fıkıh 18

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.³⁹⁰ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir.

Tablo 2.20. *Fıkıh 18* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7354
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, şirazeli, miklepli
Boyutları	104 Yk.206 Sy.bb St.270x185-bxbmm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7354.

³⁹⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7354.

Şekil 2.20. Fıkıh 18:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY7354.

2.21. Fıkıh 19

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.³⁹¹ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir fakat Hanefi şerhlerinden olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 2.21. Fıkıh 19 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7402
Müstensih	Abd er Rahim b. Ahmed Fakih b. Muhammed et Tarsusi
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, bez kaplı, şirazeli, miklepli
Boyutları	126 Yk.251 Sy.bb St.210x145-bxbmm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7402.

³⁹¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7402.

Şekil 2.21. *Fıkıh* 19:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7402.

2.22. *Fıkıh* 20

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “*Fıkıh*” olarak kaydedilmiştir.³⁹² Eseri incelediğimizde Mahmûd Özkendî Fergânî’ nin (ö. 592/1196) “*Fetâvâ Kâdîhan*” (*Fetâvâ’l-Hâniyye*) isimli eseri olduğunu tespit ettik. Eser, Klasik fıkıh kitaplarındaki sistemde meşhur bir kaynak olup, meydana gelmiş olaylardan ziyade nazârî konulara değinir. Günlük hayatta sıkça rastlanan olaylara ağırlık vermesi onu farklı kılan bir özellik olmakla beraber, fetva verme noktasında da büyük kolaylık sağladığı aşikardır. Ayrıca Ebû Hanife ve talebelerinin görüşlerine de sıkça yer verilmiştir.

³⁹² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7404.

Tablo 2.22. *Fetâvâ Kâdîhân* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7404
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, bez kaplı, şirazeli, miklepli
Boyutları	29 Yk.57 Sy.23 St.210x145-155x90mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7404.

Şekil 2.22. *Fetâvâ Kâdîhân*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7404.

2.23. Fıkıh 21

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.³⁹³ Eseri incelediğimizde Molla Hüsrev' in (ö. 885/1480) "Dürerü'l hükkâm fî şerhi Gururî'l ahkâm" isimli eseri olduğunu tespit ettik. Yıllarca Kadılık ve Kazaskerlik yapan müellif, elde ettiği tecrübelerinden yola çıkarak Gururü'l ahkâm isimli muhtasar eserini kaleme

³⁹³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7446.

almıştır. Osmanlı’ da resmî bir hukuk metni olan bu eseri “Dürerü’l hükkâm” ismiyle şerh etmiştir.

Tablo 2.23. *Dürerü’l hükkâm fî şerhi Gureri’l ahkâm* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7446
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	3 Adet (7482,7569)
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı
Boyutları	45 Yk.90 Sy.17 St.235x145-155x90 mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7446.

Şekil 2.23. *Dürerü’l hükkâm fî şerhi Gureri’l ahkâm*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7446.

2.24. Fıkıh 22

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁹⁴ Eseri incelediğimizde Şeyhizâde Abdurrahman' ın (ö. 1078/1667) “Mecmau'l enhur” isimli eseri olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.24. *Mecmau'l enhur* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7474
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı, miklepli
Boyutları	256 Yk.511 Sy.bb St.248x190-bxbmm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7474.

Şekil 2.24. *Mecmau'l enhur*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7474.

³⁹⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7474.

2.25. Fıkıh 23

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁹⁵ Fakat eseri incelediğimizde Fıkıh değil Tasavvuf alanına giren “Tenbîhü'l Gafilin” isimli eser olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.25. *Tenbîhü'l Gafilin* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7507
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, şirazeli, miklepli
Boyutları	85 Yk.169 Sy.27 St.264x189-202x125xmm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7507.

Şekil 2.25. *Tenbîhü'l Gafilin*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7507.

³⁹⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7507.

2.26. Fıkıh 24

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi "Fıkıh" olarak kaydedilmiştir.³⁹⁶ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir.

Tablo 2.26. *Fıkıh 24* eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7511
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, miklepli, şemseli
Boyutları	252 Yk.11+503 Sy.35 St.286x182-221x129xmm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7511.

Şekil 2.26. *Fıkıh 24*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7511.

³⁹⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7511.

2.27. Fıkıh 25

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” adıyla kaydedilmiştir.³⁹⁷ Eseri incelediğimizde Şeybânî' nin (ö. 189/805) “Câmiu's sağır” isimli eseri olduğunu tespit ettik. Furû meseleleri ele alan el-Câmiu's sağır, 1532 hukukî meseleye değinmiş ve bunları delilleri zikretmeden yazmıştır. Şeybânî, eserini bölümlere ve alt bölümlere tasniflemekten yazmışsa da, daha sonra Ebû Tahir ed-Debbâs (?) kitabı bölümlendirmiştir. Hassan b. Ahmed ez-Zaferânî (ö. 393/1003) de başka bir sınıflandırma yapmıştır.

Tablo 2.27. *el- Câmiu's sağır* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7550
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şirazeli
Boyutları	236 Yk.472 Sy.bb St.274x183-bxbmm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7550.

Şekil 2.27. *el- Câmiu's sağır*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7550.

³⁹⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7550.

2.28. Fıkıh 26

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.³⁹⁸ Fakat eseri incelediğimizde Osmanlıca yazılmış bir vaaz kitabı olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.28. Osmanlıca vaaz eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7711
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Osmanlıca
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şemseli, şirazeli, miklepli
Boyutları	160 Yk.320 Sy.15 St.195x131-145x90mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7711.

Şekil 2.28. Osmanlıca vaaz:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7711.

³⁹⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7711.

2.29. Fıkıhdan bir kitap

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıhdan bir kitap” olarak kaydedilmiştir.³⁹⁹ Eseri incelediğimizde Ebû İshak eş-Şîrâzî'nin (ö. 476/1083) Şâfiî fıkhrına dair kaleme aldığı “el-Mühezzeb” adlı eser olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.29. el- Mühezzeb eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 4817
Müstensih	Bâli b. İbrahim el Murad
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtları meşin kâğıt kaplı
Boyutları	180 x 135 - 120 x 85 yk. 85 s. 163 st. 11 S.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4817.

Şekil 2.29. el- Mühezzeb:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4817.

³⁹⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 4817.

2.30. Kitab et-Tekmil min İl̄m el-Fıkh

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Kitab et-Tekmil min İl̄m el-Fıkh” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰⁰ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir.

Tablo 2.30. *Kitab et-Tekmil Min İl̄m el-Fıkh* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6722
Müstensih	Seyyid Muhammed b. Musa
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı
Boyutları	11 Yk.22 Sy.17 St.210x135-mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6722.

Şekil 2.30. *Kitab et-Tekmil Min İl̄m el-Fıkh*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6722.

⁴⁰⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6722.

2.31. Usul-û Fıkıh 1

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Usul-i Fıkıh” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰¹ Eserin müellifi ve türü tespit edilememiştir.

Tablo 2.31. Usul-û Fıkıh 1 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6695
Müstensih	Ali b. Süleyman b. Ali b. Süleyman
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarları meşin, kâğıt kaplı, şirazeli
Boyutları	5 Yk.9 Sy 15 St.180x134-124x85mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6695.

Şekil 2.31. Usul-û Fıkıh 1:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6695.

⁴⁰¹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6695.

2.32. Usul-û Fıkıh 2

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Usûlü’l-fıkh” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰² Eseri incelediğimizde Serahsî'nin (ö. 483/1090) usûl eseri olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.32. Usul-û Serahsî eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6861
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Fersude tam meşin kaplı, miklepli, şirazeli, ıstambaılı
Boyutları	308 Yk.1+615 Sy.35 St.305x198-218x113mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6861.

Şekil 2.32. Usul-û Serahsî:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6861.

⁴⁰² Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6861.

2.33. Usul-û Fıkıh 3

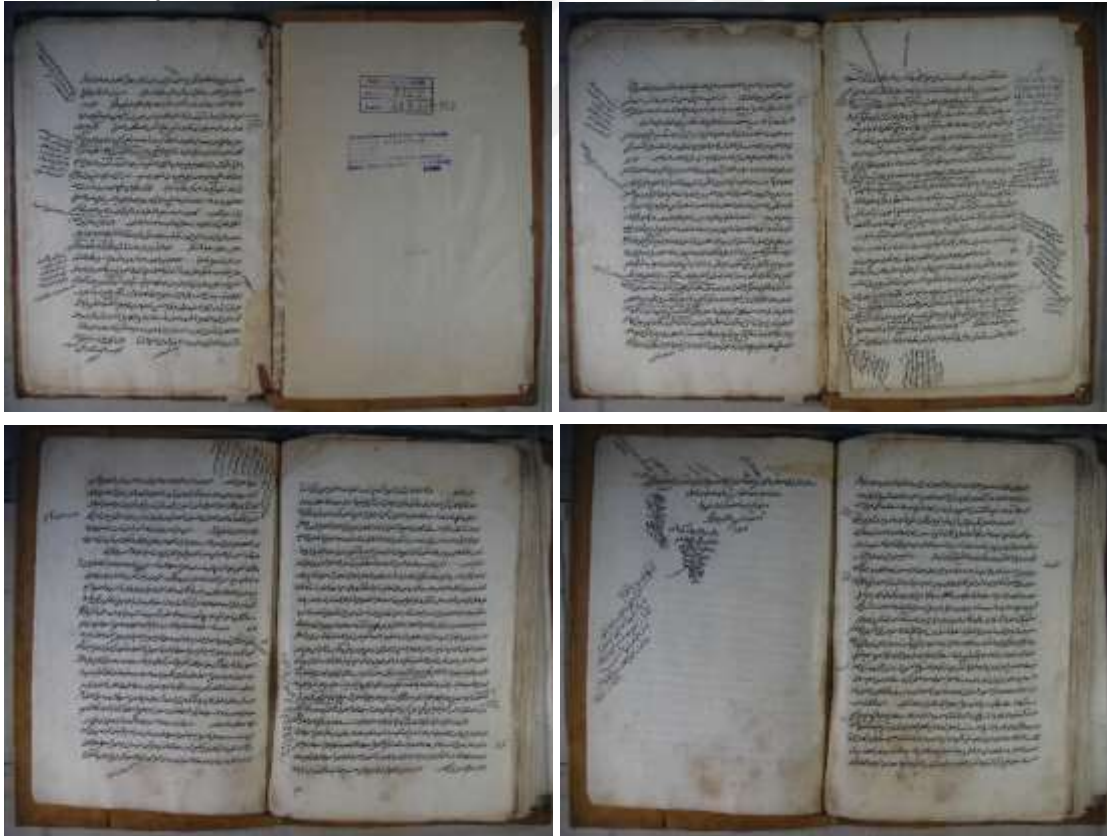
Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Usulu fıkıh” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰³Eseri incelediğimizde Teftâzânî (ö. 792/1390) ’nin Şerhü't-Telviḥ ala et-Tavdîḥ isimli kitabı olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.33. *Şerhü't Telviḥ ala et Tavdih* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 9959
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Fersude Meşin
Boyutları	105 Yk.158 Sy.bb St.192x124-167x100mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9959.

Şekil 2.33. *Şerhü't Telviḥ ala et Tavdih*:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9959.

⁴⁰³ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9959.

2.34. Ferâiz 1

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Hisab-ı feraiz” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰⁴Eseri incelediğimizde Feraiz üzerine Osmanlıca olarak yazılmış bir eser olduğunu tespit ettik.

Tablo 2.34. Ferâiz 1 eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6652
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı meşin, kâğıt kaplı
Boyutları	23 Yk.42 Sy.bb St.200x148-140x85mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6652.

Şekil 2.34. Ferâiz 1:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6652.

⁴⁰⁴ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6652.

2.35. Ferâiz 2

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Hisab-ı feraiz” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰⁵Eseri incelediğimizde Feraiz üzerine yazılmış olduğu fakat eseri ismi ve müellifi tespit edilememiştir.

Tablo 2.35. Ferâiz 2 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7273
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı, kenarı meşin, kâğıt kaplı
Boyutları	83 Yk.164 Sy.20 St.220x145-170x90mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7273.

Şekil 2.35. Ferâiz 2:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7273.

⁴⁰⁵ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7273.

2.36. Ferâiz 3

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Feraiz” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰⁶Eseri incelediğimizde Feraiz üzerine Osmanlıca olarak yazılmış bir eser olup müellifi tespit edilememiştir.

Tablo 2.36. Ferâiz 3 eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 6780/1
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Talik
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Fersude meşin kaplı
Boyutları	11 Yk.21 Sy.21 St.216x145-150x79mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6780/1.

Şekil 2.36. Ferâiz 3:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6780/1.

⁴⁰⁶ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 6780/1.

2.37. Ferâiz 4

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Feraiz” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰⁷ Eseri incelediğimizde Feraiz üzerine yazılmış bir eser olup müellifi tespit edilememiştir.

Tablo 2.37. Ferâiz 4 eserin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7219/1
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şirazeli
Boyutları	25 Yk.49 Sy.21 St 205x140-150x70mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7219/1.

Şekil 2.37. Ferâiz 4:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7219/1.

⁴⁰⁷ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7219/1.

2.38. Ferâiz 5

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “İlmi feraiz” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰⁸ Eseri incelediğimizde Feraiz üzerine yazılmış bir eser olup müellifi tespit edilememiştir.

Tablo 2.38. *Ferâiz 5* eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 9932
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Cilt Özellikleri	Sırtı Meşin, Bez kaplı Şirazeli,Şemseli,miklepli
Boyutları	257 Yk.512 Sy. 23 St. 226x147-170x98 mm.

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9932.

Şekil 2.38. *Ferâiz 5:*

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9932.

⁴⁰⁸ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 9932.

2.39. Fıkıh Şerhi

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Fıkıh Şerhi” olarak kaydedilmiştir.⁴⁰⁹ Eseri incelediğimizde Feraiz üzerine yazılmış bir eser olup müellifi tespit edilememiştir.

Tablo 2.39. Şerhu'l Fıkıh eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 7215
Müstensih	Muhammed b. Muhammed
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	2 Adet (7355)
Cilt Özellikleri	Tam meşin kaplı, şirazeli
Boyutları	13 Yk.25 Sy.21 St 210x157-165x75mm Nesih

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7215.

Şekil 2.39. Şerhu'l Fıkıh:

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7215.

⁴⁰⁹ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 7215.

2.40. Şurutü's-Salat

Yusuf Ağa Kütüphanesi'nde eserin ismi “Şurut as salat” olarak kaydedilmiştir.⁴¹⁰Eseri incelediğimizde abdest, gusül, teyemmüm ve namaz konularından bahseden bir kitap olup müellifi tespit edilememiştir.

Tablo 2.40. Şurutü's-Salat eserinin fizikî özellikleri:

Eserin Türü	Fıkıh
Demirbaş Numarası	42 Yu 10594/1
Müstensih	Bilinmiyor
Yazı Hattı	Nesih
Dili	Arapça
Nüsha	2 Adet (10595-1)
Cilt Özellikleri	Tam meşin fersude
Boyutları	6 Yk. 10 Sy.14 St.195x130-160x70mm

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 10594/1.

Şekil 2.40. Şurutü's-Salat

Kaynak: Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 10594/1.

⁴¹⁰ Yusuf Ağa Kütüphanesi, Koleksiyon numarası: YY 10594/1.

SONUÇ

Yaptığımız araştırmada sonuç olarak Konya Yusuf Ağa kütüphanesinde yaklaşık 12173 eser bulunmaktadır. Bu eserlerden 9016 tanesi matbu, 3157 tanesi yazmadır. Bu eserler Tefsir, Hadis, Fıkıh, Kelâm, Tasavvuf ve Felsefe konularında kaleme alınmışlardır. Kütüphanede bulunan 3157 yazma eserden 439 tanesi fıkıh alanına ait yazma eserlerden oluşmaktadır. Bunlar muhtasar usûl metinleri, usûl şerhleri ve haşiyeleri, fûru fıkıh ve muhtasar fûru fıkıh metinleri, fûru fıkıh şerhleri ve haşiyeleri, ilmihâl eserleri, fetva ve muhtasar fetva metinleri, muhtasar kazâ metinleri, kazâ şerhleri ve haşiyeleri, külli kâide eserleri, hilâf eserleri ve vakıf eserleridir.

Çalışmamız esnasında, Eserlerin tam künyeleri, müellifleri, içerikleri, fiziki özellikleri hakkında görsellerle beraber bilgi verdik. Müellifleri vefat tarihlerine göre kronolojik sıra içerisinde belirttik. Fıkıh başlığı altında zikredilen fakat fıkıh eseri olmayan ve ismi zikredilmeyen 40 adet eserin tespitini yaptık. Kitapların ilk ve son yapraklarının fotoğraflarını koyup, okuyucuya kolaylık olması açısından fizikî özelliklerini yazıyla değil grafikte gösterdik. Araştırma yaparken kütüphane kayıtlarını tarayıp müellif künyelerine ve eser isimlerine dair bilgilerin kütüphane kayıtlarına doğru ve sıhhatli bir şekilde işlenmediğini gördük. Dolayısıyla kütüphane kayıtlarında bulunan eksik ve yanlışlıkları veya demirbaşa kaydedilirken sehven yapılan hataları tespit edip pek çok farklı kaynaktan istifade ederek doğru isimlendirme yapmaya gayret ettik.

Çalışmamızda eserler hakkında yapılan Türkçe tez, makale ve sempozyum bilgilerini dipnot olarak verdik. Bu bilgilendirmeye göre üzerinde en çok Türkçe çalışma yapılan eser, Kudûrî'nin *el-Muhtasar* isimli eseridir. En çok yazma nüshası bulunan eserler ise sırasıyla, *el-Muhtasar*, *Mülteka'l el-ebhur*, *Kenzü'd dekâ'ik* ve *Dürerü'l-hükkâm fî şerhi Gureri'l-ahkâm* 'dır.

Çalışmamızda İslam hukuku alanına giren, günümüzden yüzlerce yıl önce, farklı zamanlarda ve mekanlarda kaleme alınmış bu nadide eserlerin hak ettikleri değere ulaşması gayretinde olduk.

Yusuf Ağa Kütüphanesinde bulunan ecdadımızdan bize tevarüs etmiş olan her biri ayrı bir değer olan bu yazma eserlerin tasnifinde katkımızın olması bizi onurlandıracaktır. Ayrıca çalışmamızın alanla ilgili araştırma yapan araştırmacıların yanısıra, İslâm Hukuku (Fıkıh) alanına ilgi duyan veya çalışma yapacak olanlara bir nebze dahi olsa katkı sağlaması ayrıca yazılı kültürel mirasımızın bu vesile ile yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi bizi ziyadesiyle memnun edecektir.

KAYNAKÇA

- Akgündüz, A. (1996). *GAZNEVÎ, Ahmed b. Muhammed*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 13, 486-487. İstanbul: TDV Yayınları.
- Ankaravî, Mehmed Emin Efendi. *Fetâvâ-yı Ankaravî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4793, 7488.
- Atâullah, M. Efendi. *Fetâvâ-yı Atâullah*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7525.
- Aydînî, H. R. *Fetavâ-i Adliye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 542.
- Aytekin, A. (1991). *BÂBERTÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4, 377-378. İstanbul: TDV Yayınları.
- Bâbertî. *Şerhu Muhtasarü'l Müntehâ*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5417.
- Bedir, M. (2006). *NESEFÎ, Ebü'l-Berekât*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 32, 567-568. İstanbul: TDV Yayınları.
- Bedir, M. & Koca, F. (2007). *PEZDEVÎ, Ebü'l-Usr*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34, 264-266. İstanbul: TDV Yayınları.
- Bedir, M. (2012). *ÜSRÜŞENÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 42, 392-393. İstanbul: TDV Yayınları.
- Bezzâzî, H. M. *Fetâva'l-Bezzâziyye* Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5374.
- Birgivî, M. Efendi. *Mu'addilü's salât*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7, 30, 7254, 9176/1.
- Buhârî, B. *el-Muhîtü'l Burhânî fi'l fikhi'n-Nu'mânî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5358.
- Buhârî, Z. *el-Fetâva'z-Zahîriyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5377.
- Cunbur, M. (1963). *Yusuf Ağa Kütüphanesi ve Kütüphane Vakfiyesi*. Tarih Araştırmaları Dergisi, I/1. Ankara; 203-217.
- Cunbur, M. (1986). *Selçuklu Devri Konya Kütüphaneleri*. Selçuk Dergisi, II. Konya; 37-44.
- Cürcânî, S. Ş. *Şerhu'l Ferâ'izi's Sirâciyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 447.

- Çağrııcı, M. (1996). *GAZZÂLÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 13, 489-505. İstanbul: TDV Yayınları.
- Çağrııcı, M. (2009). *SİRÂCEDDİN el-URMEVÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 37, 262-264. İstanbul: TDV Yayınları.
- Çatalcalı Ali Efendi. *Fetâvâ-yı Ali Efendi*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4792, 6817, 7186, 9163 .
- Çelebi, K. (1982). *Keşfü'z-Zünûn 'an Esâmi'i'l-Fünûn*. Beyrut.
- Çelik, H. (2019). *Ebü'l-Leys es-Semerkindî'nin Tefsirinde İsrâiliyat*. (Tez No. 609608). [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Çınar, F. (2009). *İsmail es-Sivasi ve Sufilerin Raks/Deveranı Hakkında Verdiği Bir Fetvası*. CUIFD. XIII/1, ss.323-340.
- Demir, H. (2021). *Kitâbiyat*. İstanbul: Hacıveyiszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Demirci, M. (2000). *İSFAHÂNÎ, Mahmûd b. Abdurrahman*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 22/ 509-510. İstanbul: TDV Yayınları.
- Ebüssuûd Efendi. *Fetavâyı Ebüssuûd Efendi*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 670/2.
- Elmalî, H. (2007). *RÂZÎ, Muhammed b. Ebû Bekir*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34/ 487-488. İstanbul: TDV Yayınları.
- Elmedeni, E. (2020). *İmam Tahir b. İslam el-Harezmi el-Hanefî'nin (ö. 771) Hayatı ve el-Cevâhir Adlı Eserindeki Metodu*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt: 13. Sayı: 74.
- Enderpetî, A. *el-Fetâva't-Tatarhâniyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4797.
- en-Nâhî, S. A. (1968). *en-Nazariyyetü'l-amme, fi'l-kanuni'l-mevazin ve ilmi 'hilaf*. Mektebetu Es 'ad, Bağdad, 1968.
- en-Nahi, S. A. (2009). *SUĞDÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 37, 474-475. İstanbul: TDV Yayınları.
- Erbay, C. (1993). *el-CEVÂHİRÜ'l-MUDIYYE*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 7, 433-434. İstanbul: TDV Yayınları.

- Erdebîlî, M. *Haşîye Ale'l-Risaleti'l-Hanefiye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7168/2.
- Erünsal, İ. E. (2020). *Yûsuf Ağa Kütüphanesi*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 259. İstanbul: TDV Yayınları.
- Evrengzîb, M. *Fetâva'l Hindîyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4688, 5373.
- Fergânî, M. F. *Fetâva'l Hânîyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5366.
- Gaznevî, Ahmed b. Muhammed. *el-Mukaddimetü'l Gaznevîyye fi'l fûrûi'l Hanefîyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7140/6.
- Görgün, T. (2000). *İCÎ, Adudüddîn*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 21, 410-414. İstanbul: TDV Yayınları.
- Gümüş, S. (1993). *CÜRCÂNÎ, Seyyid Şerîf*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 8, 134-136. İstanbul: TDV Yayınları.
- Günay, H. M. (2009). *SEMERKANDÎ, Alâeddin*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 36, 470-471. İstanbul: TDV Yayınları.
- Güngör, M. (1993). *CESSÂS*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 7, 427-428. İstanbul: TDV Yayınları.
- Güngör, M. (1989). *Cessâs ve Ahkâmü'l-Kur'ân'ı*. Ankara: Elif Matbaası.
- Halebî, M. *Mülteka'l ebhur*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 434.
- Hâlefî, A. M. *Hâşîye alâ Şerhi'l Menâr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 481.
- Hanzade, N. (2022). *İMAM BİRGİVÎ İÇTİHAD VE TAKLİD ANLAYIŞI*. Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.
- Harizmî, A. M. *Yetimetüddehr Fî Fetavâ Ehlil Asr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7232.
- Has, Ş. S. (1997). *HALEBÎ, İbrâhim b. Muhammed*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 15, 231-232. İstanbul: TDV Yayınları.
- Has, Ş. S. (2020). *MÜLTEKA'l-EBHUR*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 31, 548-551. İstanbul: TDV Yayınları.
- Haskefî, M. *ed-Dürrü'l-muhtâr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4768.

- Hedayatullah, Y. (2018). *Kudûrî'nin "Et-tecrîd" Adlı Eserinde Hanefî ve Şafîîlerin Naslara Dayalı İhtilafları* -Kitâbu's Salât Özelinde-. (Tez No. 525692). [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- İbn Rüşd, M. el-Kurtubî. *Bidâyetü'l-Müctehid*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5408.
- İbnü's-Sââtî, M. *Mecma'u'l-bahreyn ve mülteka'n-neyyireyn*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5155.
- Îcî, A. *Şerhu Muhtasari'l-Müntehâ*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5413.
- İmamzâde, M. *Şir'atü'l-İslâm ilâ dâri's-selâm*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6795.
- İpekten, H. (1991). *AZMÎZÂDE MUSTAFA HÂLETÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4, 348-349. İstanbul: TDV Yayınları.
- İpşirli, M. (1988). *ABDULLAH EFENDÎ, Yenişehirli*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 1, 100-101. İstanbul: TDV Yayınları.
- İpşirli, M. (1991). *ATÂULLAH MEHMED EFENDÎ, Topal*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4, 47. İstanbul: TDV Yayınları.
- İpşirli, M. (1993). *ÇATALCALI ALÎ EFENDÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 8, 234-235. İstanbul: TDV Yayınları.
- İpşirli, M. (2020). *Minkârîzâde Yahyâ Efendi*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 114-115. İstanbul: TDV Yayınları.
- İrbîlî, Ş. *Ğunyat el-Fakih fî şerh et- Tenbih*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5400, 5401.
- İsfahânî, M. *Şerhu Muhtasari İbni'l-Hâcib*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4987.
- Kaçalin, M. S. (2012). *VANKULU*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 42, 513. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kallek, C. (1995). *el-FETÂVA'l-HAYRİYYE*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12, 443-444. İstanbul: TDV Yayınları.

- Kallek, C. (2002). *KUDÛRÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 26, 321-322. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kallek, C. (2003). *MÂVERDÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 28, 180-186. İstanbul: TDV Yayınları.
- Karamanî, K. E. M. *Câmiu'l Fetâvâ*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7154/1.
- Karlığa, H. B. (2020). *GAZZÂLÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 259. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kavakçı, Y. Z. (1976). “*XI. ve XII. Asırda Karahanlılar Devrinde Maverâünnehir’de İslâm Hukukçuları*”, Ankara.
- Kâşgarî, S. *Münyetü'l-Musallî ve gunyetü'l mübtedî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 0002.
- Kayapınar, H. (2006). *MÜNYETÜ'L-MUSALLÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 32, 32-33. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kâdîhan, H. M. *Fetâvâ Kâdîhan*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7404.
- Kâdirî, A. *Fetâvâ'l Kâdiriyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6996.
- Kemalpaşazâde, A. S. *Eşkâlû'l ferâ'iz*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6664, 4805.
- Kılıçer, M. E. (1992). *BUHÂRÎ, Tâhir b. Ahmed*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6, 376. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kılıçer, M. E. (1992). *BUHÂRÎ, Zahîrüddin*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6/ 376-377. İstanbul: TDV Yayınları.
- Koca, F. (1995). *el-FETÂVA't-TATARHÂNİYYE*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12, 446-447. İstanbul: TDV Yayınları.
- Koca, F. (2020). *el-MUHTASAR*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 31, 64-66. İstanbul: TDV Yayınları.
- Koca, F. (1999). *İBN KUDÂME, Muvaffakuddin*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 20, 139-142. İstanbul: TDV Yayınları.
- Koca, F. (2004). *MENÂRÜ'l-ENVÂR*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 29, 118-119. İstanbul: TDV Yayınları.

- Koca, F. (2020). *MOLLA HÜSREV*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 252-254. İstanbul: TDV Yayınları.
- Köse, S. (1999). *İBN EMÎRU HÂC*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 19, 476-477. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kudûrî, Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Ebî Bekr Muhammed b. Ahmed. *Muhtasaru'l-Kudûrî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6934.
- Kuhistânî, M. *Câmiu'l mebâni li mesâili (fî şerhi) fikhi'l Keydâni*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 674/2.
- Kuhistânî, Muhammed b. Hüsâmuddîn. *Câmiu'r rumuz*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 472.
- Kureşî. *el-Cevâhirü'l-Mudîyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5286.
- Kurt, B. (2018). *İsmâ'il b. Sinân es-Sivasî (ö. 1048/ 1638)'nin Hâşiye 'Alâ Şerhi'l-İsâm 'Alâ Risâleti'l-İsti'are Adlı Eserinin Tahkîki*. (Tez No. 550436). [Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir.
- Leknevî, Ebî'l-Hasanat Muhammed Abdulhay el-Hindî. *el-Fevâidul-Behiyye fî Terâcimu'l-Hanefiyye, Dâru'l-Kitabi'l-İslamiyye*, Kahire trz.
- Makdisî, M. *el-Muğnî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4828.
- Mâlik b. Enes, M. *el-Muvatta'*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4690/3.
- Mevsîlî, A. *el-İhtiyâr Şerhü'l-Muhtâr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5156, 5391.
- Mevsîlî, A. *el-Muhtâr li'l fetvâ*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5391.
- Minkârîzâde, Y. Efendi. *Fetâvâ-yı Minkârîzâde*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5372.
- Molla Hüsrev, M. *Dürerü'l-hükkâm fî Şerhi Gureri'l-ahkâm*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6860, 7446.
- Nesefî, Ebü'l-Berekât. *Kenzü'd-dekâ'ik Şerhi*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5386, 5328.
- Nesefî, Ebü'l-Berekât. *Menârü'l-Envâr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6693.

- Niğdevî, M. *Muaddilü's-salât*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 442.
- Nizamı, K. A. (1995). *EVRENGZİB*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 11, 537-539. İstanbul: TDV Yayınları.
- Öğüt, S. (2020). *Fetâvâ-yı Feyziyye*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 259. İstanbul: TDV Yayınları.
- Önge, Y. (1988). *Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi*. Yusuf Ağa Kütüphanesi Tarihçe Teşkilat ve Kataloğu I. Konya; Arı Basım Evi.
- Öz, M. (1999). *İBN BÂBEVEYH, Şeyh Sadûk*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 19, 345-348. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özaydın, A. (1991). *Bağdat*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 4, 437-441. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özcan, T. (2003). *MEHMED EMİN EFENDİ, Ankaravî*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 28, 461-462. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özcan, T. (2008). *SÂDİK MEHMED EFENDİ, Sakızî*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 35, 395-396. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (1992). *BEZZÂZÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6, 113-114. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (2018). *Hanefî Fıkıhı Âlimleri*. Ankara: TDV Yayınları.
- Özel, A. (1997). *HASKEFÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 16, 387-388. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (2001). *KÂDÎHAN*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 24, 121-123. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (2001). *KADRÎ EFENDİ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 24, 140-141. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (2002). *KUREŞÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 26, 441-442. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (1999). *İBN NÜCEYM, Zeynüddin*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 20, 236-237. İstanbul: TDV Yayınları.

- Özel, A. (2006). *NABLUSÎ, Abdülganî b. İsmâil*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 32, 268-270. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (2009). *SECÂVENDÎ, Muhammed b. Muhammed*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 36, 266-268. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özel, A. (2020). *SEMERKANDÎ, Muhammed b. Yûsuf*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 259. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özen, Ş. (2007). *"PÎR MEHMED ÜSKÜBÎ"*, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34, 276-277. İstanbul: TDV Yayınları.
- Özen, Ş. (2011). *Teftâzânî*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 40, 299-308. İstanbul: TDV Yayınları.
- Pekcan, A. (2007). *REMLÎ, Hayreddin b. Ahmed*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 34, 563-564. İstanbul: TDV Yayınları.
- Peremeci, O. N. (1939). *Edirne Tarihi*. İstanbul. Resimli Ay Matbaası.
- Razi, A. *Tuhfetü'l-mülûk*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7025/1.
- Remlî, A. *Fetâva'l Hayriyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7515.
- Sadrüşşeria, M. *Şerhu'l-Vikâye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5405.
- Sakızî, S. M. *Surretü'l-Fetavâ*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5375.
- Secavendî, M. *Ferâizü's Sirâciyye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7296.
- Serahsî, Şemsüleimme. *Usûlü's-Serahsî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6861.
- Sicistânî, A. *Münyetü'l-müftî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5389.
- Sivasî, S. *Şerhu Mültekâ'l-ebhur*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5315.
- Şahin, K. (1997). *HALVÂNÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 15, 383. İstanbul: TDV Yayınları.
- Şenel, A. (2020). *MOLLA MİSKÎN*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 30, 259. İstanbul: TDV Yayınları.
- Şeyhîzâde, A. *Mecma'u'l-enhur fî şerhi Mülteka'l-ebhur*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7474.
- Şeybânî, M. *el-Câmi'u's-Sağîr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7550.

- Şîrâzî, İ. *el-Mühezzeb*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4817.
- Şümünnî, M. *Kemâlî 'd-dirâye fî şerhi 'n-Nukâye*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6840.
- Şürünbülâlî, H. *Nûru 'l İzâh ve necâtü 'l ervâh*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 77/1, 557/1.
- Taş, A. (2010). *ŞEYBÂNÎ, Muhammed b. Hasan*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 39, 38-42. İstanbul: TDV Yayınları.
- Tayşi, M. S. (1995). *FEYZULLAH EFENDÎ, Seyyid*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12, 527-528. İstanbul: TDV Yayınları.
- Teftâzânî, B. *Hâşiye alâ Şerhi Muhtasarı Müntehe's sül ve'l emel*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 305.
- Teftâzânî, B. *Şerhü't-Telvîh ala et-Tavdîh*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 9959.
- Timurtaşî, M. *Tenvîrü 'l-ebâr ve câmi 'u 'l-bihâr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 6836.
- Topal, Ş. (2010). *ŞÜRÜNBÜLÂLÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 39, 274-276. İstanbul: TDV Yayınları.
- Turan, Ş. (2002). *KEMALPAŞAZÂDE*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 25/228. İstanbul: TDV Yayınları.
- Urmevî, S. M. *Tahsîl mine 'l Mahsûl*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 5480.
- Uzunpostalcı, M. (1989). *AHSİKESÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 2, 181. İstanbul: TDV Yayınları.
- Uzunpostalcı, M. (1992). *BURHÂNEDDİN el-BUHÂRÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6, 435-437. İstanbul: TDV Yayınları.
- Ünver, S. (1970). *Anadolu Selçukluları Zamanında Umumi Ve Hususi Kütüphaneler*. Atatürk Konferansları II, 8-10.
- Üskübî, P. M. *Fetâvâ-yı Üskübî*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7241, 9950.
- Üsrüşenî, M. *Câmiu ahkâmi's sığâr*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 268/4.
- Vankulu, M. *Nakdû 'd Dürer*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 9852.

- Yahyâ Efendi, Z. *Fetâvâ-yı Yahyâ Efendi*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 7280-1.
- Yaman, A. (2002). *KENZÜ'd-DEKÂİK*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 25, 261-262. İstanbul: TDV Yayınları.
- Yaman, A. (2002). *KUHİSTÂNÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 2, 348. İstanbul: TDV Yayınları.
- Yayla, M. (1995). *FETÂVÂ-yı MİNKÂRİZÂDE*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 12/444-445. İstanbul: TDV Yayınları.
- Yaylalı, D. (2004). *MEVSİLÎ, Abdullah b. Mahmûd*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 29, 487-488. İstanbul: TDV Yayınları.
- Yazıcı, İ. (2009). *SEMERKANDÎ, Ebü'l-Leys*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 36, 473-475. İstanbul: TDV Yayınları.
- Yenişehirli, A. E. *Behcetü'l fetâvâ*. Konya: Yusuf Ağa Kütüphanesi, YY 4791, 5370.
- Yörük, D. (2008). *Osmanlı Devleti'nde Kütüphane Yaptırmanın Maliyeti Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi Örneği (1794-1796)*. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi. 19, 85-104.
- Yüksel, E. (1992). *BİRGİVÎ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 26, 191-194. İstanbul: TDV Yayınları.

ÖZ GEÇMİŞ

1. İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adı Soyadı : Mesut KURBANİ

Uyruğu : T.C. (Türkiye)

2. ÖĞRENİM DURUMU:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	İlahiyat	Dokuz Eylül Üniversitesi	2015
Yüksek Lisans	Temel İslam Bilimleri	Kayseri Üniversitesi	2023

3. YABANCI DİL: Arapça

4. İŞ DENEYİMLERİ:

Yıl	Kurum	Görev
Ocak 2007	Diyanet İşleri Başkanlığı	Şube Müdürü

5. YAYINLAR:

Hakemli Kongre / Sempozyum Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar:

Kurbani M., Hanzade N. (2023, 25-26 Mayıs). *Konya Yusuf Ağa Kütüphanesindeki Müellifi Bilinmeyen Yazma Fıkıh Eserlerinin Tespiti*. İlahiyat ve Beşerî Bilimler Lisansüstü Öğrenci Sempozyumu'nda sunuldu. Sivas.

TEZ İNTİHAL RAPORU

KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ YAZMA FIKİH ESERLERİNİ İNCELEME

Yazar Mesut Kurbanı

Gönderim Tarihi: 18-Eyl-2023 11:52AM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 2169415452

Dosya adı: Mesut_Kurbani_Tez_son_._Kopya.pdf (41.97M)

Kelime sayısı: 32405

Karakter sayısı: 206060

KONYA YUSUF AĞA KÜTÜPHANESİ'NDEKİ YAZMA FIKIH ESERLERİNİ İNCELEME

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 19	% 8	% 7
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	archive.org İnternet Kaynağı	% 3
2	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 3
3	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 2
4	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 1
5	acikerisim.erbakan.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	www.islamhukuku.com İnternet Kaynağı	% 1
7	www.scribd.com İnternet Kaynağı	<% 1
8	acikerisim.dicle.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1

acikerisim.sakarya.edu.tr

94	mavininguncesi.blogspot.com İnternet Kaynağı	<%1
95	ojs.omu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
96	ÖZMAN, Ferihan. "Abdüssamed el- gaznevi ve tefsiri", Sakarya Gelişim Ofset, 2012. Yayın	<%1
97	cdn.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1

Alıntıları çıkart

Üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

< 7 words

Bibliyografyayı Çıkart

Üzerinde